

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Bc. Markéta Gajdošíková

**Hodnotové orientace osob migrujících do Prahy z historicko-
sociologického hlediska**

Diplomová práce

Praha 2021

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Pracoviště historické sociologie

Bc. Markéta Gajdošíková

**Hodnotové orientace osob migrujících do Prahy z historicko-
sociologického hlediska**

Diplomová práce

Vedoucí práce: **doc. PhDr. Bohuslav Šalanda, CSc.**

Praha 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně pod vedením doc. PhDr. Bohuslava Šalandy, CSc. a uvedla v seznamu literatury všechny použité literární a odborné zdroje.

V Praze dne 7. května 2021

vlastnoruční podpis autora

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala doc. PhDr. Bohuslavovi Šalandovi, CSc. za vedení práce a ochotný přístup. Další poděkování patří všem respondentům, kteří se podíleli na výzkumu a byli ochotni se mnou uskutečnit rozhovory.

V Praze dne 7. května 2021

vlastnoruční podpis autora

Abstrakt:

Hlavním tématem diplomové práce jsou hodnotové orientace jedinců, kterým je věnován prostor jak z teoretického, tak z výzkumného hlediska. V teoretické části se věnujeme hodnotám z historicko-sociologické perspektivy. V rámci výzkumné části bylo provedeno dvanáct rozhovorů s šesti osobami, které se přestěhovaly do Prahy. Typologie hodnotových orientací vychází z teoretického konceptu hodnot izraelského sociologa Shaloma Schwartze. Schwartz definuje hodnoty jako motivační typy, které vedou jedince k určitému jednání. Tyto hodnoty mohou být utvářeny i sociokulturním prostředím, které působí na jedince. Metoda, která byla využita k analýze rozhovorů, je zakotvená teorie. Zakotvená teorie nám pomohla se dostat na subjektivní úroveň každého respondenta. Byly tak získány jedinečné informace, které jsou předmětem analýzy, a které nás dovedly k odpovědím na výzkumné otázky.

Abstract:

The topic of the thesis is value orientation of individuals. The value orientations are investigated both from theoretical and research perspective. In the theoretical part of the thesis, we focus on values from the perspective of historical sociology. In the research part, we performed twelve interviews with six people who immigrated from the countryside to Prague. Typology of value orientations stems from the theoretical concept of values of Israeli sociologist Shalom Schwartz. Schwartz defines values as motivational types which lead an individual to a specific action, and are produced by sociocultural environment of the individual. The method used for the analysis of the interviews is Grounded Theory, with the use of which we reach the subjective level of each respondent. We obtain new information which we analyze, and use it to answer research questions.

Obsah

ÚVOD.....	1
1. TEORETICKÁ VÝCHODISKA.....	2
I. Část.....	4
1.1. Hodnoty, hodnotový systém	4
1.1.1. Teoretické vymezení hodnot.....	5
1.1.2. Hodnotové orientace	7
1.1.3. Preference a hodnoty	8
1.1.4. Formování vlastní skupiny	9
1.1.5. Referenční skupina	10
1.1.6. Teorie preferencí Garyho Beckera	11
1.1.7. Homo economicus	12
1.1.8. Hodnoty v každodennosti	13
1.1.9. Závěr	14
II. Část	14
1.2. Individuum a historie	14
1.2.1. O procesu individualizace a vývoji hodnot	15
1.2.2. Homo psychologicus	17
1.2.3. Soudobý hédonismus	17
1.2.4. Demokracie a riziko individualizace	18
1.2.5. Jiný pohled na individualizaci podle Françoise de Singlyho	21
1.2.6. Homo sociologicus	22
1.2.7. Závěr	23
III. Část	24
1.3. Kolektivní vědomí a společnost jako zdroj hodnot.....	24
1.4. Kultura jako zdroj hodnot	25
1.5. Postoje, předsudky a stereotypy.....	27
1.6. Konfrontace hodnot.....	29
1.7. Společenské hranice a jejich překračování	31

1.8. Kvalita života (QOL)	32
1.9. Závěr	34
IV. Část.....	34
1.10. Fenomén migrace lidí směřujících do Prahy.....	34
1.10.1. V Praze je blaze	35
1.10.2. Náplavy.....	35
1.11. Závěr	38
2. POUŽITÁ METODOLOGICKÁ VÝCHODISKA	39
2.1. Kvalitativní metoda sběru dat	39
2.2. Techniky sběru dat u kvalitativního výzkumu	40
2.2.1. Zúčastněné pozorování	40
2.2.2. Rozhovor.....	41
2.2.3. Analýza osobních dokumentů	42
2.3. Metody analýzy dat u kvalitativního výzkumu.....	42
2.3.1. Zakotvená teorie.....	42
2.3.2. Metodika zakotvené teorie	43
2.3.2.1. Otevřené kódování	43
2.3.2.2. Axiální kódování	44
2.3.2.3. Selektivní kódování.....	45
3. SOCIOLOGICKÝ VÝZKUM HODNOT.....	47
3.1. Charakteristika výběrového souboru	47
3.3. Charakteristika kladených otázek	49
3.4. Etický kodex.....	51
3.5. Prezentace výsledků polostrukturovaného rozhovoru	51
3.5.1. Stanovení kategorií a podkategorií	52
3.5.1.1. Otevřené kódování	52
3.5.1.2. Axiální kódování	53
3.6. Výsledky analytického šetření	72

3.7. Prezentace výsledků narativní části	75
3.7.1. Stanovení kategorií a podkategorií	75
3.7.1.1. Otevřené kódování	75
3.7.1.2. Axiální kódování	76
3.8. Výsledky analytického šetření	83
ZÁVĚR	84
SEZNAM LITERATURY	86
OSTATNÍ ZDROJE	90
PŘÍLOHY	91
Transkripce rozhovorů	91
Rozhovor č. 1	91
Rozhovor č. 2	101
Rozhovor č. 3	109
Rozhovor č. 4	116
Rozhovor č. 5	124
Rozhovor č. 6	132

ÚVOD

Diplomová práce se věnuje hodnotovým orientacím z historicko-sociologického hlediska a její výzkumná část ilustruje konkrétní hodnotové orientace osob, které se rozhodly migrovat z venkova do Prahy. První část diplomové práce je zaměřena na teoretická východiska, která považuji za důležité k pochopení celé oblasti hodnot. Hodnoty se jeví jako abstraktní a mnoha autory jsou teoretické koncepty hodnot pojaty různě. Z toho důvodu je důležité si vytvořit kvalitní znalostní zázemí, které výzkumníkovi poskytne patřičný rámec k pochopení toho, co to jsou hodnoty. Lidské jednání je ovlivněno mnoha faktory a je těžké stanovit, který faktor má vliv na tvorbu hodnot více a který méně.

Diplomová práce se dělí na tři části: teoretickou část, metodologickou část a výzkumnou část. V teoretické části se věnujeme mnoha aspektům hodnot počínaje těmi sociálními, přes kulturní, psychologické, až po ekonomické. Druhá část teoretických východisek se věnuje jedinci jako individu a jeho historickému vývoji. Tuto část práce považuji taktéž za klíčovou, jelikož po dlouhé historické období byly jedincovy potřeby, touhy, ideje a hodnoty upozadovány ve prospěch potřeb kolektivu. Třetí část teoretických východisek se věnuje tématům, která mají vliv na formování hodnot jedinců. Čtvrtá část teorie se věnuje migraci optikou hodnot a okrajově se věnujeme demografickému vývoji obyvatel hlavního města Prahy.

Metodologická část popisuje využití metody výzkumného šetření. Pro potřeby diplomové práce byl zvolen kvalitativní výzkum, což se ukázalo jako velmi přínosné z hlediska hlubšího poznání motivací respondentů. Například Libor Prudký považuje pouhé kvantitativní zkoumání hodnot bez kvalitativních výzkumů za neúplné [Prudký 2009]. Kvalitativní výzkum má za následek prohloubení kvantitativních výzkumů a představuje další krok v poznávání hodnotových struktur jedinců. Výzkumné metody byly použity dvě. První metodou je polostrukturovaný rozhovor, který měl předem stanovené teoretické okruhy. Teoretický základ kvalitativního výzkumu jsem čerpala z knihy Miroslava Dismana [2018]. Druhou částí byly hloubkové rozhovory respondentů, které

pátraly po jedincových motivacích a životních zkušenostech. V metodologické části je dále popsána zakotvená teorie, která byla využita při analýze rozhovorů.

Výzkumná část diplomové práce se věnuje realizovanému vlastnímu terénnímu šetření a analýze rozhovorů. Jako výzkumná metoda k analýze rozhovorů byla využita zakotvená teorie, pomocí které jsme se dostali na subjektivní úroveň každého respondenta. Díky tomu byly získány jedinečné informace, které nás dovedly k odpovědím na výzkumné otázky. Součástí práce jsou ukázky rozhovorů se všemi respondenty.

1. TEORETICKÁ VÝCHODISKA

Poměrně dlouhou dobu bylo možné sledovat a zkoumat hodnoty na rovině abstraktních teorií, avšak v posledních letech je možné hodnoty konečně měřit a zařazovat do výzkumů. Výsledky výzkumů vědcům představují změnu v hodnotách ve společnosti např. bezprostředně po pádu komunismu, a mohou tak sledovat následný vývoj hodnot až do současné doby. Žijeme ve svobodné a demokratické době. Člověk má v dějinách lidstva nejvíce pravomocí týkajících se jeho vlastní osoby, těla, způsobu života, výběru partnera, či toho, čím se bude žít. Jedinec disponuje s exkluzivitou stanovit si svůj hodnotový systém a podle něj žít svůj život. Nicméně stejně tak, jak existují rozdíly mezi kulturami a mezi různými společnostmi, existují rozdíly i mezi generacemi, mezi současníky i mezi členy blízkého okolí či rodiny. Je to dáno zejména tím, že se lidé pohybují v sociálních a kulturních kontextech odlišně, díky čemuž vnímají okolní svět jinak.

Je běžné slýchat, že starší osoby mají více životních zkušeností, ale méně zkušeností v oblasti moderních technologií. Velmi převratné změny ve způsobu života, vliv sdělovacích prostředků, uvolňování tradičních vazeb, životní styl jdoucí ruku v ruce s konzumností, mohou způsobovat propady a názorové rozdíly mezi generacemi a současníky. Určitě se každý člověk alespoň jednou v životě ocitnul v situaci, kdy byl postaven před rozhodnutí obhájit sám sebe nebo se zamyslet nad názorem či hodnotami okolí. Hodnotné jsou i normy, které člověk dodržuje, a které jsou pro lidstvo univerzální napříč kulturami. Některé normy do určité míry korespondují s křesťanským desaterem a mají pro nás určitý význam.

Dalším determinantem je i to, že lidé žijí v odlišných podmínkách, jedinci disponují odlišnou životní zkušeností, od které se odvíjejí odlišné názory, postoje, normy i hodnoty.

Výše zmíněné stálo na počátku úvah o tom, jak pojmout diplomovou práci, a co bude jejím předmětem. Existuje mnoho zajímavých analýz, které jsou reprezentativní na populaci v ČR. Co vede jedince ke konání určitých životních kroků? Jak mají nastavený vlastní hodnotový systém, jak se vypořádávají s konflikty, které plynou z odlišných přístupů? Jak to ovlivňuje jejich osobní život a následné kroky v životě? Při studiu literatury, shlédnutí mnoha publikací a prací na toto téma jsme došli k závěru, že pojmout hodnoty je nutné hlavně na teoretické rovině. Výzkum hodnot je dlouhodobý proces. Výhodou je, že několik sociologů zabývajících se hodnotami, se pokusilo jednotlivé hodnoty popsat a vyložit. Například Gert Hofstede ve své práci uvádí, že bylo definováno více než 900 různých hodnot [2007]. Další důležitou rolí je uspořádání a důležitost hodnot u jejich nositelů. Konflikty, které mohou vznikat z důvodu odlišných hodnotových preferencí, jsou nasnadě, a jsou součástí každodenního života. Jedinec žije v konkrétní sociální skupině, kde se předpokládá, že i hodnotové preference bude mít celá skupina podobné. V průběhu socializace jsou jedinci předávány informace, které přijímá za své. Jenže člověk se vyvíjí a s ním se rozvíjí i jeho hodnotový systém. Jedná se o nekončící proces poznávání, přijímání zkušeností, a odolávání tlaku vnějšího světa. Nicméně ať už hodnoty pojmem jakkoliv, ať už hodnoty zastupují cokoliv, vždy v určité míře představují jeden ze základních stavebních kamenů motivací, chování, utváření vztahů a struktur ve společnosti a ve všech jejích částech.

Teoretická část diplomové práce se zabývá ústředními pojmy, které jsou důležité k pochopení zkoumaného tématu. Jedná se především o tyto pojmy: hodnotový systém, jedinec, každodennost, společnost, společenské hranice a jejich překračování, předsudky, stereotypy, konflikty. Součástí jsou také sociologické koncepty, které nabízejí odlišné pohledy na zkoumanou oblast, dále migrace jako sociologický jev, migrace optikou hodnot, a okrajově historický pohled na migraci do hlavního města Prahy.

I. Část

1.1. Hodnoty, hodnotový systém

V ČR jsou zavedené především kvantitativní výzkumy hodnot European Value Study, které byly realizovány v letech 1991–2017 v intervalech po osmi letech a European Social Survey v letech 2002–2016 nepravidelně celkem sedmkrát [online ESS, EVS]. Mezi témata obsažená ve výzkumu patřila práce, význam života a životní cíle, rodinný život, aktuální sociální problémy jako rozvod, sebevražda a potrat. Obecně lze říct, že pokud se bavíme o hodnotách, jeví se pojem na jednu stranu jako něco abstraktního, na druhou jako něco velmi ušlechtilého, protože hodnotu opatřujeme vážností a důležitostí. Z kvalitativních výzkumů zmíním výzkumy sdílených hodnot reemigrantů [Nešpor 2007], výzkum reemigrace a usídlování volyňských Čechů [Nosková 2007], popřípadě studie, které využívají antropologických a etnografických postupů.

Hodnotový systém si utváříme v průběhu života, a je ovlivňován mnoha faktory. Je součástí a důležitým atributem každé sociální jednotky: od osobnosti, přes skupinu, instituci, sociální vrstvu, společenství až po společnost v hranicích určitého státu i společnost širší [Prudký 2009]. Poznávání hodnot je nekončící a neomezené. G. Hofstede ve své knize *Kultury a organizace* uvádí, že „...hodnoty jsou skoro stejně multidisciplinární termín jako systém“ [Hofstede 2007: 17]. Můžeme se dlouze bavit o tom, co je pro nás podstatné, co je nám blízké a co nás naplňuje. Vlastně ať hodnotou nazveme cokoliv, vždy to představuje jeden ze základních kamenů naší motivace, chování, utváření vztahů a celoživotního jednání. Jednání jedince je spojeno s určitými záměry, cíli a očekáváními. Přitom rozhodování spočívá v tom, že je pro toho konkrétního jedince přípustné a možné, co je pro něho tolerovatelné, uskutečnitelné v rámci vlastních možností. Tato rozhodnutí jedinec nemůže provádět bez uvědomění si vlastních hodnot, ale především bez respektování hodnot někoho dalšího. Hodnotový systém jedince a celé společnosti je v mnoha ohledech velmi rozmanitý. V rámci toho dochází běžně k řadě konfliktů, ať už na úrovni jedince či společnosti. Tyto konflikty mohou přetrvávat a narušit jedincovy sociální vztahy.

1.1.1. Teoretické vymezení hodnot

Jedná se o sociologickou práci, teoretická východiska proto nemůžeme začít jinak než jedním z otců sociologie Émile Durkheimem. Ve Společenské dělbě práce [1893] pracuje s pojmem kolektivního vědomí a tvrdí, že chování jednotlivce je ovlivňováno kolektivním vědomím a normami. Dále dodává, že jediným zdrojem hodnot je společnost, která vytváří kritéria pro společenské fungování. Dle Durkheima míra socializace a přijetí těchto kritérií jde ruku v ruce s jedincovou morálkou, a je v protikladu s jedincovým egem [Durkheim 2004: 49–113]. Hodnoty jsou tedy důsledkem společenského nátlaku na člověka, který ho má usměrnit a kontrolovat. O kolektivním vědomím a jeho vlivu na hodnoty bude blíže napsáno v samostatné kapitole.

Známý antropolog Clyde Kluckhohn rozlišil hodnoty na to, co je (co lidé přijímají jako hodnoty, co tudíž za hodnoty považují) a na to, co by mělo být žádoucí. Kluckhohn své bádání rozšířil a v roce 1961 přišel s teorií orientace hodnot, na které pracoval s Fredem Strodbeckem [Hills 2002]. Teorie říká, že postoje lidí jsou založeny na relativně malém počtu stabilních hodnot, které jsou schopny ve společnosti fungovat. Jejich teorie orientace hodnot navrhuje, aby všechny společnosti odpověděly na omezený počet univerzálních problémů a poté provedli analýzu z hlediska preferenci jednotlivých kultur. Otázky se týkaly vztahu člověka k času, vztahu k přírodě, mezilidských vztahů, motivace a povahy lidské přirozenosti. Jejich teorie byla použita a testována v mnoha kulturách, a pomohla např. etnickým skupinám k vzájemnému porozumění v době konfliktu [tamtéž].

Známý český sociolog Libor Prudký říká, že není možné jednoznačně říct, co jsou hodnoty [Prudký 2009: 26]. Dle Prudkého je možné zachycovat z různých hledisek to, jaké obsahy hodnoty mohou mít, v jakých souvislostech se obsahy hodnot využívají a jaké důsledky sebou obsahy celkově přináší.

Další sociolog, jehož teorie navazuje na Durkheima, je Anthony Giddens. Uvádí, že hodnoty, k nimž se lidé hlásí, tvoří spolu s normami a hmotnými statky kulturu. Hodnoty jsou abstraktními pojmy a ideály. Jsou svébytné každému člověku. Normy jsou podle Giddense jistými zásadami, pravidly v dané

společnosti. Společnost tudíž očekává, že se jimi bude jedinec řídit [Giddens 1999: 32]. O kultuře a jejím vlivu na hodnoty bude blíže napsáno v samostatné kapitole.

Zaměříme se na psychologický výklad pojmu hodnota s použitím definice manželů Hartlových. Hartlové uvádí, že se jedná o „...vlastnost, kterou jedinec přisuzuje určitému objektu, situaci, události nebo činnosti ve spojitosti s uspokojováním jeho potřeb a zájmů. Hodnoty jsou vytvářeny a postupně diferenciovány v procesu socializace“ [Hartl, Hartlová 2000: 192]. Dle Hartlových jsou hodnoty součástí kolektivního vědomí, což upozorňuje na platnost Durkheimových myšlenek.

Filozofické pojetí Maxe Schelera sděluje, že „...tvůrcem hodnot není člověk a hodnocení nejsou jeho dílem. Hodnoty existují objektivně a každý jedinec je prožívá subjektivně“. Dále říká, že „...relativnost se nevztahuje k hodnotám, ty jsou absolutní, ale relativnost spočívá v individuální zkušenosti cítění hodnot“ [Scheler 2003: 24]. Tím si můžeme vysvětlit, proč jsou hodnoty prožívány různými subjekty jinak, a proč jsou některé hodnoty vnímány odlišně.

Ze soudobých teoretiků, kteří se zabývají hodnotami uvedeme Miltona Rokeache [1973]. Ten navazuje na Kluckhohnův teoretický koncept hodnot „...jako něco žádoucího explicitního nebo implicitního, distinktivního pro jednotlivce nebo charakteristického pro skupinu, které ovlivňuje výběr z dosažitelných způsobů, prostředků a cílů činnosti“ [Rokeach 1973: 70]. Rokeach chápe hodnoty jako trvalé přesvědčení, že „...specifický způsob jednání nebo cílového stavu existence je osobně i společensky výhodnější ve srovnání s jinými způsoby jednání nebo cílovým stav existence“ [tamtéž]. Rokeach vnímá hodnoty jako normy, které jedince ovlivňují v tom, jak hodnotit sebe i okolí. Dále Rokeach chápe hodnoty jako něco, co ovlivňuje jedincovy zájmy a postoje, které určují směr jeho sebepojetí. Hodnoty představují určitý stav, pomocí kterého jedinec upřednostňuje jednu věc od druhé, což souvisí se zájmy a potřebami.

Dalším teoretikem je Geert Hofstede pro něhož jsou hodnoty všeobecné tendence dát přednost určitým skutečnostem před jinými. Hodnoty jsou pocity, které mají směr: mají kladnou a zápornou stranu. Týká se rozlišení dobrého vůči zlému, špinavému vůči čistému, zakázanému vůči povolenému apod. [Hofstede

2007: 17]. Hofstedeho teoretický koncept hodnot je silně provázán s kulturou a jsou využívány i pro mezinárodní výzkumy.

Shalom H. Schwartz na předešlé teorie navazuje. Dle Schwartzze hodnoty představují důležité podmínky lidského bytí. Jedná se hlavně o hodnoty biologické a sociální a zároveň jsou základními stavebními kameny lidské společnosti [Schwartz 1992: 2]. Podle Schwartzze tak hodnota reprezentuje určitý cíl, který vychází z lidských potřeb a motivuje jedince k určitému jednání [tamtéž: 4]. Jedním z hlavních cílů, které Schwartz při formulaci teorie základních hodnot sledoval, bylo objasnit, do jaké míry jsou hodnotové priority jednotlivců ovlivněny sociálními zkušenostmi a motivacemi, a naopak do jaké míry hodnoty ovlivňují postoje a zejména jednání.

Z výše uvedených teoretických formulací je jisté, že shodnout se na jednotné definici je prakticky nemožné. Studium teoretického základu však poskytne patřičný rámec k pochopení, co to jsou hodnoty, a že mají v našem životě veledůležitou roli.

1.1.2. Hodnotové orientace

Ve výzkumech je hodnotová orientace často užívaná. Abychom byly schopni zkoumat, co motivuje jedince v konání určité činnosti, je nutné zjistit celkové zacílení, tendenci a zaměřenost jedince [Slejška 1990]. V každém hodnocení či poznávání je jedinec nevyhnutelně zaujatý vlastní situací. Tato skutečnost se může promítnout do výsledků hodnocení, to je do výsledné podoby hodnotových reflexí.

Hodnotově-orientační činnost člověka motivuje, působí především emocionálně, jelikož hodnoty prožíváme a vytvoříme si k nim vztah. Kognitivní a emocionální vztahy se však mezi sebou prolínají. Faktem totiž je, že „struktura našich emocionálních stavů je vždy ovlivněna poznáním či osvojením si významů adekvátní hodnotové reality a že každý názor je podmíněný jak emocionálně, tak zkušenostně“ [Brožík 1985: 271].

I hodnotové orientace je možné uspořádat a některé preferovat ve vztahu k jiným jedincům. Dle Prudkého je to atribut hodnot vůbec [Prudký 2009: 34]. Hodnotová orientace je soubor hodnot a hodnocení, které převažují u konkrétního

nositele hodnot. Na základě hodnotových orientací je možné konstruovat dominantní zaměření jedince a analyzovat ve vztahu k ostatním hodnotám [tamtéž 2009]. Např. ve vztahu k zdravému životnímu stylu je hodnotová orientace součástí jídelníčku či sportu.

Podle Slejšky je tvorba hodnot v dialektickém napětí mezi realitou a dosavadním stavem hodnot. Hodnotová orientace jedinci zdůvodňuje významnost objektů, které se vyskytují kolem jedince. Vytváří nové alternativy a významy. Tímto způsobem jedinec přichází k novým hodnotám, které nemusí vždy poskytovat stejné šance, ale obohacují subjekt o nové možnosti výběru a hodnotovou svobodu [Slejška 1990: 8].

Podle Shaloma H. Schwartze jsou hodnotovou orientací právě hodnoty, o nichž se předpokládá, že dokážou ovlivnit individuální možnosti a právě tyto hodnotové orientace by měly být předmětem vědeckých bádání ESS [Schwartz 1992: 261].

1.1.3. Preference a hodnoty

Preference se vyskytují v podobách určité hierarchie toho, čemu jedinec přikládá důležitost. Preference tak například můžeme nazvat hodnotovým žebříčkem [Prudký 2009: 33]. V tomto případě už nejde o přijímání nebo odmítání určitých hodnot, ale o jejich výsledné uspořádání a vzdálenost mezi jednotlivými úrovněmi. Zde je potom důležité vyhodnotit, zdali se u jedince jedná o životní hodnoty a jak moc se tyto hodnoty vztahují k ucelenému vyjádření podstaty života tohoto jedince. Kromě životních hodnot nalézáme i hodnoty, které mají dočasný charakter nebo přesahují hranice osobnosti, instituce nebo společenství [tamtéž: 33]. Podle Prudkého je důležité zaměřit se na proměnlivost hodnotového systému a jeho délku trvání. Ty mohou být buď formální nebo obsahové. Formální hodnotové preference jsou takové, které pro nás v určitém časovém období hrají konkrétní roli. Mají krátkodobý charakter. Obsahové hodnotové preference jedinci nesou určitou důležitost a můžeme je nazvat životními hodnotami. Životní hodnotové preference mají dlouhodobý charakter, jsou stabilní a neměnné, jsou odolné a pro jedince trvalé [tamtéž: 33–34].

Psychologická definice manželů Hartlových definuje preference jako „výsadu, přednost, způsob výběru z možností, nejčastěji u hodnotu“ [Hartl, Hartlová 2000: 449]. Preference jsou vlastně to, jakou váhu připisujeme konkrétním hodnotám. Díky zkušenostem v průběhu života si tvoříme vlastní hierarchii hodnot a přehodnocujeme.

Společenské vědy a mnozí jejich představitelé se v hledání významu hodnotových preferencí převážně shodují. Je nasnadě konstatovat, že rozhodování, které plyne z vlastních hodnotových preferencí, nám odhaluje jádro jedince. Podstatu toho, co je v rámci našeho jednání správné či nesprávné nebo dobré či špatné, je možné hledat ve vztahu k hodnotám a hodnotovým preferencím konkrétní osoby.

1.1.4. Formování vlastní skupiny

Co je to vlastní skupina a jaký má vliv na hodnoty jedince? Dle Allporta vlastní skupina pojímá všechny příslušníky, kteří používají výraz *my*. Můžeme tedy říct, že jsou to příslušníci jedné rodiny, spolužáci, město či stát. Co důvěrně známe, se často stává hodnotou [Allport 1979: 60]. Můžeme zmínit dodržování zvyků mezi nimiž vyrůstáme, například naše oblíbená kuchyně, či pravidelná narozeninová setkání. Podle Allporta je pro vývoj podstatné, že vše důvěrně známé poskytuje jedinci nepostradatelný základ k bytí [tamtéž: 60]. Dětem jsou dány rodiče, sousedé, příbuzní, tradice, země, náboženství. Všechna tato spojení považujeme za samozřejmá. Již v pěti letech si je dítě vědomé toho, že patří k určité skupině a identifikuje se s ní [tamtéž 1979]. Rodina a příbuzní se o dítě starají, krmí ho, dítě je za svou příslušnost odměňováno a toto odměňování plodí loajalitu. Dítě dostává dárky, pořádají se rodinné sešlosti, na dítě se soustředí pozornost, a díky tomu získává pocit sounáležitosti s vlastní skupinou, považuje ji za správnou. Nicméně odměňování a následný pocit štěstí není jediným důvodem, proč jsme loajální. Slova, která jako děti slyšíme ve své vlastní skupině, nám dávají stejně spolehlivý základ pro život jako naše každodenní zkušenosti. Toto je podle Allporta v lidském učení velmi důležité. Vazby k druhým jsou pro bytí člověka důležité. Je-li člověk

od své vlastní skupiny odtržen, jakkoliv od své vybudované loajality, nese si životem dlouhotrvající trpkou zkušenost.

Nicméně člověk nezůstává neustále ovlivněn vlastní skupinou. V průběhu let se nemění jen síla a definice vlastních skupin, ale jedinec může projevit loajalitu k mnoha dalším skupinám. Pocit sounáležitosti je tedy věc velmi osobní a každý člověk má sklon vidět svoji vlastní skupinu jako správný model jistoty, kterou potřebuje. Může ji přetvářet k obrazu svému, tak aby byla v souladu s požadavky jednotlivců [Allport 1979].

Je běžnou zkušeností, že v určitý moment dochází k rozchodu jedince se svojí vlastní skupinou. I přesto, že v průběhu socializace na jedince a jeho hodnotový systém působila vlastní skupina, tvoří si jedinec svůj vlastní hodnotový systém, který se může lišit od vlastní skupiny. Jedinec tak může intenzivně odmítat svoji vlastní skupinu, i když z příslušnosti k ní se nemůže vyvázat. Toto vyvázání z vlastní skupiny však zřídka dojde do bodu, kdy se jedinec vyváže úplně. V tomto případě přišel s novým konceptem referenčních skupin Robert K. Merton [1955].

1.1.5. Referenční skupina

Pojem referenční skupiny v sociologii zavedl Robert K. Merton. Označuje skupinu, ke které se jedinec nebo skupina jedinců vztahuje. Od referenční skupiny odvozujeme své hodnoty a normy chování [Merton 1955]. Na rozdíl od vlastní členské skupiny, jedinec nemusí být členem referenční skupiny. Merton referenční skupiny dělí na pozitivní a negativní. Pozitivní jsou skupiny s jejichž hodnotami a názory se ztotožňujeme, či jsme jejich součástí. Jedná se o skupiny, do nichž se člověk sám zapojuje a usiluje o spojení s nimi. Negativní referenční skupiny jsou ty, vůči kterým se vymezujeme a nechceme být jejich součástí. V některých případech referenční skupina není jen skupinou ostatních, ale je určitou kategorií lidí, kteří dosáhli a sdílejí jisté sociální charakteristiky. Například lidé, kteří vedou spokojený rodinný život, mohou na bezdětné páry či osoby žijící single nahlížet jako na negativní referenční skupiny. Referenční skupinu si však můžeme do určité míry idealizovat. Sdělovací prostředky mají moc nám představovat influcery,

rodiny, politiky, sportovce jako úspěšné, bohaté a ideální, tím si referenční skupiny idealizujeme, a jsou pro nás určitou fikcí. Ačkoliv je jedinec silně přitahován svojí referenční skupinou, a přizpůsobuje ji své postoje, jen zřídka kdy dojde do bodu, kdy se vyváže úplně ze své vlastní skupiny [Allport 1979].

1.1.6. Teorie preferencí Garyho Beckera

Zajímavý pohled na lidské chování a na problém determinace hodnotových preferencí představuje Teorie preferencí Garyho Beckera. Přišel s teorií, jejíž smysl spočívá v předpokladu, že společnou vlastností lidských preferencí jsou nejen biologické potřeby člověka jako jídlo, pití, mít domov, ale také získat úctu, uznání, prestiž a přijetí od své rodiny, přátel a příslušníků referenčních skupin. V důsledku toho lidé často volí restaurace, bydlení, aktivity, jídlo či politické názory tak, aby se zalíbili příslušníkům svých referenčních skupin. Vliv druhých lidí na jedincův užitek se doslova vtěluje. Jelikož tento společenský kapitál postihuje účinky společenského prostředí, nezávisí jedincův fond společenského kapitálu primárně na jeho vlastních volbách, ale na volbách učiněných příslušníky referenčních skupin [Becker 1997: 26]. Poptávka po společenském kapitálu může jeho užitek buďto zvýšit či snížit. Tlak referenčních skupin na mladistvé či adolescenty, aby se stali součástí určité subkultury nebo aby začali kouřit, užitek spíše snižuje. Na druhou stranu pro rodinu se užitek zvyšuje, když sousedé pomohou v případě, že se někdo pokusí vloupat do domu [tamtéž: 26]. Tato vzájemná závislost společenského kapitálu na chování druhých vytváří významné vazby.

Lidský kapitál Becker považuje za veličinu popisující jako jedincovy preference. Ten se dělí dva druhy: osobní kapitál a společenský kapitál. Osobní kapitál je podle Beckera zkušenost, která ovlivňuje současné a budoucí užítky jedinců. U jedinců se předpokládá, že si uvědomují následky svého jednání na volby v budoucnosti, a že budoucí kapitál má přímý vliv na budoucí užítky. Sociální kapitál zase určuje vliv preferencí ostatních osob na jedincovy preference [Becker 1997].

Teorie preferencí Garyho Beckera vysvětluje povahu lidského chování, proč a z jakého důvodu se chováme tak, jak se chováme, a co nás ke konkrétnímu jednání vede. Toto chování považuje za racionální. Předpokládá, že lidské chování je prozíravé, maximalizující a konzistentní povahy vzhledem k biologickým potřebám člověka. Racionalitu však chápe jinak, než ji popisují běžné sociologické modely. Racionalita má v tomto případě mnohem širší význam, jelikož je lidské chování ovlivňováno zvyky, dětstvím, zkušenostmi, kulturou a tlakem referenčních skupin [tamtéž: 39]. Teorie Garyho Beckera evokuje koncept Homo economicus, který si také zaslouží pár řádků.

1.1.7. Homo economicus

Dalším sociologem, který sledoval posun hodnotových orientací v důsledku měnících se ekonomických, technologických a sociálních podmínek byl Ronald Inglehart [2006]. Ten předpokládá, že hodnotové priority každého jedince reflektují jeho socioekonomické prostředí. Lze například vysledovat rozdíly v hodnotových preferencích mezi jednotlivými generacemi lidí žijících v hospodářsky vyspělých společnostech. Inglehart dále došel k zajímavému zjištění, že v chudých zemích, kde nedošlo v posledních letech k ekonomickému růstu, se žádné intergenerační posuny v hodnotových preferencích neodehrávají [2008]. Homo economicus představuje jedince jako ideál racionálně smýšlejícího aktéra. Jeho jednání je efektivní, konzistentní, disponuje sobeckými cíli a snaží se o maximalizaci užitku. Cíle, které si jedinec typu Homo economicus stanovuje, jsou dány hodnotami. Hodnoty si Homo economicus netvoří sám, získává je díky své zkušenosti. Rozum využívá k nabytí informací a je nástrojem k nakládání s těmito informacemi. Tyto informace potřebuje k nalezení strategie, jak maximalizovat svůj užitek a jak efektivně dosahovat cílů. Nabízí se otázka: je možné najít model lidského sociálního jednání, který by vycházel z modelů ekonomických teoretiků? Becker říká, že veškerá rozhodnutí, která jedinec provádí, jsou ekonomicky motivovaná, nicméně odehrávající se v určitém socio-kulturním prostředí [Becker 1997]. Aby ekonomičtí aktéři dosáhli stanovených cílů a maximalizovali své šance na úspěch, jde ruku v ruce se znalostí vlastních hodnot. Jaká tedy tato znalost je?

Lze říct, že je tato znalost omezena již mnohokrát opakovaným důsledkem projevené preference, neboť lepší možnost odvození hierarchie preferencí, z preferencí projevených skutečnými činy asi jedinec nemá [Palašćák 2006: 46].

Je nasnadě, že jako každá teorie i koncept Homo economicus má mnoho kritiků. Ačkoliv jsou hodnoty nedílnou součástí lidského nitra a lidské mysli, není možné absolutně poznat vlastní hodnoty, lidé zřejmě nejsou schopni artikulovat své hodnoty do podoby jasně vymezené hierarchie preferencí, o čemž svědčí i často rozporné volby u jedinců, jež lze vnímat jako nestabilní. Další věcí je, že není reálné, aby byl jedinec schopen směřovat své jednání výhradně efektivně a racionálně dle svých hodnotových preferencí.

1.1.8. Hodnoty v každodennosti

Zkoumání hodnot současné společnosti je významné zejména s ohledem na fakt, že právě v této oblasti se zrcadlí největší rozpory lidské civilizace, mezi generacemi, v lidské společnosti, mezi členy rodiny [Zich 2016]. Například Schwartzova teorie předpokládá, že jednotlivé hodnotové typy jsou buďto v harmonickém, nebo v konfliktním vztahu. Důležitým prvkem hodnotového života je to, jak hodnotový systém působí v oblasti každodenního života. Schwartz hodnotový systém rozčlenil do deseti motivačních typů, např. smysl pro universalismus, tradicionalismus, sociální moc, odpuštění, úcta k tradici či seberespektování. Je tedy možné, aby člověk jednal každý den podle hodnot, které v průběhu života přijímá? Jedinec reaguje na tradiční úctu k rodinným hodnotám dvojím způsobem: buď jde do konfrontace, nebo je v podstatě zamítá a vytváří si své vlastní protihodnoty. Pravidelně se tak mladí jedinci ocitají na opačném pólu než rodina, ve které vyrůstali. Redukce sociálních vztahů uvnitř rodiny na generační kontinuitu vytváří tradicionalismus, a to především jako pouto individuální aktivity. Proto se každá nová generace bouří proti tradici a přichází s novým systémem životních rolí, hodnot a cílů [Máchová 1974: 170]. Takovým zrcadlem této situace je zamyšlení se nad otázkou, jak jedinec tráví svůj volný čas nebo jaké má přátele. V rodinách s malými dětmi tento čas organizují spíše rodiče, v rodinách se staršími dětmi se bere většinou ohled na jejich názory nebo svůj

volný čas tráví děti již po svém [Matějček 2002]. Pro vztahy v kolektivu je důležitá i soudržnost v hodnotové orientaci všech členů rodiny.

Prudký [2009] uvádí často zmiňované hodnoty jako např. hodnotu přátelství, rodičovské péče, volby partnera, kvality života. Dle něj jsou hodnotové orientace používány někdy nejednoznačně, ale od ostatních pojmů je odlišuje důraz na zaměřenost, působnost, tendence a zacílení v každodenním životě.

1.1.9. Závěr

Prezentací několika výše uvedených pojmů, s nimiž se v literatuře nebo při studiu hodnot setkáváme, je důležité pochopit teoretické vymezení hodnot a dalších kategorií, které s hodnotami souvisí. Z uvedeného vyplývá, že najít přesnou definici, co je hodnota, je velmi složité.

Lidské jednání je ovlivněno mnoha faktory a je těžké stanovit, který faktor má vliv na tvorbu hodnot více a který méně. Lze vyvodit, že důležitými vlivy na tvorbu hodnot jsou psychologické aspekty čili to, co vnitřně prožíváme, co nás uspokojuje a to, s čím jsme schopni se vnitřně ztotožnit. Sociální aspekty ovlivňují tvorbu hodnot prakticky od narození postupnou socializací a tím, v jakém společenském kontextu se pohybujeme. Dalším vlivem na tvorbu hodnot jsou ekonomické aspekty, které jedinci uspokojují biologické a společenské potřeby. Racionálním myšlením a efektivním jednáním se snaží dosáhnout lepších výkonů. Výsledkem je pak vytoužený společenský status či kulturní kapitál (množství dovolených, vzdělání, rodina).

Zkoumat rozhodnutí jedinců, která plynou z jejich hodnotových preferencí, odhalovat jejich jádra, je hodnotné nejen pro sociology, ale určitě i psychology.

II. Část

1.2. Individuum a historie

Sociologie osobnosti je v sociologii velmi přitažlivým tématem. Vývoj lidského individua, jaké má v současné době individuum postavení ve společnosti a jak je toto postavení subjektivně vnímáno. Tématem se zabývá mnoho autorů, zejména zajímavé jsou eseje Gillese Lipovetskeho [1999; 2000; 2002; 2003; 2005;

2007]. Lipovetsky dokáže zaujmout jak svým čtivým stylem, tak dokáže důkladně rozpitvat vývoj procesu individualizace se všemi detaily.

1.2.1. O procesu individualizace a vývoji hodnot

Vztah člověka k ostatním lidem se vyvíjí, stejně tak jako jeho vztah k sobě samému. Po dlouhé historické období byl jedinec plně pohlcen zájmy svého rodu a snahou o zachování cti jak mrtvých, živých, tak i ještě nenarozených členů své společenské skupiny [Šubrt 2007: 505]. V průběhu několika set let se společností, které se řídily kodexem msty, cti a krutostí, stávaly mírumilovnějšími, násilí se objevovalo stále méně a veřejná brutalita, která vzbuzovala pozornost u lidí, se začala pomalu vytrácet. Podle Lipovetskeho za pět set let proběhly dvě fáze individualizace. Od 15. století postupně dochází k rozšiřování tržního hospodářství, konkrétně ke kupování a prodávání pozemků, k rozvoji obchodní směny, zaměstnaneckých poměrů, rozvoji industrializace a pohybu obyvatelstva, díky čemuž podle Lipovetského dochází ke zvratu ve vztahu člověka ke společenství, jež ho obklopuje [Lipovetsky 2003: 263]. V průběhu 18. století na evropském kontinentě započal proces zjemňování společnosti, kterému se rozsáhle věnoval Norbert Elias. Spousta autorů z Eliase pak vycházelo [Šubrt: 1996]. Období zjemňování společnosti dokládá snížení počtu vražd, veřejných poprav, mučení a násilí vůči druhému. Tyto změny přišly se vznikem moderního státu a trhu, který způsobuje zlom a vytváří novou společenskou logiku, v níž se jedinec považuje za svrchovaný cíl, existující pouze sám pro sebe [Lipovetsky 2003: 262]. Právě moderní centralizovaný stát hrál důležitou roli při odstraňování pout osobní závislosti, a tím i při vzniku nezávislého svobodného jedince zbaveného feudálních pout, svazujících člověka s jiným člověkem, a postupně i všech tradičních tlaků [tamtéž: 262]. Tyto změny absolutně převrací tradiční uspořádání společnosti a hodnotový žebříček společnosti. Je to například: touha po penězích, soukromém životě, blahobytu a majetku. Moderní stát tak vytvořil člověka společensky odloučeného od ostatních jedinců a od abstraktního systému. Ačkoliv může mít jedinec pocit odloučení, neznamená to, že se přestává bát a

zajímat o věci veřejné. Jedinec i přes svou nově nabytou svobodu od státu očekává, že jej bude ochraňovat a věci veřejné budou mít nadále svoji funkci.

Proces individualizace však není jen zásluhou moderního státu a demokratické revoluce. Lipovetsky zmiňuje Alexise Tocquevilla a jeho „tyrání většiny“, která stírá rozdíly ve společnosti a prosazuje většinové hodnoty. Podle Lipovetskeho nastala další vlna ve 20. letech 20. století, kterou nazývá personalizace. Tento proces postupně zesiluje a rozšiřuje se až do té míry, že dnes zastává dominantní postavení a zcela tak ovlivňuje podobu současné společnosti. Proces personalizace uvedla do chodu změna životního stylu související s konzumní revolucí [Lipovetsky 2003]. Ta způsobuje prosazování individuálních zájmů, neboť do této doby bylo právo na svobodu v praxi omezováno na hospodářství, vědu a politiku [Šubrt 2007: 510]. Vlivem konzumní revoluce však zasáhla individualistická logika i každodenní život. Dnešní doba vyniká v rozrušování stereotypů a protikladů, zmenšování rozdílů mezi pohlavími a generacemi, a naopak ve zvětšování rozdílů v individuálním chování, čímž člověka osvobozuje od pevných rolí a konvencí. Současná společnost se může pyšnit mnoha různými přízvisky, např. konzumní, individualizovaná společnost [Bauman 2004], narcistická, personalizovaná či hyperkonzumní společnost [Lipovetsky 1998, 1999].

Současná moderní doba je zaměřena na jedince víc než doba minulá. Nebo také můžeme říct, že jedinec je zaměřen sám na sebe více než kdy dřív. Kamkoliv jedinec pohlédne, je lákán množstvím výrobků a služeb. Sociální sítě jedinci předkládají, jak život žít, jak jej užívat, jak jej vyplnit, aby dosáhl maximální spokojenosti. Spokojený a aktivní život předkládaný pomocí retušovaných fotografií, reklam, videoklipů, trendů módy, oslavuje slast blahobytu [Lipovetsky 2012: 42]. Každodenní problémy, či jakékoliv jiné pocity nenaplnění, do tohoto konceptu nezapadají. Lipovetsky mluví v rámci této věci o svůdnosti. Odolat svodům konzumního světa je pro jedince přinejmenším těžké, vlastně nemožné. Nacházíme se ve společnosti, která neuplatňuje donucovací mechanismy, jako tomu bylo dříve. Tyto mechanismy nahradila svůdnost, která působí mnohem lépe než mechanismy ideologie či Foucaultova společenská disciplína. Fakt, že se mohl individualismus v dnešní době natolik prosadit a umocnit vývoj personalizované,

hédonistické společnosti, je výsledkem vývoje podmínek v ekonomické, politické a kulturní rovině společnosti, který jak uvidíme, vede k postupné individualizaci, k prosazování individua.

1.2.2. Homo psychologicus

Dle slov Lipovetskeho: „nastal konec člověka Homo politicus, a přichází éra člověka Homo psychologicus, lačnického po vlastním blahobytu a vyšší životní úrovni“ [Lipovetsky 2003: 71]. Mnoho současných studií se už odlišují od klasických výzkumů, které sledovaly cíle jedince. Tyto empirické výzkumy přichází s novými modely lidského chování, které se vyznačují individuálními rozdíly na poli individuálních potřeb. Ve srovnání s klasickými ekonomickými studii současný výzkum využívá deskriptivní přístup k analýze lidského chování. Jsme schopni vytvořit modely schopné vysvětlit chování jednotlivců, které nemusí být v první řadě důsledně ekonomické. Koncept Homo economicus je tedy na ústupu, jelikož není schopen zachytit všechny podrobnosti a variability, které charakterizují lidské chování, což u Homo psychologicus lze.

1.2.3. Soudobý hédonismus

S nástupem masové spotřeby se ve Spojených státech stal běžným životním stylem hédonismus [tamtéž: 115]. Do té doby to byla spíše výsada intelektuálů a umělců. A právě v tom spatřuje Lipovetsky rozmach hédonismu v moderní společnosti. Posuzujeme-li kulturu z hlediska životního stylu, hlavním strůjcem hédonismu je právě kapitalismus, a nikoliv umělecký způsob žití. S masovým způsobem šíření zboží, služeb a sociálních sítí, které jsou den ode dne luxusnější, doplněny o reklamu a úvěry. Od padesátých let minulého století se jak americká tak evropská společnost zaměřuje na spotřebu, zábavu a požitkářství. Největší ránu tak utrpěla Marxova asketická společnost, která dle jeho teorie spořila, aby si mohla něco koupit, nyní dostala do ruky platební kartu a může mít zboží ihned. Úvěr uspokojil potřebu jedince ihned [tamtéž: 115]. Moderní životní styl tedy vyplývá nejen z dob před sto lety, kdy umělci hýřili životem, ale jedná se o hlubší transformaci kapitalismu, ke které došlo před 60 lety [tamtéž: 115]. Moderní

hédonismus se stává základním znakem moderní doby, který je v protikladu vůči ekonomickým a politickým trendům, můžeme říci, že i v protikladu vůči dnes již zamítaným konceptům Homo economicus a Homo politicus.

Koncept současného hédonismu Lipovetsky dále ilustruje na teorii moderního kapitalismu Daniella Bella [2000]. Ten tvrdí, že současná společnost je rozštěpená na tři odlišné sféry: technicko-ekonomický řád, politický režim a kultura. Tyto jednotlivé sféry nejsou v souladu a dochází mezi nimi ke konfliktu. Díky těmto nesouladům tak dochází ke konfliktu ve společnosti, ale i mezi jedinci na úrovni nejbližší rodiny, přátel. Vztáhneme-li na současnou dobu, technicko-ekonomický řád odpovídá současnému kapitalismu, který se vyvíjí od 20 let 20. století v USA, a po 2. světové válce v Evropě, politický režim jako demokracii po roce 1989. Kultura je chápána jako proměna životního stylu, hodnotových orientací lidí a z toho plynoucí hédonismus. Technicko-ekonomický řád čili kapitalismus je poháněn produktivitou, spotřebou a racionalitou. Podstata demokratického režimu čili demokracie je rovnost. Tento požadavek se díky komunikaci, technologiím a osvětě velmi rychle šíří po světě. Výsledkem předchozích dvou rovin je šíření onoho hédonismu. Za těchto podmínek dle Lipovetského není možné vnímat současný kapitalismus jako něco jednotného. Dochází tak k hlubokému rozporu mezi sociální strukturou společnosti a rozporuplnou kulturou rozvoje svobody našeho Já [Lipovetsky 2003: 117].

Vlivu demokracie na současnou individualizovanou společnost se věnuje i Zygmunt Bauman [2004]. Bauman hovoří o tzv. autonomii společnosti a autonomii jejích členů. Aby mohla být společnost demokratická, důležité je, aby si občané tvořili vlastní názory a dokázali je aktivně uskutečňovat. Druhou věcí je, aby společnost dokázala utvářet zákony pro dobro a svobodu jedince [Bauman 2004: 235]. To s sebou nese určitá rizika.

1.2.4. Demokracie a riziko individualizace

Rizika demokracie kdysi dávno vytušil už Alexis Tocqueville pomocí konceptu „paradox demokracie“. Ten spočívá v tezi, že demokracie vytváří podmínky vlastního zániku. Tato situace se nejviditelněji projevuje v otázce rovnosti a jejího

vlivu na demokratickou společnost: rovnost sice představuje jednu z předností demokracie, jeden z jejích pilířů. Nicméně je to právě jednotlivec jakožto nepřítel občana [tamtéž: 63]. Jednotlivec dle Tocquevilla má sklon ke lhostejnosti, skeptičnosti či obezřetnosti v případě, pokud se jedná o obecné blaho. Jaké mají smysl obecné zájmy, když nedovolují uspokojit potřebu jednotlivce?

Sám Bauman na tuto teorii navazuje a uvádí, že odvrácenou stranou individualizace je koroze a postupný rozklad občanství [tamtéž: 64]. Jako příklad můžeme uvést horké téma očkování proti Covid-19. Veřejné je kolonizováno soukromým, veřejný zájem se soustřeďuje pouze na zvědavost, jak žijí známé osobnosti a z umění veřejného života se stalo umění veřejného vyjevování soukromých afér a osobních pocitů [tamtéž: 64]. Bauman hovoří o zapojení jedince do „sítí“. Tedy ne primární potřeba jedince participovat na veřejném životě, ale zapojit se tak, aby bylo jasné, že mu veřejný život není zase tak lhostejný.

Optimistou není ani Lipovetsky, který hovoří o „unaveném občanství“. [Lipovetsky 1999: 224]. Tímto zdůrazňuje, že jednotlivci upřednostňují zájmy soukromé nad zájmy veřejnými. Lidé ztrácejí občanského ducha a stávají se apatickými vůči všemu, co se kolem nich děje, především vůči věcem veřejným [tamtéž 226]. Do našich životů vstupuje prázdnota, politika a věci veřejné jsou pouhou zábavnou kulisou. Daleko podstatnější pro jedince je sledovat nejnovější trendy na sociálních sítích, které může mít ihned a zaručí mu větší uspokojení.

Lidé se od nepaměti odlišovali svými zkušenostmi, chováním, ale současná doba tyto rozdíly prohlubuje daleko více. Jen pouhým okem je zjevné, že jedinci se stávají stále více individualizovanými nejen svým chováním, ale i v myšlenkách a životních cílech. Právě individualizace společnosti způsobuje její silnou diferenciaci. Tento efekt je zcela nový a typický pro současnou dobu. Být odlišný a jedinečný. Jedinec hledá prostředky pro naplnění sebe sama. Pocit štěstí spatřuje v tom, co právě dělá, s jakými lidmi se stýká, jak tráví svůj volný čas. Například manželství je již bráno jako přežitek. Z historického hlediska manželství prošlo tak velkou změnou, že v současné době se jeho podoba ocitá na samém protipólu. Od rodinou smlouvaného manželství, kdy uzavření sňatku nespočívalo na dobrovolné vůli jedince, až po soužití páru na hromádce. Ulrich Beck uvádí, že smysl

manželství v současné době už není tak o materiálním zabezpečení rodiny, ale o pomyslném vrcholu dosažení štěstí [Beck 2004: 161–173]. Rodina je nástrojem pro seberealizaci, již ne povinností, ale možností. Dalším důležitým elementem dnešní rodiny je mobilita čili možnost nezůstat v rodině po celý život na úkor obětování vlastní existence [Lipovetsky 1999: 179–183]. Lipovetsky mluví o tzv. „revoluci požadavků“, kdy celé společenské instituce přebírají specifická práva a požadavky jednotlivců a za tyto jedince jednájí [tamtéž: 179].

Jak už bylo naznačeno, v současné době je ideálem mladých lidí unikátnost, odlišnost, díky čemuž si tvoří vlastní identitu. Je to hlavně výsledek snahy společnosti, která chce, aby byl jedinec šťastný. Tato snaha se projevila například už například v Deklaraci o nezávislosti, kde se v druhém odstavci hovoří o právu na osobní štěstí: „... že mezi tato práva náleží život, svoboda a sledování osobního štěstí.“ [Deklarace o nezávislosti Spojených států amerických]

K tomu, aby byl člověk šťastný, potřebuje každý jedinec něco jiného. Pro někoho je to kariéra, pro někoho rodina, či kombinace obojího, někomu vyhovuje single život, proměnných je nespočet. Současná doba jedinci nabízí to, co ještě před sto lety bylo pro mnoho lidí nemožné. Zvolit si vlastní cestu k dosažení štěstí. Lipovetsky uvádí, že současné masové štěstí přímo oslavuje svobodnou individualitu [Lipovetsky 1999: 64]. K tomu má současný jedinec nastaveny ideální podmínky a pokud jich správně využije, pocit osobní blaženosti se jistě dostaví. Současný jedinec není omezen třídní společností, není omezen formálními podmínkami, popřípadě rodovým statem. Může se tedy svobodně a naplno věnovat dosažení vlastních cílů. To, zda je toto plnění potřeb konečnou fází jedince a po dosažení uspokojení jedinec dosahuje subjektivního pocitu štěstí, je otázkou. Lipovetsky uvádí, že ačkoliv má současná společnost veškeré předpoklady k tomu, aby uspokojila potřeby svých jedinců, i přesto se do života jedinců vkrádají pocity nespokojenosti a neukojené potřeby. Je vůbec možné, aby se jedinec ocitnul ve fázi, kdy nebude chtít víc? Dle Lipovetskeho není možné, abychom nechtěli více. Není možné absolutně uspokojit vlastní potřeby, a to díky mechanismům současné konzumní společnosti. Jakmile je uspokojena jedna potřeba, má jedinec pnutí vyvolat potřebu další. Jedná se o nikdy nekončící kolotoč a podle Lipovetskeho je

tak možné pozorovat protiklady, mezi nimiž se současný jedinec nachází. Celý život se jedinec pokouší naplnit svůj život štěstím, přitom mu ono absolutní štěstí neustále uniká. Možná z toho důvodu se jedinci neustále vrací do sfér, kde se cítí konformně a mohou se realizovat a vytvářet svoji identitu, například rodina.

1.2.5. Jiný pohled na individualizaci podle Françoise de Singlyho

Jiný pohled na současnou individualizovanou společnost má francouzský sociolog Françoise de Singly [Singly 1999]. Jeho přístup je založen na sociální konstrukci reality Petera Bergera, Luckmanna a Kellnera [Radimská 2003: 674]. Konstruktivistický přístup kombinuje nejdříve s koncepcí kapitálů Pierra Bourdieho, následně navazuje na individualizační teorii Norberta Eliase. V pozdějších letech obrací svoji pozornost k psychologickým fenoménům ovlivňujícím společnost a individuum. Singly se zabývá tím, proč je současná společnost individualizovaná v porovnání se společnostmi minulými. Člověk je dle Singlyho stále víc vyvázan z komunitního života, nemá potřebu zapadat, rodinná soudržnost, respektive instituce rodiny už neplní svoji funkci jako v dřívějších dobách. Člověk je autonomní a nezávislá jednotka, fungující podle své vnitřní povahy. Singly za tím vidí psychologizaci společnosti, ke které dochází na Západě od 60. let [Radimská 2003]. Singly uvádí, že posledního půlstoletí jsou náboženské a morální normy a hodnotový systém nahrazovány normami psychologickými, které na nás útočí prostřednictvím masmédií. Tyto psychologizující tendence mají za úkol nabídnout jedinci možnost okamžitého uspokojení. Ať už se jedná o výrobky, oblečení, zdravý životní styl, psychické uspokojení pomocí afirmací. Psychologie určuje, co je správné. Jde totiž především o to, aby se jedinec cítil dobře. Představa psychologizace a individualizace společnosti jde ruku v ruce s Bergerovou afirmací, podle které je soukromý svět posledním svobodným prostorem individua [tamtéž: 675]. Mimo vlastní soukromý prostor je jedinec ovládán institucemi a pravidly, kterým nerozumí a necítí se komfortně v jejich blízkosti. Soukromý prostor dle Singlyho je jediné bezpečné místo, ve kterém se jedinec cítí svobodně, a může si svůj život konstruovat přesně podle svých představ.

Výsledkem Singlyho teorie je, že současný individualismus nemá za následek narcisismus, osamocení, rozpad rodinných vazeb či oslabení mezilidských vztahů [Singly 1999]. Podle Singlyho naopak individualizace vyžaduje neustálý kontakt mezi blízkými, kteří hrají důležitou roli v konstrukci naší identity. K tomu abychom se mohli dále vyvíjet a utvářet si vlastní identitu, potřebujeme znát reakce okolí. Názory druhých nám pomáhají se realizovat. Jedná se především o nejbližší rodinu, přátele, kolegy a také sledující na sociálních sítích. Singly tvrdí, že instituce rodiny prochází každodenní změnou po několik desítek let. Funkce rodiny je stejná teď i před sto lety, ale došlo k zásadní změně, ve které má svoji úlohu stát, který do rodiny zasahuje čím dál častěji.

Z toho důvodu se podle Singlyho během století rodina stává prostorem, ve kterém si jednotlivci chrání svou individualitu. Z toho vyplývá zásadní paradox dnešní doby: člověk usiluje o autonomii a nezávislost, ale přitom si dále přeje žít společně s ostatními, jelikož je potřebuje k tomu, aby mohl být sám sebou [Radimská 2003: 267]. Milostné a citové vztahy nabývají zásadní důležitosti, ale nesmí ohrozit jedincovu svobodu a možnost realizace. Je třeba najít nějaký způsob, jak být „společně svobodní“ [Singly 2001d: 285–288 in Radimská 2003]. To je možné právě v rodině, pro kterou Singly používá přívlastek „individualistická vztahová“ [tamtéž].

1.2.6. Homo sociologicus

Ústředním pojmem sociologie osobnosti je Homo sociologicus, pojem, který zavedl Ralf Dahrendorf [1964]. Dahrendorf se snaží vysvětlit, že člověk je bytost výlučně ovládaná sociálními silami a podřízena společenským normám. Homo sociologicus podle Dahrendorfa staví člověka vůči společnosti do podřízené role. Předpokládá se, že jedinec má ve společnosti svoji roli, a měl by plnit její očekávání. Pokud tato očekávání plnit nebude, je postihován, plní-li je, je odměňován společenským uznáním. Jedinec je tak formován vnějšími společenskými vlivy, které vytváří podklad pro hodnotový systém jedince. Podle Dahrendorfa je však tato teorie velmi problematická, především proto, že jedinci neoponechává místo pro kreativitu, autonomii a svobodu [Šubrt 2016: 156]. V

průběhu let byl koncept Homo sociologicus mnohokrát rozšiřován například Talcottem Parsonsem, a jeho teorií strukturálního pojetí rolí v sociálních institucích.

Talcott Parsons, ve své strukturální teorii sociálních institucí, považuje za velmi důležité institucionalizované hodnoty, hodnotové vzory, hodnotové orientace, resp. hodnoty, které jsou v rámci společenského systému uznávány [tamtéž: 215]. Dále staví kulturu, stejně jako společnost, do ohniska své analýzy, a tím poukazuje na to, že společnost a kultura jsou neodmyslitelnou částí vývoje sociálních institucí (na rozdíl od některých starších autorů). Hodnoty jsou zprostředkovány pomocí symbolů, které se stávají objekty orientace jednání, internalizovanými složkami osobnosti individuálních aktérů a také institucionalizovanými vzory v sociálních systémech [tamtéž: 217].

Ačkoliv koncept sociálních rolí má stále svoji závažnost a význam, v posledních letech se zájem sociologů přesunul k jiným široce diskutovaným pojmům [Šubrt 2016: 158]. Co jedinec upřednostňuje, po čem touží, jak se formuje, co preferuje. Člověk jako Homo sociologicus je rád součástí sociálních vazeb, které vyplývají z jeho pozice ve společnosti, a také z jeho emocionálních potřeb.

1.2.7. Závěr

Proces individualizace v moderní společnosti je velmi obsáhlý. Díky historicko-sociologickým analýzám máme možnost sledovat proměnu jedince a jeho hodnotových preferencí napříč časovým úsekem. Avšak není vše černobílé. Ano, pravda je, že se již nemusíme obávat nájezdníků, nemusíme dennodenně řešit, zdali máme dostatek jídla (hovořím o rozvinutých zemích), nebo mít očekávání, jakého partnera nám rodiče vyberou. Ačkoliv žijeme v demokratické době a člověk má v dějinách nejvíce pravomocí, týkajících se své vlastní osoby a života, je stále nejisté, zdali jsme schopni dosáhnout na absolutní spokojenost či pocit životního štěstí, jak například uvádí i Lipovetsky.

Měřítkem jakéhokoliv lidského jednání jsou hodnoty. Ve výše uvedených kapitolách jsem psala o teorii Homo economicus a jeho hodnotových orientacích. Tato teorie předpokládá, že aktéři jsou v zásadě poháněni hmotnými a vlastními

zájmy. Šance ekonomických aktérů na to, aby maximalizovali nebo aspoň dosáhli uspokojivého stupně dosažení vlastních hodnot, roste se stupněm znalosti těchto hodnot. Konkurenční perspektiva, kterou nazýváme Homo sociologicus, tvrdí, že jednání jedince je ovlivňováno kulturou a společností, které jsou zdrojem jeho hodnot. Sociální svět, ve kterém se pohybujeme, obsahuje mnoho symbolů a vzorců, se kterými se ztotožňujeme.

Ať už tak či onak, není jednoduché stanovit, co konkrétně ovlivňuje hodnoty jedince. Jedinou cestou kvalitní analýzy je důkladně pochopit a nastudovat kontext celého života jedince. Perspektivou historické sociologie můžeme sledovat, jak výraznou proměnou jedinec prošel. Od kolektivních zájmů se jedincova orientace soustřeďuje více na vlastní zájmy a osobní potřeby než na potřeby kolektivu. Současná doba, kterou Gilles Lipovetsky charakterizuje jako hyperkonzumní či hédonistickou, ponouká jedince neustále naplňovat svůj život štěstím, přitom mu možná ono absolutní štěstí neustále uniká. Možná z toho důvodu se jedinci neustále vrací k tradičním hodnotám a sférám života, ve kterých se cítí konformně, kde se mohou realizovat.

III. Část

1.3. Kolektivní vědomí a společnost jako zdroj hodnot

Pojem kolektivního vědomí zavedl Émile Durkheim. Společnost není podle Durkheima stavěna na vědomí jednotlivce, ale v momentě, kdy „sdruží více individuálních myšlení a vznikne nová entita, můžeme to nazvat kolektivním vědomím“ [Kosek 2011: 149]. Jakou roli má kolektivní myšlení v otázce hodnot?

Právě kolektivní vědomí je dle Durkheima hlavním zdrojem hodnot jednotlivce. Ostře se vyhrzoval proti tvrzení svého současníka Gabriela Tarde, který svůj výklad společnosti stavěl na studiu individuální psychiky [Šubrt, Pfeiferová 2010: 12].

Durkheim tvrdí, že lidské vědomí je složeno ze dvou částí. První část tvoří podstatu individua, to je to, co jedince odlišuje od okolí a zbytku společnosti. Je založeno na vlastním vnímání, individuálních pocitech, přáních jedince. Druhou

částí je kolektivní vědomí, které je založeno na hodnotách, idejích, které sdílíme se společností, ve které žijeme. Durkheim také tvrdí, že společné kolektivní vědomí nelze vytvořit z poznatků o individuální psychice [tamtéž: 12]. Individuální a kolektivní vědomí dle Durkheima jsou dvě samostatné části, které spolu do určité míry souvisí, ale existují spíše nezávisle na sobě. Samotné individuální vědomí má na rozdíl od kolektivního vědomí omezenou kapacitu, které se soustřeďuje jen na jedince. Naproti tomu je kolektivní vědomí komplexní, objektivní vzhledem ke společnosti a převyšuje individuální možnosti [tamtéž: 12]. Durkheim dále rozebírá tzv. kolektivní reakci. Kolektivní reakce na určitý sociální fakt má za následek zvýšenou soudržnost členů společnosti, která posiluje hodnoty a ideje členů společnosti. Jako příklad můžeme uvést reakci společnosti na kriminální čin.

Durkheimovi myšlenky vztahující se ke kolektivnímu vědomí byly dále rozšiřovány o pole dějinných událostí a kolektivní paměti [Halbwasch 2009; Nora 1984; Assman 2009; Šubrt 2010; Burke 2006], nicméně se staly základem pro chápání a studium zdrojů hodnot společnosti potažmo individuí, kteří jsou součástí společnosti.

1.4. Kultura jako zdroj hodnot

Význam pojmu kultura v díle Émile Durkheima bychom hledali těžce. Je však mnoho autorů, kteří vnímají kulturu společnosti jako onen zdroj hodnot. Kultura je tvořena hodnotami, které členové společnosti vyznávají, symboly, které uctívají, normami, které regulují jejich chování, a hmotnými statky, které členové společnosti vytvářejí. „Hodnoty jsou abstraktní ideály, zatímco normy jsou konkrétní principy či zásady, o kterých se očekává, že se jimi lidé budou řídit. Normy představují regulace společenského života“ [Giddens 1999: 32].

O kultuře se hovoří ve chvíli, kdy jsou symboly předávány ve společnosti interakcí všech jejích členů. Díky tomu, že mají lidé společné zkušenosti, jazyk, mohou si předávat skupinové hodnoty a přesvědčení a poznávat to, co se od nich očekává jako normální jednání v dané situaci. G. Hofstede mluví o kultuře jako o mentálním programování [Hofstede 2006]. Tvrdí, že reakce jedince jsou

pravděpodobné a srozumitelné, známe-li minulost jedince. Centrálním pojmem Hofstedeho hodnotové teorie je kultura a jádrem kultury jsou hodnoty. Kultura je tedy jevem kolektivním, neboť je vždy sdílena určitou skupinou lidí, kteří žijí nebo žili ve stejném prostředí, v němž si ji přisvojili. Kulturu přijímáme skrze socializaci, skrze společnost, ve které se nacházíme. Každá společnost má svá kulturní specifika a tato specifika mají vliv na přisvojování nepsaných pravidel. Rozdíly kultur se projevují různými způsoby a není pochyb, že má vliv na tvorbu hodnot jedince.

Podle zavedených teorií kultura obsahuje symboly. Jsou to slova, gesta, předměty, které mají význam pro ty, kteří v dané kultuře žijí. Tyto symboly mohou být napodobovány, například pohřbívání mrtvých či uctívání předků, nebo nahrazovány. Další součástí kultury jsou hrdinové. Jedná se o osoby žijící, zesnulé, skutečné či vymyšlené, které nesou charakteristiky dané kultury. Většinou se jedná o charakteristiky vysoce ceněné, které slouží jako příklad pro ostatní, ať už se jedná o figury současné doby (Batman) nebo o tradiční či historické postavy (Mikuláš, Jánošík). Rituály jsou dalším kulturním elementem. Jedná se o zavedené kolektivní činnosti, které ačkoliv jsou z hlediska věcného výsledku možná zbytečné, společensky jsou považovány za podstatné. Z toho důvodu jsou prováděny. Způsoby, jimiž druhé zdravíme, či jim vyjadřujeme uznání, a společenské či náboženské ceremonie, mohou posloužit jako vhodné příklady. Obchodní a politická jednání často slouží spíše k rituálním účelům, například k posilování skupinové soudržnosti. Všechny zmíněné pojmy jsou součástí kultury. Podle Hofstedeho [2006] jsou jádrem těchto kulturních elementů hodnoty. Díky zkušenostem, které vycházejí z jednotlivých výše popsaných projevů kultury, je jedinec schopen rozlišovat a dávat přednost určitým stavům skutečnosti před jinými. Hodnoty a pocity mají kladnou nebo zápornou stranu, jsme schopni rozlišit, co je dobré, co je špatné, co je bezpečné, co je nebezpečné atd.

Kultura je dalším důležitým zdrojem hodnot. Hodnoty si v životě osvojujeme velmi časně díky společenskému začlenění i díky kulturním vlivům. Jak kultura, tak společnost jsou jednoznačně důležitou součástí procesu při osvojení našich základních hodnot.

1.5. Postoje, předsudky a stereotypy

Vyjadřujeme-li na věc nějaký názor, dáváme tím okolí na vědomí, co si o dané věci myslíme. Jiným zdrojem hodnotového systému mohou být předsudky a stereotypy. Vyjadřování názoru je každodenní záležitostí při interakci s lidmi. Ve společnosti můžeme vyjádřit názor na současnou politickou situaci či na současnou situaci ohledně Covid-19. Pokud se v rámci vyjadřování názoru s někým dostaneme do konfrontace, můžeme zastat názor, nebo si ponechat názor pro sebe. Nicméně většinu názorů, které zastáváme, nijak zvlášť neprožíváme, a v případě předložení relevantních argumentů, proč je náš názor špatný, jsme také schopni od svého názoru upustit [Kosek 2011]. Dle Koska se postoj od názoru liší hlavně tím, že postoj se vyznačuje určitým emocionálním nábojem [tamtéž: 56]. Nejbližším obsahem postojů jsou právě hodnoty. Postoje hrají uvnitř lidské psychiky důležitou roli, které pomáhají jedinci s potřebou nacházet smysl ve věcech, s nimiž se v životě potýká, a které nás obklopují [tamtéž: 56]. Vyjadřujeme-li sami sebe prostřednictvím postojů, zažíváme vnitřní uspokojení, ale jakmile musíme své hodnoty před někým obhajovat, máme pocit, že se dotýkáme svého smyslu. Možnost hodnoty projevít a neobhajovat, je nejen výrazem svobody, ale i předpokladem k nalezení smyslu vlastního bytí a zdravé psychiky jedince. Na úzkou souvislost mezi projevem hodnot a svobodou poukazoval Viktor Emil Frankl [Frankl 1998]. Ten uvádí, že vnitřního pocitu svobody nedosáhneme bez toho, aniž by náš hodnotový svět měl pevné základy. Pokud bude náš hodnotový systém spočívat na povrchních pilířích a nebudeme mít nic, o co bychom se opřeli, ať už v kritických či každodenních záležitostech, bude hodnotový systém nestabilní a velmi křehký. Frankl v této souvislosti poukazuje na význam základního světového názoru, který propůjčuje hodnotám, jež vyznáváme, a tím i životu jako takovému, hlubší smysl. Dle Allporta by se tak jednotlivé postoje neměly dostat do rozporu [tamtéž: 57]. Nicméně nejedná se o jednoduchou záležitost už jen s ohledem na složitost a spletnost mezilidských vztahů a přepestrou paletu hodnotových systémů, které jsou nám nabízeny, např. prostřednictvím médií. Není pochyb o tom, že nejednou za život vede člověk rozporuplný boj sám se sebou.

Nejednoznačnost situací zkoumal např. Bauman v Úvahách o postmoderní době [2002]. Ve své knize dochází k zajímavým závěrům. Tvrdí, že současný západní člověk postrádá ucelený a pevný hodnotový systém, se kterým by mohl pracovat v každodenním životě. Pokud tvrdí opak, obelhává sám sebe a vyznačuje se neupřímností a silnou pohodlností, kdy spoléhá na to, že situaci za něj vyřeší nějaká společenská instituce či etický kodex. Zřetelně formulované hodnoty, zejména tehdy, pokud jsou reprezentovány odpovídajícími postoji, mohou určitě být dobrým štítem proti společenským či komunitním ideologiím či jiným každodenním lákadlům, které na nás číhají. Kosek v této věci hovoří ještě o odpovědnosti k určitým hodnotám, které vyjadřujeme pomocí postojů. To znamená, že pokud vyjadřujeme nějaké postoje, je důležité hodnoty a smýšlení o nich více rozvíjet, nikoliv chaoticky měnit postoje, podle situace, která se jedinci zrovna hodí. Frankl v této věci hovoří například o tom, že se jako psychoterapeut snaží svým neurotickým pacientům pomoci upevnit a rozvíjet vztah k hodnotám. Bez toho je jejich hledání smyslu života nekonečné. Podle Koska jsme vlastně menšími neurotiky všichni [tamtéž: 59]. Všichni se dovoláváme toho, aby byly naše názory brány vážně, běžně zmiňujeme např. „podle mého názoru“ nebo „podle mě“. Všichni chceme uspět a obhájit naši individualitu. Ke stejným závěrům dochází i Allport. Ten tvrdí, že k hledání vlastní životní cesty a k vlastnímu psychickému uspokojení je nutné si nejdříve upevnit víru ve vlastní postoje a hodnoty. Nejedná se o jednoduchou záležitost a jedinec se sebou musí neustále pracovat.

To samé platí o stereotypech. Jakmile se setkáme s příslušníkem určité kultury či skupiny, jsme díky osobní zkušenosti ochotni upustit od svým stereotypů. Osobní zkušenost je klíčová ve všech případech tvorby hodnot. S pojmem stereotyp přišel W. Lippmann v díle Public Opinion [Novák 2002: 10]. Jedná se o zkratkovité představy o věcech, situacích, skupinách či institucích, přičemž tyto zkratkovité představy jsou připisovány všem jednotlivcům, kteří patří do dané skupiny [Lippmann in tamtéž: 10]. Jedná se určitou formu hodnocení nejen lidí, ale všeho, co se jakýmkoliv způsobem člověka dotýká. Stereotypy nemusí mít nutně negativní povahu (galantní Francouzi), ale je zjevné, že toto hodnocení

vychází z nedostatku zkušenosti. Stejně tak jak Kosek hovoří o tom, že postoje jsou doprovázeny určitým emocionálním nábojem, tak i stereotypy jdou ruku v ruce s určitým afektivním posuzováním či jednáním. Mnoho autorů rozdíl mezi stereotypem a předsudkem nespatřuje a považuje stereotypy za postoje, které generalizují zjednodušené představy o skupině, kultuře, institucích atd.

Povaze předsudků zasvětil celý svůj profesionální život Gordon W. Allport [2004]. Allport předsudek vnímá jako „antipatii, která vychází z chybné a strnulé generalizace. Tuto antipatii lze pociťovat nebo vyjádřit. Může být namířena proti skupině jako celku, anebo proti jedinci, protože je příslušníkem této skupiny“ [Allport 2004: 38]. Jak už bylo zmíněno u stereotypů, i předsudky mají pozitivní či negativní povahu. Nicméně je faktem, že převážná většina sociologických výzkumů se věnuje předsudkům, které mají negativní povahu. To z toho důvodu, že negativní předsudky vytváří společenské konflikty citlivé povahy nesoucí s sebou atraktivní sociologická témata.

Jsou tedy předsudky a stereotypy hodnotové pojmy? Mnozí autoři uvádí jako podmínku, že pokud předsudek či stereotyp porušuje normy přijaté určitou kulturou, nemůže se jednat o hodnotu. Zaměříme-li se na mikroúroveň předsudků, bezpochyby nejvýznamnějším zdrojem je pocit konformity a atmosféra domova. I když není pravda, že názory rodičů vždy odpovídají předsudkům. To, co otec a matka předávají svým potomkům, jsou jejich vlastní verze kulturních tradic [tamtéž: 316]. Ačkoliv všichni rodiče mohou disponovat vlastními předsudky, je na dítěti, aby svým postupným nabýváním zkušeností dokázalo vyjádřit vlastní postoje. V brzkých letech sice dítě nemá zkušenosti ani sílu na to, aby se postavilo na odpor proti hodnotovým postojům svých rodičů či okolí, ale stává se, že získá určitou nedůvěru, se kterou se v dalších životních etapách potýká. Díky zkušenostem si je však jedinec stále více sám sebou jistý a učí se vypořádávat s nastalými konfrontacemi.

1.6. Konfrontace hodnot

Konflikt hodnot není ojedinělým fenoménem naší doby, ale běžným společenským jevem, který se děje od starověku až do současné doby. K běžnému

konfliktu hodnot docházelo převážně na morální úrovni, kdy tato podstata spočívala v konfliktu mezi individuálními a společenskými zájmy. V předmoderních dobách docházelo ke konfliktům mezi požadavky individuálního já. Tento konflikt byl ze strany společnosti usměrňován, protože osobní život, ať už šlo o vnitřní myšlenky, byl podrobován morálnímu hodnocení. Kromě toho byla tradiční morálka morálkou dobra a zla a jako morální byly hodnoceny pouze požadavky ve prospěch celku nebo ostatních. Tradiční konflikt hodnot byl tedy ve skutečnosti morálním konfliktem mezi dobrem a zlem a význam a funkce morálky spočívala pouze v úpravě a řešení těchto konfliktů. Problému nejvyšší hodnoty a rozporu dobra a zla se věnoval Nicolai Hartmann v knize *Etika: Fenomenologie mravů* [2002]. Ten říká: „...jestliže všechny pozitivní morálky spočívají na pravém zření hodnot a jestliže veškeré zření hodnot je apriorním uchopením samých hodnotových esencí, pak historická relativnost morálek nemůže být založena na historické relativnosti hodnot, nýbrž jen na historické relativnosti zření hodnot [tamtéž: 262]. Tím nám chce říct, že morálka v jakékoliv historické době byla přijímána skrze poznání hodnot. Tyto hodnoty měly zcela pravdivý obsah, vyzvedávaly se a vztahovalo se k nim vše ostatní. Od konce 19. století se však střet hodnot stal univerzálním fenoménem v podobě sociálních konfliktů s vládnoucími třídami. Na rozdíl od předmoderního hodnotového konfliktu má současný hodnotový konflikt několik charakteristik, o nichž se rozepisuje např. Lipovetsky [2002; 2003; 2005].

Současná společnost je legalizovaná společnost, jejíž největší rozdíl od tradiční moralizované společnosti spočívá v tom, že současná společnost reguluje pouhou část jedincova života, nikoli veškeré jednání lidí, a nereguluje ideologii lidí. V tradiční společnosti neexistovala téměř žádná možnost volby. Zatímco v současné společnosti, kromě zákonů, existuje mnoho oblastí, kde si jedinec může vybrat. Ke konfliktu hodnot tak dochází v legální sféře lidského života. Současná společnost je navíc otevřená, racionalizovaná [Bauman 2008; Ritzer 2008] a schopnost lidí ovládat svůj vlastní život byla bezprecedentně posílena, aby lidé mohli navrhovat vlastní modely sociálního života. Každý z těchto modelů má své výhody a nevýhody, v každé sféře sociálního života existují obtížná rozhodnutí a konflikty

hodnot, s nimiž by lidé nebyli v tradiční společnosti konfrontováni, a ne všechny tyto volby a konflikty mají morální následky. Současný konflikt hodnot proto zašel daleko za morální oblast a rozšířil se do všech oblastí lidského života.

Konflikty hodnot, ke kterým docházelo v předmoderní společnosti, nevymizely. Jen jejich celková struktura je komplikovanější. Některé konflikty hodnot, které se v současné době dostávají do popředí, jsou také výsledkem dlouhodobé izolace některých hodnotových systémů a díky silicím kontaktu se tyto systémy střetávají nebo spojují. Ke konfliktu hodnot může docházet mezi původními i nepůvodními hodnotami ve stejné společnosti, což nebylo často vidět v předmoderní době. Konkrétně 20. století je obdobím, kdy začalo docházet k rozporu mezi tradičními a moderními hodnotami, které vedly až ke konfliktům geopolitickým.

Pokud srovnáme tradiční střet hodnot v předmoderní době, představy lidí o hodnotách, co je dobré a špatné, byly obvykle jasně vymezené. Avšak v současné době nastává konflikt hodnot na několika úrovních, např. na ideologické úrovni. To, co mělo dříve jasný a jednoznačný koncept, např. jaká hodnota je cennější, v současné době není jasně vymezeno. Otevřenost, rozptyl myšlenek nejen ideologických, vidíme ve všech kulturách.

Konflikt hodnot probíhá neustále a má nekončící charakter. Jedinec je konfrontován s hodnotami na úrovni bezprostředního blízkého okolí i na úrovni společnosti. Zvyk, že o osudu člověka rozhodují jiní, je naštěstí výrazně na ústupu. Nemění to však nic na věci, že jednotlivci a skupiny jsou v současné společnosti konfrontováni s mnoha jinými hodnotami.

1.7. Společenské hranice a jejich překračování

Co je hranice? Kdykoliv vnímáme nějakou odlišnost, vnímáme i hranici. Tato kapitola se zamýšlí nad tím, jak moc vnímáme rozdíly, a co pro nás jisté hranice či překážky představují. Stanovené hranice jsou předpokladem pro to, abychom odlišovali jednu věc od druhé. Od útlého věku, kdy jsme vystaveni nepřetržitému poznání, identifikujeme věci, přiřazujeme jim určité vlastnosti. Oddělujeme, které věci jsou nám příjemné, a které u nás naopak vyvolávají nepříjemné pocity.

V sociologii se tématem vymezení reality každodenního života zabývá konstruktivistický přístup [Berger, Luckmann 1999]. Tento přístup nám říká, že všem realitám, které poznáme, přiřazujeme určité vlastnosti. Svět každodenního života se nám neustále vnucuje, nelze se vzepřít jeho existenci. Nutí nás kategorizovat, uvažovat a dávat věci do kontextu. Ne všechny věci, které poznáváme, jsou pro nás neproblematické. Bezproblémové věci jsou pro nás často rutinní. Jedná se o věci známé a nám blízké. A jak toto téma souvisí s hodnotami? Jak bylo řečeno v předešlých kapitolách, ne vždy hodnotové preference jedince korespondují s preferencemi druhých. Hodnoty, zkušenosti a naše životní cesta nás mnohdy postaví před rozhodnutí, která vyžadují určité překročení pomyslných hranic. Toto překročení s sebou nese riziko konfliktu nejen na poli rodinném, ale i společenském. Ne vždy však cesta poznání do oblasti, která je za hranicí něčeho známého, je nám příjemná. Jednoho dne nastanou situace, které nás přinutí vstoupit do problematičtějšího světa. Můžeme tak učinit s nechutí nebo se zvědavostí. V cestě stojí mnoho překážek ať už společenských, morálních, či existenčních, což vyžaduje určitou dávku odvahy a vnitřního sebevědomí. Vstupovat do těchto situací, seberealizovat vlastní já, je součástí teorie potřeb (Maslow, Durkheim, Marx). Poznáním těchto situací obohatíme vlastní zkušenost, se kterou budeme buďto nadále pracovat nebo k ní zaujmeme negativní postoj. Překračování hranic nepochybně patří k těm dimenzím lidské existence, které souvisí s lidskou tvořivostí, zvědavostí, touhou zkoumat, otevřeností, ale i lidskou agresivitou, chtivostí a destrukcí [Liessmann 2010: 62]. Systematičnost našich hodnot, které vyznáváme, je tak podmíněna osvojováním si výsledků, které získáváme z onoho celoživotního poznání, a zkušeností získaných interakcí, a hlavně překročení hranic z dosud nám známé zóny do míst, o něž jevíme zájem.

1.8. Kvalita života (QOL)

Pojem kvalita života je dnes běžně užívaným pojmem jak mezi laickou veřejností, tak mezi odborníky. Nebylo tomu tak vždy, jedná se o poměrně nový pojem na poli vědeckého bádání. Pojem kvalita života doposud nemá jasnou definici či ustálený koncept. Výzkumy kvality života začaly v šedesátých letech

20. století [Potůček et al. 2002: 72]. Prvotním impulsem bylo vzrůstající bohatství nejvyspělejších zemí Evropy a USA, a z toho plynoucí výrazná a v podstatě nezvratná změna ve společnosti. Šíření konzumního způsobu života obyvatel těchto zemí mělo za následek výraznou změnu v hodnotových orientacích a tento trend je patrný doposud. V tomto období, tedy na počátku 20. století, byla kvalita života vnímána spíše materiálně. Změna ve společnosti byla pozorovaná nejintenzivněji ve druhé polovině 60. let, kdy se do produktivního i plodného věku dostávala poválečná generace osob, kteří vyrůstali v nových podmínkách světa rozděleného ideologicky, politicky, vojensky a posléze i demograficky [Heřmanová 2012: 417]. V této fázi vývoje začali vědci kvalitu života vnímat a zkoumat spíše jako nematerialistickou stránku života [Veendhoven in Hamplová 2006: 36]. V dalším vývoji se kvalita života začala spíše individualizovat a soustředila se na subjektivní pocity, vnímání a osobní spokojenost jedince [Rapley et al. 2003 in tamtéž].

Pojem kvalita života (QOL) často souvisí se štěstím a s životní spokojeností. Nicméně je potřeba zdůraznit, že koncept štěstí je silně kulturně determinován [Hamplová 2016: 284]. Pocit štěstí v individualistické společnosti se zásadně liší od vnímání pocitu štěstí v kolektivistické společnosti [tamtéž: 284]. Rozdíly ve vnímání pocitu štěstí či životní spokojenosti jsou i mezi jedinci. Ačkoliv mohou jedinci vyznávat hodnoty platné pro společnost, jíž jsou součástí, velmi bohatá škála hodnot, a subjektivní preference můžou jedince od sebe vzájemně odlišovat, stejně tak jak je tomu u mnoha společností.

WHO definuje kvalitu života jako jedincovo vnímání jeho pozice v životě v kontextu své kultury a hodnotového systému, ve vztahu k jeho cílům, k jeho očekáváním, normám a obavám [Vaďurová, Mühlpachr 2005: 11]. V souvislosti s tématem hodnot a kvality života je nutné uvést skutečnost, že kvalita života každého člověka se v průběhu jeho života neustále mění. Na jedince v průběhu života působí celá řada faktorů, které jedince formují. Kvalita života prošla dlouhým historickým vývojem, a i nadále se mění. Celkový koncept kvality života významně ovlivnil již v předchozích kapitolách zmíněný individualismus. Tento

směr se zaměřoval na vliv okolních podmínek na člověka a také myšlenkový směr osvícenství, jehož podstatou se stal život jako smysl samotného bytí.

Kvalita života jedince je otázkou subjektivního vnímání, ale jistě není pochyb o tom, že každý z nás touží prožít smysluplný a plnohodnotný život. Co to vlastně pro každého znamená? Je možné říct, že život tohoto jedince je kvalitnější a lepší než život druhého jedince? Každá z dimenzí kvality života je tvořena objektivními podmínkami života. Zároveň je však výsledná kvalita života odrazem subjektivní spokojenosti jedince s každou z dimenzí a významu, který jedinec skrze své osobní hodnoty a aspirace té které dimenzi ve svém životě přisuzuje.

1.9. Závěr

Výše uvedené kapitoly jsou daleko obsáhlejší, než se na první pohled zdá. Pro potřeby studia hodnot je nutné pochopit všechny části, které se hodnot týkají. V úvodu je uvedeno, že studium hodnot je nekončící proces. Jedinec i společnost se neustále vyvíjejí. Z toho důvodu je nesmírně zajímavé sledovat proměnu hodnot i postojů jedinců i společnosti.

IV. Část

1.10. Fenomén migrace lidí směřujících do Prahy

Praha je ojedinělým a kosmopolitním městem v České republice, kde se vzhledem k vysoké četnosti univerzitních a vědeckých institucí soustřeďuje velké množství vzdělaných lidí. Jedinci, kteří se rozhodli hledat štěstí mimo oblast původního domova, jsou vystaveni mnoha vnějším vlivům. V první části teoretického základu této práce uvádím Durkheimovo pojetí kolektivního vědomí jako zdroj hodnot jedince. Kolektivní vědomí převyšuje individuální možnosti jedince a je jedním z hlavních elementů tvorby jeho hodnot [Šubrt, Pfeiferová 2010: 12]. S tímto pojmem souvisí i kolektivní paměť, která předpokládá existenci vzpomínek a pojmů, které s danou kulturou souvisí [Šubrt 2013:18]. Hlavní funkcí kolektivní paměti není jen vzpomínat na minulost, ať už dobrou nebo špatnou. Ale skrze vzpomínání dochází k předávání hodnot a idejí, ať už se jedinec nachází

kdekoliv. Paměť nám umožňuje poučit se z minulých zkušeností a aplikovat tyto znalosti za současných okolností. Jedná se o kritickou součást naší identity.

1.10.1. V Praze je blaze

S lidmi přistěhovanými do Prahy jsou spojeny mnohé pejorativní konotace jako např. náplavy, vidláci, cizáci atd. Do určité míry je možné říct, že takovéto označování danou skupinu marginalizuje a nutí jedince potlačovat svoji identitu. Vědomá příslušnost jedinců k dané skupině vytváří formu sdílené identity a pomocí této identity mezi sebou jedinci komunikují, přijímají nové členy a udržují pouto s původními skupinami, zvyky a tradicemi. V současné době je toto sdílení jednoduché. Lidé jsou propojeni sociálními sítěmi, svoji identitu mohou sdílet virtuálně s dalšími členy (například facebooková skupina Moraváci v Praze). Realita přistěhovalců se zdá být v současné době zjevnější. Populární představa *V Praze je blaze* nám říká, že Praha je bohaté město a lidé, kteří v ní žijí, se mají dobře a mají vysokou životní úroveň. Jednoduchá věta, která velmi v krátkosti shrnuje, proč někteří obyvatelé chtějí jít „za lepším“ a vystavují se tak novým konfrontačním tlakům.

1.10.2. Náplavy

Rekonstrukce výrazu naplavenina je spíše předmětem diskurzivní analýzy. Náplavy v Praze byly prakticky odjakživa. Jedná se o historicky pozorovatelný jev, který je pevně zakotven v paměti obyvatel. Slovník spisovného jazyka českého (SSJČ) popisuje slovo náplava, jako naplaveninu vody, geologický nános nebo usazeninu. Je zde také uveden příklad od K. H. Borovského v podobě náplavy cizinců. Jde o metonymický přenos významu slova, který původně popisuje geologický jev a je převeden na jev společenský. Evidentní tedy je, že přistěhovalci v Praze byli takto častováni místními už před 200 lety.

V roce 2011 vyšla publikace *Slováci v Praze* [Rychlíková 2011], která mapuje demografický vývoj migrujících Slováků do Prahy. Slováci v celé České republice tvoří velmi specifickou diasporu, která se liší od ostatních národnostních skupin. Ze všech národnostních skupin v Praze mají právě Slováci nejbliže k

Čechům. Oproti ostatním skupinám Slováci měli a stále mají své specifické problémy, které nejsou způsobeny jazykovou, kulturní či náboženskou odlišností, ale rozpadem Československa v roce 1992. Slováci se v Praze velmi sporadicky vyskytovali již v pozdním středověku a raném novověku většinou jako studenti nebo někdy jako učitelé na Karlově univerzitě [Rychlíková 2011: 6]. V této souvislosti se uvádí například jméno Jan Jesenský (Jesenius), což byl slovenský lékař, politik a filozof. Sehrál významnou politickou a vědeckou roli v českých dějinách. O Slovácích v Praze můžeme v pravém slova smyslu hovořit teprve v 19. století, kdy se alespoň u části obyvatelstva zformovalo slovenské národní uvědomění, což bylo dáno zrušením nevolnictví císařem Josefem II. [Rychlíková 2011: 8]. Praha se stala centrem kulturního i intelektuálního dění nejen pro Čechy, ale i pro osobnosti ze Slovenska. V publikaci se mimo jiné uvádí, že v tu dobu byl důležitým pojítkem mezi Čechy a Slováky společný jazyk, tzn. že za příslušníky společného národa byli považováni všichni ti, kteří hovořili stejným jazykem. Toto pojetí u Čechů vyvolávalo představu, že Slováci jsou stejně tak součástí společného národa jako například Moravané [Rychlíková 2011: 8]. Tato realita byla na Slovensku blízká především evangelíkům, kteří využívali biblickou češtinu a Prahu považovali za hlavní město. V průběhu následujících let pronikala slovenská emancipace do českého prostředí mnohem intenzivněji. Byly zakládány spolky nejznámější například Detvan [*1882] či Československá jednota. Teprve s rozdělením ČSFR v roce 1992 se ze Slováků v Praze stala národnostní menšina, stejně tak jako jinde v ČR. Šlo ovšem o velmi specifickou skupinu. Potřeby Slováků se totiž výrazně lišily od potřeb jiných národnostních skupin. Slovákům nešlo o vlastní kulturní či školské instituce, ale o to, aby mohli v České republice žít a pracovat, tak, jak tomu bylo před rokem 1992 [Rychlíková 2011: 31]. I přes veškeré snahy s odstupem času můžeme říct, že pro Slováky žijící v Praze (a také na zbytku území ČR) rozdělení ČSR přineslo značné komplikace, které jsou spojeny se stigmatem náplavy.

Podle ČSÚ z roku 2011 byli nejpočetnější tradiční národnostní menšinou v poválečném období Slováci. To je dáno už zmíněným společným historickým vývojem. Po rozpadu ČSR v roce 1993 se počet osob žijících v České republice a

hlásících se ke slovenské národnosti podstatně snížil (mezi lety 1991 a 2001 se jejich počet snížil o 122 tisíc, mezi lety 2001 a 2011 nastal další úbytek o 46 tisíc) [ČSÚ 2018].

Do Prahy však nemířili jen Slováci. Masivní nárůst obyvatel v Praze probíhal již na konci 18. století nikoliv však porodností, ale přistěhovalectvím. Pražské měšťanstvo mělo ve své době jazykově především německy mluvící obyvatele, také zde žila početná menšina Francouzů, Italů či Židů. V důsledku silného rozmachu průmyslu byla Praha i v dalších desetiletí cílem mnoha skupin obyvatel. Důkazem toho může být například rodinný klan Lannů z Českých Budějovic. Počátkem dvacátého století hlavní imigrační území, odkud přicházelo obyvatelstvo do Prahy (asi polovina), tvořily střední Čechy, zejména Benešovsko, Hořovicko, Sedlčansko. Jižní vlna přistěhovalectví zahrnovala obyvatele z Českých Budějovic, Tábora, Vídně. Jen velmi málo osob žijících v Praze se narodilo jinde než v Čechách. Písemné prameny uvádí, že v roce 1910 pouze 2500 osob pocházelo z Moravy [Hájek 1998: 135]. V tuto dobu se v rámci zjišťování skladby obyvatelstva národnost zpracovávala samostatně prostřednictvím tzv. obcovací řeči, podle toho, jaký jazyk jedinec v běžném životě užíval [Historie sčítání lidu na území České republiky in ČSÚ 2021].

Stěhování do Prahy bylo velmi intenzivní v průběhu 20. let 20. století, kdy se do nového hlavního města přestěhovalo více než 100.000 obyvatel. Zvýšil se také příliv Němců, jednalo se spíše o aristokracii tehdejší společnosti například majitele podniků, dolů, ředitele, profesory.

Výše uvedené v krátkosti popisuje, že Praha byla prakticky odjakživa formována nejen přirozeným přírůstkem, ale z velké části i migračními vlnami. V současné době je k dispozici statistická analýza ČSÚ, který mapuje vnitřní migraci v ČR [ČSÚ 2018]. Analýza se týká let 2005–2017 a uvádí, že se v těchto letech nejvíce obyvatel ČR přestěhovalo do Středočeského kraje a do Hlavního města Prahy (262 757), stejně tak je tomu u vystěhovaných lidí [tamtéž: 13]. Migrační saldo s ohledem počet obyvatel, který byl v ČR před sto lety, se dramaticky nemění.

1.11. Závěr

Existuje mnoho zavedených publikací, které obsahují teorie, které popisují, co vede osoby k migraci. Praha byla od nepaměti kulturním, intelektuálním a kosmopolitním městem. Praha, stejně jako jiná kulturní města, je atraktivním místem pro mnohé jedince, kteří mají ambice prožít bohatý a pestrý život. Avšak koncentrace hodnotových konfrontací může být vyšší. Ve výzkumu se proto zaměřím na konkrétního jedince, na jeho subjektivní prožívání změny, na jeho hodnoty, společenské konfrontace a pocit štěstí.

2. POUŽITÁ METODOLOGICKÁ VÝCHODISKA

Hodnoty a hodnotové orientace se v českém prostředí obvykle zkoumají v pravidelných intervalech pomocí kvantitativních metod výzkumu. Jedná se o jedno z nejméně atraktivních témat, kterému se sociologie věnuje jak z teoretického, tak i empirického hlediska po dlouhou řadu let [Inglehart 1977; Kluckhohn 1951; Hofstede 2001; Rokeach 1973; Schwartz 1992]. V české prostředí je to Horáková [2005], Prudký a kol. [2009], Rabušic [2000], Řeháková [2001, 2006] a další. Kvalitativní metoda výzkumu je konstruována tak, aby se výzkumník zaměřil čistě na jedince a zkoumal jeho odpovědi do hloubky, což vyhovuje záměru diplomové práce a ukázalo se jako správné rozhodnutí.

2.1. Kvalitativní metoda sběru dat

Existuje mnoho definic kvalitativního výzkumu. Podle Dismana je kvalitativní výzkum nenumerné šetření a interpretace sociální reality, která je ukryta a vyplývá z empirického šetření [Disman 2018: 285]. Cílem kvalitativního šetření je vytvoření nového porozumění sociální reality a vytvoření nové teorie. Kvalitativní výzkum staví své základy na induktivním uvažování, na rozdíl od deduktivního uvažování jako je tomu u kvantitativní metody zkoumání [tamtéž: 286]. Pomocí pozorovacích metod se výzkumník pokouší vysvětlit pozorované jevy. Tyto jevy se opakují a mají pravidelný charakter a jsou relevantní pro sociální chování v nových a vznikajících teoriích. Aby byl výzkumník se svým výzkumem úspěšný, je nutné sebrat všechna pozorovaná data, jedině tak je možné zachytit opakující se struktury. Podle Creswella [2003] je kvalitativní výzkum holistický přístup, který zahrnuje objevování. Kvalitativní výzkum je také popsán jako rozvíjející se model, který se vyskytuje v přirozeném prostředí a umožňuje výzkumníkovi vyvinout úroveň podrobností z vysokého zapojení do sociální reality zkoumané skupiny. Jedním z identifikátorů kvalitativního výzkumu je sociální fenomén vyšetřovaný z pohledu pozorovaného. Existuje mnoho technik, pomocí kterých výzkumník zachycuje zkoumanou realitu, avšak rizikem je vliv této strategie na zkoumaný vzorek a možné zkreslení výsledků.

Kvalitativní výzkum je nesmírně důležitý při zkoumání subjektivních pohledů na konkrétní fenomén [Disman 2018: 290]. V případě předložené diplomové práce zkoumáme osoby a jejich subjektivně nastavené hodnotové rámce, či životní konfrontace. Zkoumané osoby nejsou tlačeny do předem nastavených schémat. To zkoumané osobě poskytuje široký prostor pro odpovědi a k zamyšlení se nad zkoumaným tématem. Velmi jednoduchou a jasnou definici kvalitativního výzkumu podali Strauss a Corbinová [1999], kteří za tento výzkum považují metodu, k jejímž výsledkům nedopomohla jakákoliv statistická metoda.

Za teoretické pozadí kvalitativní metody výzkumu je považován symbolický interakcionismus. Počátky tohoto směru jsou spojena se jménem George H. Mead, známým antropologem. Do sociologie se symbolický interakcionismus transformoval až se jmény Herbert Blummer [1967], Erving Goffmann [1956]. Tento přístup předpokládá, že veškeré sociální vztahy jsou založeny na sociální interakci na symbolické úrovni [tamtéž 294]. Tzn. že se nesnažíme popsat zkoumaný jev, ale snažíme se porozumět významu zkoumaného sociálního jevu.

2.2. Techniky sběru dat u kvalitativního výzkumu

Konkrétní technika sběru dat výzkumníkovi nabízí specifické postupy k poznávání určitých jevů, které používá k poznání a interpretaci zkoumané sociální reality. Stejně tak jako existuje mnoho definic kvalitativního výzkumu, existují i různá členění metod kvalitativního výzkumu. V konečné fázi jsou však postaveny na stejném epistemologickém základu. Sociolog John W. Creswell dělí kvalitativní metody na čtyři techniky a to pozorování, interview, texty a dokumenty, audio- a videozáznamy [Creswell in Hendl 2003: 50]. Jedná se o základní charakteristiky kvalitativního výzkumu, které jsou obecně využívány. Disman [2018] techniky sběru kvalitativních dat rozděluje do tří skupin, které jsou níže popsány.

2.2.1. Zúčastněné pozorování

Obecná definice je, že výzkumník participuje na každodenním životě pozorovaných lidí a tyto lidi studuje [Disman 2018: 305]. Zúčastněné pozorování je základem terénní práce, a to i v případě, pokud je doplněna i jinými postupy.

Výzkumník se snaží ponořit do života místních obyvatel, zkoumá jejich sociální a kulturní prostředí a snaží se porozumět jejich situacím. Techniky zúčastněného pozorování neobsahují pouhé pozorování, ale zahrnuje i jiné techniky sběru kvalitativních dat [tamtéž: 308]:

- pozorování,
- interview se zkoumanými osobami,
- interview s informátory,
- analýza osobních dokumentů,
- sama participace, sebereflexe badatele, jak tuto participaci prožíval.

Úroveň toho, jak dalece se chce výzkumník přiblížit ke zkoumané skupině, může být různá. Výzkumník může být jen pozorovatelem, či může částečně nebo úplně participovat na životě skupiny. Jinou variantou je skryté pozorování, jehož výhodou je, že výzkumník neprozrazuje své úmysly a pozorované osoby netuší, že jsou předmětem výzkumu. Dalším typem je otevřené zúčastněné pozorování, což znamená že výzkumník svoji identitu pozorovatele prozradí.

2.2.2. Rozhovor

Disman [2018] z hlediska využití rozlišuje tři typy rozhovorů. Strukturovaný rozhovor, který má předem stanovené otázky, výběr odpovědí, a respondentovi neumožňuje flexibilně odpovídat. Tento typ rozhovoru je vhodný v kvalitativním sběru dat, kdy se výzkumník snaží o obecné zachycení určitého fenoménu. Nestrukturovaný rozhovor nemá předem stanovené otázky, rozhovor je veden volně a dává prostor k doplňujícím otázkám, tak aby výzkumník mohl detailně pochopit situaci zkoumané osoby. Tento typ rozhovoru je proto ideální variantou pro kvalitativní sběr dat. Posledním typem je polostrukturovaný rozhovor, který kombinuje oba výše zmíněné typy rozhovoru. Výzkumník si předem připraví schéma otázek, které je závazné, ale jejichž pořadí je možné v průběhu dotazování měnit. Výzkumník se může libovolně vracet k otázkám, které již byly zodpovězeny, a detailně se doptávat na cokoliv, co v průběhu rozhovoru nově vyplynulo na povrch.

Důležitou součástí kvalitativního výzkumu je zaznamenávání rozhovorů a jejich následný přepis. Pořizování nahrávek v případě kvalitativního sběru dat je důležité proto, aby byly zaznamenány veškeré jazykové projevy, odlišnosti, zaváhání, přeráznutí atd. Dalším důvodem je, že právě přepis rozhovoru je konečným zdrojem pro analýzu a interpretaci dat. Jedná se o poměrně snadnou, ale časově velmi náročnou činnost.

2.2.3. Analýza osobních dokumentů

Osobním dokumentem se rozumí popisná výpověď o životě zkoumané osoby, písemná úvaha o konkrétní situaci, autobiografie, osobní deníky, dopisy, zapsané doslovné rozhovory, fotografie, nápisy, vtipy, filmy, výjimku tvoří dokumenty obsahující silnou sumarizaci (soupisy, statistické knihy) [tamtéž: 309].

2.3. Metody analýzy dat u kvalitativního výzkumu

Analýza neboli kódování dat je asi nejtěžší a nejdůležitější částí celého výzkumu. Existuje mnoho způsobů, jak se orientovat v získaných datech, které jsou běžně uváděny v naučných publikacích [Miovský 2006; Loffland a Loffland 1971 in Disman 2018; Disman 1969; Hendl 2016; Flick 2006]. Pro potřeby diplomové práce jsme zvolili metodu analýzy dat zvanou zakotvená teorie. Zaměříme se proto na její popis.

2.3.1. Zakotvená teorie

Zakotvená teorie, v anglickém překladu Grounded theory, je jednou z metod kvalitativního výzkumu, která byla ustavena v 60. letech 20. století Barney Glaserem a Anselmem Straussem. Přispěli tak k rozšíření nových metodologických způsobů zkoumání v sociologii. Metoda vyniká svojí vysokou validací, souladem mezi teorií a pozorováním, výsledky jsou zobecnitelné, přesné a poznání je verifikovatelné a objektivní [Strauss, Corbin 1999].

Zakotvená teorie je induktivně odvozená ze zkoumaného jevu, který reprezentuje. To znamená, že tato teorie je odhalena, vytvořena a prozatímně ověřena systematickým shromažďováním údajů o zkoumaném jevu a následnou

analýzou výsledných údajů. Nezačíná se tedy teorií, kterou bychom následně ověřovali, jak jsme běžně zvyklí. Nejdříve začínáme zkoumáním oblasti a necháváme, ať vyplyne to, co je ve zkoumané oblasti významné. Výstupem tohoto způsobu zkoumání je pak nově vytvořená teorie, která interpretuje a reprezentuje zkoumanou oblast. Téměř to vypadá, jako by badatel nemusel vynaložit žádné úsilí a jen čeká, co z výzkumu vyplyne. Naopak. Tato metoda vyžaduje soustavné studium jiných prací a postupů, kterými je nutno se řídit. Neustálé studium badatele učí, jak se vyvarovat chybnému vykonstruování špatných teorií a pomůže badateli vidět kódy, které hledá.

2.3.2. Metodika zakotvené teorie

Důležitou součástí sběru dat pomocí zakotvené teorie je podle Strausse s Corbinovou [1999] teoretická citlivost, což je jistě důležitým atributem, pokud se chceme věnovat výzkumné činnosti. Teoretická citlivost je schopnost, která nás vede k tomu, vnímat důležité znaky nejen v průběhu výzkumu, ale i při čtení v textu. Je to schopnost, která umožňuje rozlišovat podstatné věci od nepodstatných, oddělovat klíčová fakta od irelevantních.

2.3.2.1. Otevřené kódování

Kódování obecně představuje operace, pomocí nichž jsou údaje rozebrány, konceptualizovány a klasifikovány novým způsobem. Při otevřeném kódování jsou nashromážděné údaje rozbity na fragmenty, těmto fragmentům jsou přidělena jména a s takto nově pojmenovanými fragmenty textu potom výzkumník dále pracuje. Cílem otevřeného kódování je „...tematické rozkrytí analyzovaného textu. Výzkumník si všímá pojmů a přiřazuje jim kódy, může kódovat jednotlivá slova, věty či odstavce. Kódy volíme tak, aby zahrnovaly konkrétní jevy v textu do obecnějších konceptů“ [tamtéž: 43] (např. kontrola jízdenek ve vlaku průvodčím může být zakódována jako pracovní činnost. Tuto činnost je možné dále konceptualizovat na základě jiných znaků tohoto pracovníka, jako např. pokud nemá uniformu, jedná se o kontrolní činnost revizorů, kteří kontrolují průvodčí, zdali svoji práci dělají správně). Důležité pojmy, se kterými pracujeme

v otevřeném kódování jsou koncept a kategorie. Rozdíl spočívá v tom, že koncept je méně obecný než kategorie, která je více abstraktní. Více konceptů můžeme uvést pod jednu kategorii (např. více pracovních činností může spadat do kategorie zaměstnání). „Výsledek otevřeného kódování je seznam konceptů a kategorií, které nám dávají přehled o jevech ve výzkumu“ [tamtéž: 43]. Základem procesu kódování jsou dva analytické postupy, jejichž podstata se však s typem kódování mění. První se týká porovnávání a druhý kladení otázek. V zakotvené metodě jsou pojmy základními jednotkami analýzy.

Konceptualizace údajů je prvním krokem analýzy. Konceptualizací je myšleno rozebrání textů na částice, kterým přidělíme názvy kategorií. Názvy, které budou reprezentovat myšlenky či události dané kategorie. K tomu nám pomůžou otázky typu: O čem ten text je? V jakém prostředí se pohybují? Čím se zkoumaná komunita vyznačuje? Názvy můžeme měnit/pilovat v průběhu celého výzkumu. Nejdůležitější je tedy shromáždit co nejvíce informací o daném jevu, které potom rozčleňujeme do kategorií. Jakmile jsme pojmenovali co nejvíce jevů, můžeme pojmy kategorizovat a seskupovat. Důležitou fází otevřeného kódování je hledání vlastností jednotlivých kategorií a jejich význam pro danou zkoumanou situaci. Tyto vlastnosti mohou být dále umisťovány do podskupin podle intenzit, či jiných specifik. Zjednodušeně řečeno, pojmenování kategorií a podkategorií by mělo obsahovat dostatečně autentické názvy, které zahrnují podstatu obsahu.

2.3.2.2. Axiální kódování

V axiálním kódování jsou subkategorie přiřazovány ke svým kategoriím pomocí něčeho, čemu autoři Strauss a Corbinová říkají pragmatický model [tamtéž: 72]:

PŘÍČINNÉ PODMÍNKY → JEV → KONTEXT → INTERVENUJÍCÍ
PODMÍNKY → STRATEGIE JEDNÁNÍ A INTERAKCE → NÁSLEDKY

Příčinné podmínky jsou události, které vedou k výskytu nebo vývoji jevu. Obsahují události, které jsou příčinnou podmínkou chování, např. hádka → špatná nálada, zubní kaz → bolest.

Jevem je míněna hlavní myšlenka nebo událost, ke které se vztahují zkoumané akce / interakce. „Jedná se o ústřední myšlenku, událost, dění, na kterou se

zaměřuje jednání nebo interakce, nebo k němuž má tento soubor jednání nějaký vztah“ [tamtéž: 73]. Jev identifikujeme kladením otázek jako: Čeho se údaje týkají? O čem je vlastně toto jednání nebo interakce?

Kontext je „soubor podmínek, na nichž jsou uplatňovány strategie jednání nebo interakce určené ke zvládnání, ovládnání, vykonávání nebo reagování na určitý jev“ [tamtéž: 74]. Je to konkrétní soubor vlastností, které jevu náleží, a je uveden v měrových škálách.

Intervenující podmínky jsou všechno, co utváří kontext, ve kterém se daný jev odvíjí. Jedná se o obecné podmínky, které zahrnují: „čas, prostor, kulturu, ekonomický status, stav techniky, zaměstnání, historii a individuální biografii“ [tamtéž: 76].

Strategie jednání a intervence zahrnuje reakci a interakci na konkrétní jev. Příklad: Partner se dozví o nevěře → hádka, partnerská krize.

Následky jsou akce či interakce učiněné nebo nepřijaté v reakci na jev. Reakce přináší následky, které je třeba vysledovat. Příklad: Partner se dozví o nevěře → hádka, partnerská krize (strategie jednání a intervence) → rozchod (následky). Tyto následky se mohou stát součástí intervenujících nebo příčinných podmínek nebo kontextu buď akce či interakce, nebo sledovaného jevu [tamtéž: 78].

2.3.2.3. *Selektivní kódování*

Selektivní kódování značí finální fázi analýzy dat, která má být dokončena poté, co byly identifikovány základní pojmy vycházející z kategorií a podkategorií kódovaných dat. Jakmile jsou data kódována a analyzována, jak je popsáno, je potřeba všechny dosud generované kategorie a podkategorie a návrhy integrovat do jediné teorie [tamtéž: 87].

Tvoříme kostru příběhu: Identifikace příběhu → konceptualizace příběhu → návrat k příběhu → **zakotvení teorie**.

Identifikace příběhu nám sděluje, co je na příběhu překvapující a důležité. Konceptualizace příběhu je ústředním jevem příběhu, kategorie uvádíme do vztahu a vytváříme ústřední kategorii. Návratem k příběhu je myšleno „uspořádávání příběhu podle základního paradigmatu, tak aby to odpovídalo příběhu“ [tamtéž:

88]. Zakotvení teorie je ověřování výroků o vztazích – tzn. formulujeme výroky dáváme je do vztahů, ověření těchto výroků provádíme podle údajů, které jsme sebrali.

Z odpovědí na tyto otázky by měl být výzkumník schopen identifikovat jeden nebo více ústředních jevů, které popíše. Tento popis musí být abstraktní, ale prozrazující. Pak vyvineme hlavní kategorii, která zobrazuje centrální fenomén. V závěrečné fázi narativně vytvoříme návrh teorie a pokusíme se ji ověřit výroky o vztazích mezi kategoriemi.

3. SOCIOLOGICKÝ VÝZKUM HODNOT

V této části se budeme věnovat sociologickému výzkumu hodnot osob migrujících do Prahy. Zaměříme se na jejich individualitu, motivace a životní zkušenosti. Jako výzkumnou metodu jsem zvolila kvalitativní výzkum s použitím hloubkových rozhovorů a analýzy zakotvené teorie. Libor Prudký [2009] uvádí, že hloubkové rozhovory jsou při studiu hodnotových orientací vhodnější než výzkumy kvantitativní. Souvisí to hlavně s tím, že hodnoty disponují svojí mnohovýznamovostí a širokou škálou členitosti. Navíc jsou spojeny se subjektivními vlivy, které je možné odkrýt pouze pomocí důkladného hloubkového rozhovoru. Kvalitativní výzkum hodnot můžeme též vnímat jako prohloubení kvantitativních výzkumů hodnot, které se na našem území pravidelně realizují. Každá respondentova výpověď je svébytnou informací, kterou nezobecňujeme na celou populaci, naopak snažíme se porozumět respondentovu sdělení, a toto porozumění můžeme začlenit do hlubších analytických souvislostí zkoumaného problému.

3.1. Charakteristika výběrového souboru

Dotazování proběhlo v červnu 2021, kdy docházelo k rozvolňování covidových opatření. Výběr respondentů neměl nijak striktně nastavená pravidla. Důležitou podmínkou bylo, aby respondent nebyl rodilý občan Prahy. Strauss a Corbinová [1999] uvádí, že k tomu, abychom mohli vytvořit teorii pomocí analýzy zakotvené teorie, je třeba se zaměřit na tzv. teoretickou saturaci. Tzn. že rozhovory s respondenty výzkumník provádí tak dlouho, dokud nám rozhovory přináší nové informace a pravidelnosti. Pokud se nové informace nevynořují, a výzkumník není schopen najít novou kategorii, může s dotazováním a hledáním nových respondentů skončit.

V rámci výzkumného šetření bylo provedeno 12 výzkumných rozhovorů, s celkem 6 respondenty, kteří se přestěhovali do Prahy. Jedná se o muže a ženy ve věku od 27 let – 52 let. Čtyři respondenti jsou původem ze Slovenska, dva respondenti pochází z jižní Moravy. Vzorek respondentů je z geografického

hlediska velmi heterogenní, což se ukázalo jako cenný zdroj informací. Z hlediska pohlaví převažují ženy. Neshledala jsem to však jako překážku.

Seznam respondentů:

Respondent	Pohlaví	Věk	Původ	Jak dlouho v Praze
Respondent A	žena	36	Veľké Kapušany (SR)	8 let
Respondent B	žena	27	Vranovice na Moravě	2 roky
Respondent C	muž	33	Staré Město u Uh. Hradiště	4,5 let (návrat zpět)
Respondent D	muž	52	Levice (SR)	19 let
Respondent E	žena	33	Martin (SR)	13 let
Respondent F	žena	32	Michalovce (SR)	6 let

3.2. Výzkumné otázky

Už v predešlých kapitolách je nastíněno, že cílem práce je poznat motivace a hodnotové orientace lidí, kteří migrují do Prahy. Tématem práce je také konstruování subjektivních hodnot a motivací, které přiměly jedince opustit své rodiště a migrovat do kosmopolitního města, kterým je Praha bezesbytku. Hlubkové rozhovory mi tak daly jedinečnou příležitost porozumět respondentům, jejich motivacím, jejich hodnotovým orientacím, porozumět respondentům, jak si konstruují svoji realitu, jak vnímají hodnotové konflikty, popřípadě jak se identifikovali s novým sociálním prostředím.

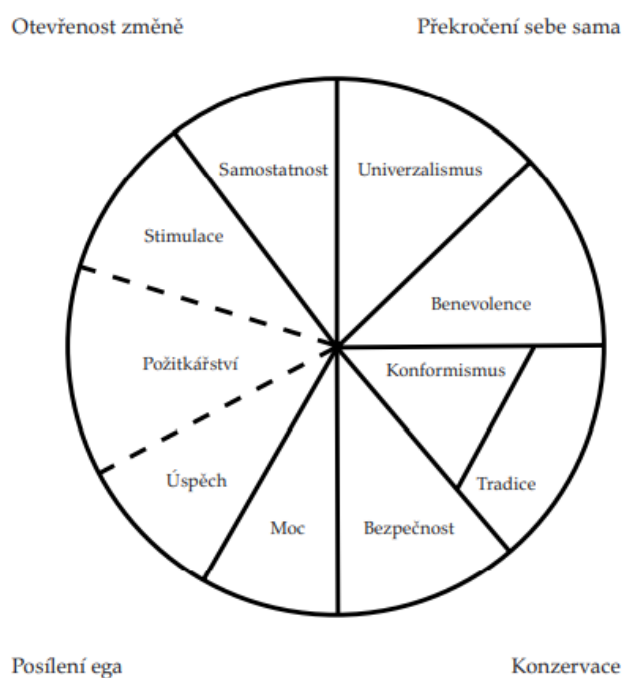
Výzkumné otázky:

1. Jaké jsou hodnotové orientace respondentů?
2. Co respondentu motivovalo k migraci do Prahy?
3. Vnímá respondent konfrontace, které plynou z odlišných hodnotových přístupů nejen v rodné domovině, ale i v Praze?
 - 3.1. Jak se s těmito konfrontacemi vypořádává?
4. Je pro respondentu důležité sdílet svoji sociální identitu?
5. Jak se respondent identifikuje s novým sociálním prostředím?

3.3. Charakteristika kladených otázek

S každým respondentem byly provedeny rozhovory, které jsem rozčlenila na polostrukturovanou a narativní část. Polostrukturovaný rozhovor vycházel z předem připravených otázek, které jsou součástí teoretického konceptu izraelského sociologa Shaloma Schwartz [1992]. Schwartzův hodnotový koncept bývá také využíván při mezinárodních kvantitativních průzkumech hodnotových orientací European Social Survey. Hodnoty jsou mnoha autory interpretovány různě. Hodnotový koncept Shaloma Schwartz spočívá v rozdělení hodnot na jedenáct dimenzí, které jsou velmi univerzální a obsahují převážně motivační zájmy a subjektivní požadavky lidské existence [Řeháková 2006]. Cílem Schwartzovy teoretické koncepce je zjistit, jak sociální zkušenost jednotlivců ovlivňuje jejich hodnotové orientace. Otázky jsou zaměřeny na specifické lidské zkušenosti. Otázky by tak měly zjistit odpovědi na to, jak hodnoty ovlivňují chování, postoje jedince ve všech sférách jeho života, respektive by měly poskytnout odpovědi na stanovené výzkumné otázky.

Hodnotové typy podle Shaloma Schwartz:

Zdroj: Schwartz [1992]

Jednotlivé hodnotové typy jsou rozděleny do 4 základních dimenzí, které mají antagonistický vztah (posílení ega vs. překročení sebe sama, otevřenost změně vs. konzervace). Hodnotové typy, které spolu sousedí, mají mezi sebou blízký vztah (například moc/úspěch/požitekárství), naopak hodnotové typy, které jsou umístěny v kruhu naproti sobě jsou v rozporu (např. samostatnost vs. bezpečnost). Jednotlivé typy otázek v dotazníku tedy zastávají určitý typ hodnotové orientace.

Stručná charakteristika hodnotových typů dle Shaloma Schwartz [1992]:

Moc – silně pozitivní odpovědi na otázky ohledně dosažení cíle, kontroly, respekt, dominance nad lidmi, bohatství a potřeba mít drahé věci.

Bezpečnost – silně pozitivní odpovědi na vlastní bezpečnost, preference harmonie a stability, ale také bezpečnost společnosti a vztahů. Spoléhání na vládu v případě ohrožení.

Konformismus – silně pozitivní odpovědi na konformitu, sebekázeň a potlačování vlastních tužeb, které by byly společensky neakceptovatelné a ohrožovaly by jedincovo pohodlí.

Tradice – silně pozitivní odpovědi na tradice, zvyky a solidaritu, pokoru a skromnost.

Samostatnost – silně pozitivní odpovědi na nezávislost myšlení, tvořivost, zvědavost.

Spiritualita – silně pozitivní vztah k přesvědčení, že tradice a zvyky dávají životu význam a smysl. Jedinec touží po vnitřní harmonii a smyslu života, který je transcendentní.

Benevolence – silně kladné odpovědi na otázky týkající se blaha druhých, příbuzných, prosperity těch, se kterými jsme dennodenně v kontaktu. Důraz na loajalitu.

Univerzalismus – silně kladné odpovědi, které mají sociální charakter, pochopení pro druhé, ochrana přírody a přesvědčení, že všichni mají stejné možnosti.

Stimulace – kladné odpovědi na téma vzrušení, nové věci, výzvy, má rád překvapení.

Hédonismus (požitkářství) – kladné odpovědi na požitky, prožívání potěšení, dopřívání.

Úspěch – kladen důraz na osobní úspěch, předvádění svých schopností, úspěšné vztahy, obdiv.

Druhá narativní část se zaměřovala na životní příběh jedince a jeho motivaci k přestěhování do Prahy. Respondentům jsem pokládala doplňující otázky na rodinné vazby, řešení hodnotových konfliktů a jak řešili otázku socializace v Praze.

3.4. Etický kodex

Účast respondentů na výzkumu byla dobrovolná. Před začátkem dotazování byli respondenti informováni o povaze výzkumu, a o tom, že veškeré informace, které respondent sdělí, budou určeny výhradně ke zpracování diplomové práce a nebudou šířeny dále bez souhlasu respondenta.

3.5. Prezentace výsledků polostrukturovaného rozhovoru

V této části jsou představeny výsledky analytické části polostrukturovaných rozhovorů. V průběhu dotazování, ale i v průběhu přepisu a kódování byla zjevná silná teoretická saturace. Automaticky se mi vynořily kódy, které reprezentovaly určité kategorie. Analýza byla provedena podle Strausse a Corbinové [1999]. Každá respondentova odpověď reprezentovala určitý hodnotový jev, který jsem označila a popsala. Jelikož se jedná o odpovědi poněkud abstraktního charakteru, bylo nutné vynaložit silnou teoretickou citlivost. Rozhovory a jejich kódy jsem musela několikrát zkontrolovat, jelikož zařazení kódů bylo někdy nejednoznačné a kódy mohly spadat do více kategorií. Po uzavření otevřeného kódování jsem všechny kódy nashromáždila, roztrídila, přiřadila jim kategorie a seřadila podle frekvence jejich výskytu. Kategorie a podkategorie, které se nejčastěji vyskytovaly, a které reprezentují mé respondenty, popíšu níže.

3.5.1. Stanovení kategorií a podkategorií

3.5.1.1. Otevřené kódování

Níže je představena tabulka s vypsányými kategoriemi a jevy, které se v rozhovorech objevili. Jedná se o otevřené kódování, které je popsáno v kapitole výše.

Kategorie: Tradice

Jev:

- priorita rodina
- vliv výchovy rodičů na respondenty
- stereotypizace
- předsudky
- skromnost, pokora
- víra, náboženství

Kategorie: Konformita

Jev:

- poslušnost a submisivita
- nesamostatnost
- potlačení vlastních názorů
- bezpečí

Kategorie: Univerzalismus

Jev:

- smysl pro spravedlnost
- smysl pro porozumění
- dobročinnost a solidarita

Kategorie: Samostatnost

Jev:

- důraz na vlastní spokojenost a stabilitu
- (ne)dodržování tradic

Kategorie: Benevolence

Jev:

- blaho a prosperita rodiny
- blaho a loajalita vůči přátelům
- vyslechnutí názoru blízkých, nesouzení

Kategorie **Univerzalismus** je jedna z nejsilnějších hodnotových orientací, která vyplynula z výpovědí respondentů (vyjma respondenta F). Obsahuje hodnotové orientace, které se vyznačují sociálním cítěním, uznáním, tolerancí, akceptací

druhých, starostí o životní prostředí. Obsahuje nejen kladný vztah k rodině, ale i ke všem ostatním. Tato hodnotová orientace postrádá předsudky a stereotypy.

Kategorie **Tradice** tvoří u respondentů druhou nejsilnější hodnotovou orientaci. Tato kategorie se zaměřuje na jedince, kteří preferují tradiční způsoby chování, v jejich sděleních se objevuje kladný vztah k symbolům a zvykům, které reprezentují jejich životní zkušenost. Vyznačují se skupinovou solidaritou, důrazem na rodinu, přijetím zvyků, náboženství a jedinečností té konkrétní skupiny.

Kategorie **Konformita** se vyznačuje potlačováním vlastních úsudků, určitou podřízeností jedince, za účelem nenarušení určitých společenských očekávání a norem. Tato kategorie obsahuje respekt, podřízení se, nesamostatnost na ostatních, ústup a toleranci většinově daných norem.

Kategorie **Samostatnost** obsahuje hodnotové orientace zaměřené na tvořivost, jedinečnost a nezávislost vlastní osoby a vlastního úsudku. Jedinci mají tendenci o věcech přemýšlet a nenechávají se strhnout okolními vlivy.

Kategorie **Benevolence** je užší pojetí kategorie Universalismus. Benevolence se přímo zaměřuje na bezprostředně blízké okolí, prosperitu blízkých, oddanost blízkým a důvěru.

3.5.1.2. Axiální kódování

V této části jsou podrobně rozebrány jednotlivé jevy podle paradigmatického modelu Strausse a Corbinové [1992].

Kategorie: Tradice

Axiální kódování jevu „priorita rodina“

Příčinné podmínky: **Jedinec není sám, má rodiče, sourozence, vlastní děti.**

Pocit zázemí a vnitřní stability.

Jev: **Priorita rodina**

Kontext: **Pozitivní vztah**

Neutrální vztah

Komplikovaný vztah

Intervenující podmínky: **Dodržování tradic**

Přísná výchova

Vstřícná výchova

Finanční potíže

Negativní vztah k cizím lidem

Strategie jednání a interakce:

Častá a nekonfliktní interakce s rodinou

Odstup

Spořivost

Finanční pomoc rodině

Následky: **Odloučení od rodiny**

Oddanost rodině

Konflikty s rodinou

Finanční zatížení pro dobro rodiny

Závěr: Všichni respondenti považují rodinu za důležitou součást svého života. Ať už je vztah s rodinou pozitivní, neutrální či komplikovaný, popřípadě se členy rodiny nemusejí souhlasit mnoha věcech, je rodina pro respondenty prioritou.

Ukázky výpovědí k tématu rodina:

Respondentka B: „Jako některým lidem jo pomůžu a na některých lidech mi vůbec nezáleží. Jako když se bavíme o těch hodnotách, tak určitě přátelé a rodina, jsou pro mě na prvním místě, ten zbytek je mi asi pak už trošku jedno.“

Respondentka F: „A myslím si, že by sa mali tradície dodržiovať, lebo spousta tých tradícií a zvykov už je zabudnutá. A je to možno škoda. Napríklad keď nejsou nějaká omešzenia, tak se snažím přicestovat domů na nějakou oslavu či tradici, kterou jako rodina máme. Člověka to totiž i zamrzí, pokud není s rodinou. A je to pro mňa důležité být s rodinou.“

Axiální kódování jevu „výchova“

Příčinné podmínky: **Jedinec vyrůstal v určité sociální skupině.**

Jev: **Vliv výchovy na respondenty**

Kontext: **Vstřícná výchova**

Netolerantní přístup

Intervenující podmínky: **Mezilidské vztahy**

Strategie jednání a interakce:

Okamžité reakce

Následná reakce

Následky: **Nevyhovující podmínky**

Dobrý základ do života

Zdravé sebevědomí

Odloučení

Závěr: Respondenty mnohokrát zmiňovaný jev výchova byl v rozhovorech reprezentován svojí mnohovýznamovostí. Výchova měla jak charakter pozitivního přístupu, tak u některých respondentů nezbuzovala kladné reakce, nicméně byla vnímána jako důležitý jev v životě respondentů.

Ukázky výpovědí k tématu výchova:

Respondentka A: „No, jako díky tomu, že jsem se narodila, tak rodiče přestali chodit na výlety. Haha. Protože jsem byla třetí dítě, tak už to bylo na rodiče hodně. S mými staršími sourozenci naši jezdili na výlety třeba k vodě. Ale pak když jsem se narodila, tak už nebylo tolik času. A máma navíc po půl roce šla stejně zase zpátky do práce, takže nebyl nějak čas na to, aby se mi věnovali a chodili se mnou na výlety.“

Respondentka B: „Třeba to, když jsem se chtěla odstěhovat do Prahy, tak mi rodiče mě prostě podpořili, a řekli ať jedu, určitě se nestalo to, že by mi v tom bránili. V tomhle to máme třeba s našima dobrý, že oni nás vlastně podporují prakticky úplně ve všem.“

Axiální kódování jevu „stereotypizace“

Příčinné podmínky: **Představa o fungování života a světa**

Tradice

Absence osobní zkušenosti

Respondent pochází z rodiny se silným smyslem pro tradici

Jev: **Stereotypizace a předsudky**

Kontext: **Rasové označení**

Nestejně podmínky pro lidi na světě

Označení vegetariánský jako výmysl eko a bio matek

Intervenující podmínky: **Nezájem o to, dál se v této otázce vzdělávat**

Pohodlnost

Ultimátní přesvědčení

Strategie jednání a interakce:

Šíření stereotypů v sociální skupině

Ovlivňování hodnot potomků

Následky: **Nepochopení odlišností**

Strach z nového

Netolerance

Závěr: Stereotypizace sice nebyla tak častým jevem, ale u některých respondentů byla součástí hodnotových orientací a komunikace a ovlivňovala u respondentů mnohé jednání a interakce.

Ukázky výpovědí k tématu stereotypizace:

Respondent C: (...) já poukazuji na pravdu. Je totiž pouze jedna pravda a tisíc nepravd, nebo polopravd, a lží, které od té pravdy odvádí pryč. Tím chci říct, že církev katolická je jediná pravda, a zbytek – buddhismus, hinduismus, homosexualita, feminismus jsou polopravdy a nepravdy. A tohle všechno od té jediné pravdy odvádí.

Respondent D: „Protože každý člověk je z jiného prostředí a je vychováván jinak. A ty nemůžeš zacházet s každým člověkem stejně. Stejně s Evropanem, stejně s Afričanem, stejně s Asiatem. Protože by to nikdo z nich nepochopil. Je možné zachovat ty základní principy komunikace, ale musíš se chovat úplně jinak.“

Axiální kódování jevu „skromnost a pokora“

Příčinné podmínky: **Výchova**

Životní zkušenost

Jev: **Skromnost a pokora**

Kontext: **Nepotřeba obdivu**

Utlumení špatných sklonů

Zkušenost se špatnou finanční situací

Intervenující podmínky:

Odstěhování do Prahy

Vysoké náklady na život

Naučené umět spořit

Strategie jednání a interakce:

Spořivost

Sebedisciplína

Následky: **Pomoc druhým**

Vděčnost

Spokojenost v zaměstnání

Závěr: Respondenti ve svých sděleních kladli důraz na pokoru a skromnost, nejen z hlediska toho, že k ní byli vedeni, ale také z hlediska životní zkušenosti.

Vybraná sdělení ke skromnosti a pokoře:

Respondent D: „(...) určitě pokora a skromnost jsou pro mě důležité a myslím si, že jsem skromný a pokorný. Protože jsem vděčný za všechno. Taky jsem si prošel

různými sračkami a byl jsem v situacích, kdy máš prostě výdaje takové, že ti zůstanou dva, tři tisíce na měsíc.“

Respondentka F: „Myslím si, že tieto vlastnosti mám. Skromnosť určité. Naučili mňa tak fungovať rodičia. Myslím si, že si to držím odkedy som sem prišla po škole. Rodičia mi vravili, že skač do výšky svojho platu. Tak si myslím, že takto žiju. Pokora si myslím, že ji mám tiež vytrénovanou vďaka práci. Pretože je dôležité, byť v té práci pokorný a nemyslet si, že je namachrovaný, alebo každý ved' ho niečo prekvapí.“

Axiální kódování jevu „víra a náboženství“

Příčinné podmínky: Výchova

Potřeba transcendence v životě

Jev: Víra a náboženství

Kontext: Stanovení životních hodnot

Jasný řád

Pilíř

Intervenující podmínky:

Možnost žít duchovně

Nezaobírat se konzumem

Odlišovat dobro od zla

Strategie jednání a interakce:

Vyhýbání se všemu zlému, svůdnému a symbolickému

Demonstrace víry v Boha nošením růžence

Následky: Předsudky o moderní době

Neochota vytvořit si objektivní názor

Nepochopení odlišností

Závěr: Silná zakotvenost víry a náboženství v životě utváří respondentovi jasný hodnotový žebříček, který jako jediný považuje za správný.

Respondentovo hodnocení tématu víra a náboženství:

Respondent C: „Když jsme byli tento týden na Máchově jezeře, a říkal jsem si, že bych třeba mohl dát na obdiv to k čemu se hlásím. Tak jsem udělal tohle. Vytáhl jsem růženec, že se hlásím ke Kristu. Protože tam byli lidi, kteří prostě měli tetování, prostě byli tam různí lidi a říkal jsem si, proč bych se nemohl já nějakým způsobem vyjádřit, proč bych se měl já za něco stydět. Tak jsem si prostě vytáhl růženec, že se prostě hlásím ke Kristu.“

Respondent C: „Takže tento život je určený k odříkávání, pokání, a hlavně k velebení Pána Boha, který všechno stvořil a tvoří všechno nové a tak dále. A k tomu bychom se měli upínat. Ne k tomu bohatství a konzumu, který nám nabízí současná doba.“

Kategorie: Konformita

Axiální kódování jevu „poslušnost a submisivita“

Příčinné podmínky: **Výchova respondenta**

Respondentova přirozenost

Jev: **Poslušnost a submisivita**

Kontext: **Dát na názor jiných**

Přizpůsobení se

Tradice, víra

Pravidla dávají smysl

Pravidla brání chaosu

Intervenující podmínky: **Nízké sebevědomí**

Strach z autority

Přirozeně dělám, co se mi řekne

Zachování demokracie

Potřeba zavděčit se

Strategie jednání a interakce:

Přehodnocování vlastních postojů a názorů

Přehodnocení, zdali jsou pravidla správná a nenarušují demokracii

Zjišťování odkud pravidla pochází

Následky:

Dodržování a respektování pravidel

Pohoršení se na lehkou delikvenci

Nesamostatnost, ústup

Nemožnost obhájit/bránit vlastní prostor

Závěr: Téměř všem respondentům pravidla dávají smysl a jsou konformní v jejich dodržování. Respondenti s hodnotami k tradici mají k dodržování pravidel a poslušnosti blíže, u některých hraničí se submisivitou. Respondenti s hodnotami v univerzalizmu a benevolenci pravidla také dodržují. Nicméně přemýšlejí o jejich povaze, kontextu v dané situaci a nedá se předpokládat absolutní poslušnost a submisivita.

Vybraná sdělení k tématu poslušnost a submisivita:

Respondentka A: „Jako věřím tomu, že kdyby nebyl Covid, a my bychom jezdili na Slovensko častěji, v průběhu toho, co se Anežka narodila, tak už je teď pokřtěná. Když bychom tam přijeli, tak máma by určitě všechno zařídila a Anežka už je dávno po křtinách. Čekám, že až teď pojedeme na Slovensko, tak máma vybaví faráře. Jako mně to asi nevadí.“

Respondentka A: „Třeba dneska jsem stála na tramvajové zastávce tam zákaz kouření a tam normálně týpek na zastávce kouřil. Taky jsem viděla na zastávce holku, tam prostě cedule zákaz kouření, a ona tam kouřila. Jako proč to dělají? Jako k čemu jsou ty pravidla, když to ty lidi nedodržují? Já se teda jako snažím, když jsou stanovena nějaká pravidla, tak prostě se je snažím dodržovat. Myslím si, že ty pravidla prostě k něčemu jsou. Prostě od toho jsou pravidla. A pak se snažím držet těch pravidel, a ne jakože dělat úplně něco jiného. Podle mě nemá smysl být rebel, někdy to nestojí za to. Zbytečně.“

Respondent C: „(...) ale jelikož žiju ve svazku manželském, tak se vždycky musím poradit a když to tomu druhému nevyhovuje, tak to musím zkusit proměnit, a když to ani potom nevyhovuje, tak to musím opět proměnit“.

Axiální kódování jevu „nesamostatnost“

Příčinné podmínky: **Respondentova přirozenost**

Nízké sebevědomí

Fixace na blízké

Jev: **Nesamostatnost**

Kontext:

Udržení nefunkčního vztahu za každou cenu

Odpírání činnosti, pokud má jít jedinec sám

Nedokáže si užívat bez sdílení s druhou osobou

Intervenující podmínky:

Strach ze samoty

Málo blízkých osob a přátel

Nefunkční partnerský vztah

Strategie jednání a interakce:

Respondent raději zůstane doma

Respondent se podrobuje urážení rodiny ze strany partnera

Nic neříkám, dokud se mě nikdo nezeptá.

Následky: **Nespokojenost**

Ukřivděnost

Pocit osamění

Závěr: Jiným jevem, který se ve sděleních vyskytoval, byla nesamostatnost. Ta byla zjevná především u respondentů, kteří projevují hodnoty v konzervatismu a tradicích.

Vybraná sdělení k tématu nesamostatnost:

Respondentka A: „(...) tehda na to Rockování (hud. Festival pozn. autora), tak mám určitě radši, když jde někdo se mnou. Ještě ráno v 10:00 jsem se rozhodovala vlastně jestli na to Rockování půjdu nebo ne. Že když jsem někde sama, tak si to tak neužívám, stejně tak, jako když jsme měli jít společně na tu jógu. A ty jsi nakonec nemohla, tak jsem na tu jógu třeba nešla.“

Respondent D: „(...) A nechtěl jsem být sám, takže jsem kolikrát byl s člověkem, se kterým jsem třeba ani nechtěl strávit celý zbytek života, ale byl jsem s ním jenom proto, abych nebyl sám, takže s tou nezávislostí na druhých mám trošku problém. Je pravda, že mám rád svoji nezávislost tady v Praze, jakože nezávislost na rodičích, jednou za čas za nimi přijedu na návštěvu, ale pak jsem strašně rád, když se vrátím zpátky do Prahy do toho svého, mám rád svůj klid.“

Axiální kódování jevu „pocit bezpečí“

Příčinné podmínky: **Okolní podmínky**

Společnost

Vztahy

Jev: **Pocit bezpečí**

Kontext: **Bezpečnost rodiny**

Vlastní bezpečnost

Urážky

Zdraví

Intervenující podmínky: **Neschopnost bránit se**

Strategie jednání a interakce: **Ústup**

Mlčenlivost

Dodržení pravidel

Následky: **Konformita**

Frustrace

Závěr: Konformita pro pocit bezpečí nejen respondentů, ale i blízkých, byla dalším častým jevem i přes určitý nesouhlas některých respondentů s konformitou, ve které hledali smysl.

Vybraná sdělení k tématu pocit bezpečí:

Respondentka B: „Nejsem úplně konformní typ, ale jako chápu, že je to úplně na hovno s rouškama, hlavně teď ve vedru prostě sedět v tramvaji v respirátoru a taky chápu, že Covid je na hovno, takže prostě v té tramvaji ten respirátor prostě nosím.“

Respondentka A: „Jako když se necítím v bezpečí a příjemně v nějaké společnosti nebo někde v nějakém prostoru, tak raději prostě odejdu.“

Kategorie: Universalismus

Axiální kódování jevu „smysl pro spravedlnost“

Příčinné podmínky: **Sledování okolního dění**

Zájem o blaho ostatních lidí, nejen blízkých

Zájem o životní prostředí

Jev: **Smysl pro spravedlnost**

Kontext: **Rovné zacházení s lidmi**

Nestereotypní myšlení

Stejně příležitosti pro všechny

Odsouzení nespravedlnosti

Důraz na demokracii

Intervenující podmínky: **Odstěhování z tradičního prostředí**

Vyhovující kosmopolitní podmínky

Strategie jednání a interakce: **Nesouhlas s totalitními režimy**

Snaha o osvětu

Následky:

Spokojenost v ČR

Aktivní účast na ochraně životního prostředí

Nezakotvování stereotypů a předsudků ve společnosti

Závěr: Smysl pro spravedlnost se u většiny respondentů projevuje sociálním cítěním a pochopením druhých bez výhrad. Jedná se o respondenty, kteří mají hodnoty v universalismu. Respondenti, kteří inklinují k tradičním hodnotám mají smysl pro spravedlnost podmíněnou určitým limitem.

Vybraná sdělení k tématu smysl pro spravedlnost:

Respondentka E: „Úplně nevím, jak mám tuto otázku pojmout, ale asi by měli mít lidé stejné příležitosti, ale nevím, jestli je to úplně reálné. Ale jako z principu asi ano.“

Respondentka F: „Hmmm. Myslím si, že ano, je asi jedno skadial jsme. Myslím si, že prosto já jsem niečo. Keď neviem osud toho druhého človeka, prečo je tam, kde je, dajme tomu. Takhle to asi vidím já.“

Respondentka B: „Tak s tímhle tím souhlasím stoprocentně. I když vím, že to v životě není, že to tak prostě nefunguje, ale rozhodně si myslím, že by měli mít všichni stejné možnosti, aby to bylo spravedlivé.“

Respondent C: „Dostat do života 1 hřivnu, někdo dostane do života 5 hřiven, a je pouze na něm, jestli to zúročí. jo. takže jestliže já mám hřivnu třeba na podnikání nebo na výpravčího, takže ju prostě zúročím, jo. Nemůžu po někom chtět, aby ju zúročil, když na ní nemám.“

Axiální kódování jevu „smysl pro porozumění“

Příčinné podmínky: **Univerzalistické hodnoty**

Tradiční hodnoty

Jev: **Smysl pro porozumění**

Kontext: **Pozitivní přístup**

Neutrální přístup

Limitovaný přístup

Intervenující podmínky: **Vytváření pozitivních vztahů**

Strategie jednání a interakce: **Důraz na dialog**

Pohled na věci očima druhých

Následky: **Přijetí odlišností**

Tolerance

Pozitivní vztahy

Závěr: Smysl pro porozumění, stejně tak jako smysl pro spravedlnost je u respondentů ovlivněn hodnotami jako universalismus a tradice. U respondentů s hodnotami v tradicích je porozumění podmíněno, u respondentů s hodnotami v universalismu je porozumění bezvýhradné.

Vybraná sdělení k tématu smysl pro porozumění:

Respondentka B: „Asi úplně třeba v mnoha věcech nesouhlasím s (...), jako spoustu věcí bych udělala jinak než ona, ale stejně se snažím ji pochopit. Mám také spoustu lidí i mezi přáteli, které jsou úplně jiný než já, ale stejně se kamarádíme, protože je mám ráda. Snažím se pochopit a prostě to tak je. Jinak by to dopadlo prostě tak, že skončíš skoro sama.“

Respondent D: „Stává se mi někdy třeba v zaměstnání, že mi ta nastavená pravidla, která tam jsou nedávají smysl. Ale to jenom proto, že ty se na ty pravidla dívám jenom ze své pozice. A nevidím to pozadí, proč jsou ty pravidla nastavené. Takže pro tebe to pravidlo může být nesmyslné, protože nechápeš kontext, jeho důvod, ale jakmile to pochopíš, tak si řekneš že jo, vlastně vždyť to dává smysl.“

Respondentka F: „Myslím si, že to je důležité, ale ak nebudeme počúvať, tak se nic nedozvíme. Tak jako v mnohých věcech se můžeme rozcházet na názor, myslím si, že důležité je vypočít si názor jiných a pochopit.“

Respondent C: „Protože jsou různé názory, různé kultury, různé rasy. Lidi jsou různí. Ale prostě jak říkám já, když mluvím s lidmi, tam ten je budhista, tam ten je ateista, tam ten je hinduista, já říkám striktně, pravda je pouze jedna. Tím chci říct, že církev katolická je jediná pravda, a zbytek - buddhismus, hinduismus, homosexualita, feminismus jsou polopravdy a nepravdy. A tohle všechno od té jediné pravdy odvádí.“

Axiální kódování jevu „dobročinnost a solidarita“

Příčinné podmínky: **Rodinné vztahy**

Životní zkušenost

Očekávání

Jev: **Dobročinnost a solidarita**

Kontext: **Aktivní**

Pasivní

Intervenující podmínky: **Přirozená potřeba pomáhat**

Vzpomínky na období finanční tísně

Daří se mi v životě, bohatství

Strategie jednání a interakce: **Přispívání na spolky**

Pomáhání a přispívání potřebným

Okamžitá reakce s pomocí, pokud to situace žádá

Následky: **Zlepšení života**

Úleva od problémů

Dobrý pocit

Závěr: Respondenti se ve svých sděleních s dobročinností a pomocí druhým do jednoho shodovali. S ohledem na své životní zkušenosti jsou si vědomi, že pomoc potřebným je důležitou součástí hodnotového žebříčku.

Vybraná sdělení k tématu dobročinnost a solidarita:

Respondentka E: „(...) když máme peníze, tak se snažím podporovat nějaké spolky. Takže jako jo, když je možnost, tak ráda pomůžu, ale není to pro mě důležité

zase. I to vaření pro šestinedělky. Si vzpomínám, jaké to bylo pro mě, tak se snažím pomáhat jiným rodičkám. Nejsem žádná aktivistka, ale snažím se tak nějak normálně pomáhat.“

Respondent D: „Byli jsme teď nedávno v Edenu a před hlavním vchodem stojí vždycky takový pán, má klobouček. Není to žádná fetka. Jenomže neměl jsem u sebe žádné drobné. Měl jsem u sebe asi 70 Kč a nějaké stravenky. Tak jsem si říkal, že si za to vlastně taky může koupit jídlo. Takže jsem mu dal těch 70 Kč a tu stravenku. Kdyby si viděla ty oči, úplně jéé, ani tak nevnímá těch 70 korun, jako vnímá tu stravenku. Ale stejně tak, jak poznám, z koho si můžu udělat legraci, slušnou samozřejmě, tak stejně tak musím poznat, komu můžu pomoci. A pomůžu velice rád. Byly doby, kdy by mně ta stravenka chyběla, i těch 70 Kč. Dneska ne, naštěstí.“

Respondent C: „Jestliže dostaneš nějakou hřivnu, tak tu hřivnu prostě nějakým způsobem dáš. Tzn. ty schopnosti, tak jsem to myslel. Tzn. že když máš deset hřiven, tak musíš dát víc, protože říká se, že ten, kdo hodně dostane, tak se od něho víc očekává. Takže tímto pravidlem se já řídím. Tečka.“

Kategorie: Samostatnost

Axiální kódování jevu „důraz na vlastní spokojenost a stabilitu“

Příčinné podmínky: **Otevřenost ke změnám**

Jev: **Důraz na vlastní spokojenost a stabilitu**

Kontext: **Tlak okolí**

Pozitivní

Negativní

Intervenující podmínky: **Nezávislost**

Vlastní cesta

Strategie jednání a interakce: **Ignorace tlaku okolí**

Netolerance ovlivňování

Neočekávání pomoci

Následky: **Dobrá pocit**

Vnitřní stabilita

Závěr: Jev důraz na vlastní spokojenost a stabilitu je opět dán preferovanými hodnotovými orientacemi. Respondenti, kteří mají hodnoty v universalismu preferují vlastní spokojenost a spokojenost rodiny bez ohledu na okolní vlivy, respondenti, kteří mají hodnoty v tradicích a konzervaci vlastní spokojenost limitují potřebami okolí.

Vybraná sdělení k tématu důraz na vlastní spokojenost a stabilitu:

Respondentka E: „Asi to pro mě není důležitý. To je spíš takový to, že prostě chci žít tak, abych byla spokojená a cítila se dobře. A jestli to znamená, že budu pro někoho nepokorná a neskromná, tak je to jeho problém.“

Respondentka A: „Pro mě je teda hodně důležité, abych byla zdravá, abych byla spokojená.“

Respondent D: „Prvořadě je tak být spokojený a zabezpečit všechno, co musíš. Nemusím být první v cíli, ale důležité je, se do toho cíle dostat. Důležité je být spokojený sám se sebou a pak to okolo, rodina, přátelé.“

Axiální kódování jevu „(ne)dodržování tradic“

Příčinné podmínky: **Otevřenost ke změnám**

Sdílená identita

Jev: **(Ne)dodržování tradic**

Kontext: **Sporadicky**

Kombinování

Příležitostně

Aktivně

Intervenující podmínky: **Život mimo rodné bydliště**

Zaměstnání

Partner(ka)

Strategie jednání a interakce:

Uzpůsobení si tradic podle svého uvážení a situace

Nepodlehnutí tlaku při dodržování tradic

Následky: **Dobrá pocit jedince**

Samostatnost jedince

Odchýlení se od tradičních představ

Závěr: (Ne)dodržování tradic byl dalším významným jevem mezi respondenty. Respondenti chápali význam tradic, nicméně ti, jejichž hodnoty mají universalistický charakter, považují hodnoty za důležité, ale nepodřizují jim svůj život. Naopak ti, kteří mají hodnoty v konzervatismu, mají tradice a zvyky v životě silně zakořeněné a uzpůsobují tradicím svůj život.

Vybraná sdělení k tématu (ne)dodržování tradic:

Respondent D: „Snažím se ten život uzpůsobit sobě. Tradice, dobře, Vánoce, jako držíme, ale stejně si to uzpůsobíme podle sebe.“

Respondentka E: „Tradice pro mě nejsou důležité. S (...) si to děláme vše podle sebe. Třeba ty svátky, tak aby byly v klidu, třeba si zajdeme na procházku o Velikonocích, než abychom byli doma a čekali na šlehače.“

Respondentka B: „Jakože tradice dodržujeme, i přesto, že tatka pracoval celý život na dráze a měl kolikrát šichty i přes vánoční svátky tak jsme Vánoce nijak zvlášť neprožívali. A prostě jsme to oslavili buď den předtím nebo den potom, takže jako nelpíme nějak extrémně na tradicích. Jako takový to klasický, jak všichni ostatní, tak to asi nemám.“

Respondent C: „Tož to bezesporu je pro mě tradice důležitá. Protože náboženství a kultura, to jsou ty nejdůležitější věci, které člověku kdy můžou být

předány. Protože jakmile vykořeníš tady tu kulturu nebo to náboženství z člověka, tak ten člověk neví, kam patří a najednou se z něho stane prostě ztracený člověk, se kterým můžou ti druzí manipulovat. To je hrozně důležité, aby každý člověk věděl, kam patří.“

Kategorie: Benevolence

Axiální kódování jevu „blaho a prosperita rodiny a dětí“

Příčinné podmínky: **Oddanost**

Pozitivní vztahy

Jev: **Blaho a prosperita rodiny**

Kontext: **Velmi záleží**

Středně záleží

Minimálně záleží (nezájem)

Intervenující podmínky: **Finanční problémy blízkých**

Vzpomínky na dětství

Strategie jednání a interakce: **Finanční pomoc**

Vzájemná podpora

Myšlení na budoucnost dětí

Následky:

Usilování o odstranění překážek, kterým jsou členové rodiny vystaveni

Komplikace spojené s půjčením peněz

Zlepšení přístupu

Posílení hodnot rodiny

Závěr: Jev blaho a prosperita rodiny se u respondentů rozvíjí podle kvality rodinných vazeb a vlivu konzervatismu. Primárně všem respondentům záleží na tom, aby se členové rodiny měli dobře. Díky zkušenostem z dětství mají zájem na tom, aby jejich potomci měli stejně kvalitní nebo kvalitnější život.

Vybraná sdělení k tématu dobročinnost a solidarita:

Respondent D: „Normální tak, aby mohl člověk žít, až bude nějaká rodinná výchova, takže děti zabezpečit a postarat se. Se svojí dcerou jsem se vždy bavil narovinu jako s dospělou. “

Respondentka A: „Jednou jsem pomohla zrovna tomu svému bývalému (...) a doted' ty peníze jsem neviděla, takže asi tak. Další příklad můj synovec (...). Měl nějaké finanční potíže, potřeboval peníze, tak jsme se s mým (...) dohodli, že mu budeme ručit. No, půl roku (...) normálně posílal peníze na účet pravidelně, a teď už několik měsíců nic neposílá. Dluží mu už asi 30 tisíc a ta půjčka je asi na 300000 Kč, takže teď řešíme právníky, jak se to vyřeší, abychom nemuseli platit ten dluh za mého synovce. “

Respondentka B: „Jo tak to loajalitu mám asi velkou. Prostě ať už ten můj blízkej je jakékoliv, tak prostě za ním budu stát, prostě to mám tak nějak jasně nastavené.

Respondentka A: „Proto bych se chtěla věnovat Anežce víc, než mí rodiče se věnovali mně a pokud to zdraví dovolí, tak určitě bych s ní chtěla podnikat mnohem víc věcí. “

Axiální kódování jevu „blaho a prosperita přátel“

Příčinné podmínky: **Oddanost**

Otevřenost

Jev: **Blaho a prosperita přátel**

Kontext: **Velmi záleží**

Středně záleží

Minimálně záleží (nezájem)

Intervenující podmínky: **Nekvalitní vztahy s rodinou**

Loajalita k přátelům

Strategie jednání a interakce: **Pomoc přátelům**

Vzájemná podpora

Následky: **Kvalitní vztahy**

Posílení mezilidských hodnot

Závěr: Blaho a prosperita přátel je úměrná kvalitě mezilidských vztahů a hodnotám v univerzalizmu a otevřenosti. Respondenti, kteří se necítí v rodinném prostředí dobře, mají zvýšenou loajalitu vůči přátelům, jelikož se cítí v jejich přítomnosti bezpečně. To však nevylučuje zájem o blaho rodiny.

Vybraná sdělení k tématu blaho a prosperita přátel:

Respondentka F: „Mno, ak bych to řekla, tak dobrý kamaráti jsou kolikrát viac, ako tvoja vlastní rodina. Lebo tě nesúdia. Neriešiš tam nějaké vazby, finančné problémy a podobně, tak ako sa rieši v kde kerej rodině. A sú tam nějaké také pandorině skriňky uzavreté, o čem sa nevraví. A keď má člověk kolem seba dobrých kamarátov, tak chce, aby boli tiež spokojeni a o to blaho se tak nějak zajímáš. Už len to, že člověk niekomu pomôže, ale poprosí o pomoc. To není slabost, ale známka toho, že tomu člověku důvěřuješ a potřebuje tu pomoc.“

Respondent C: „No tož je to důležité. Ale nějak to není prioritá. Kamarádi jsou až na nějakém dalším místě. Tak asi.“

Respondent D: „Ano a je pro mě důležité být loajální. To je základ manželství, partnerství i přátelství. Co se týče přátelství, bude ten můj přítel prodávat drogy, loajální nebudu, ale nebudu zákeřnej.“

3.6. Výsledky analytického šetření

Využitím analytických postupů zakotvené teorie byly vytvořeny paradigmatické modely jevů, které reprezentují hodnotové orientace respondentů. Jedná se o kategorie **tradice**: prioritá rodina, vliv výchovy rodičů na děti, stereotypizace, předsudky, skromnost, pokora, víra, náboženství. Kategorie **konformita**: poslušnost, submisivita, nesamostatnost, potlačení vlastních zájmů,

pocit bezpečí. Kategorie **univerzalismus**: smysl pro spravedlnost, smysl pro porozumění, dobročinnost a solidarita. Kategorie **samostatnost**: důraz na vlastní spokojenost a stabilitu, (ne)dodržování tradic. Kategorie **benevolence**: blaho a prosperita rodiny, blaho a loajalita vůči přátelům, vyslechnutí názoru blízkých a nesouzení. Z této analýzy vychází odpovědi na první výzkumnou otázku, která zní: Jaké jsou hodnotové orientace respondentů?

Tradice byla u respondentů nejčastěji reflektovanou hodnotou. Podle hodnotové koncepce Shaloma Schwartz [1992] se jedná o hodnotu orientovanou na kolektivní zájmy. Jedinci, kteří reprezentují tuto skupinu se vyznačují smyslem pro rodinu, dodržování norem chování a zvyků, které kultura nebo náboženství stanovuje. Jedním z jevů týkajících se tradice je rodina. Rodinu respondenti považují za důležitou součást svého života. Ať už je vztah s rodinou pozitivní, neutrální či komplikovaný, je pro respondenty prioritou. Dalším výrazným jevem, který s tradicí souvisí, je výchova. Výchova měla v rozhovorech mnoho podob, kterou respondenti reflektovali ve svých sděleních. Výchova u respondentů probíhala na úrovni vstřícnosti až po netoleranci. Respondenti tak reflektovali buď příjemné zkušenosti, které se staly kvalitním podhoubím pro následný život a mezilidské vztahy nebo naopak nepříjemné zkušenosti, které se projeví v životních krocích a budoucích mezilidských vztazích (například loajalita vůči příbuzným vs. loajalita vůči přátelům). Stereotypizace a předsudky byly zachyceny asi u poloviny respondentů. Zajímavým zjištěním je, že stereotypy u respondentů souvisejí s konformitou, zvyky a náboženstvím. Podle Shaloma Schwartz mají hodnoty tradice a konformita silně konzervativní charakter. Tudíž se u respondenta předpokládá přirozená motivace zachovávat a podporovat tradiční normy.

U dvou respondentů se ztížení životní situace při příjezdu do Prahy dá považovat silný vztah ke konzervatismu. Více bude rozepsáno v další analytické části.

Hodnotový typ **konformita** je podle Shaloma Schwartz zaměřena na kolektivní zájmy a vykazuje silně konzervativní charakter. Hlavním znakem je sebekázeň a disciplína v jednání, u kterého je pravděpodobné, že by mohlo ohrozit

zájmy rodiny, blízkých a společenská očekávání. Nejčastějším jevem ve výpovědích respondentů spadajících do této kategorie je poslušnost, submisivita, nesamostatnost, potlačení vlastních zájmů a konformita jako znak bezpečí. Poslušnost se submisivitou část respondentů reflektovala jako samozřejmou věc, v některých případech respondentům v běžném životě činila překážky ve vlastním rozhodování. Projevovala se především potlačením názorů a poslušností k rodinným příslušníkům a v zaměstnání. Konformita podle koncepce Shaloma Schwartze úzce souvisí s tradicí a je v konfliktu s hodnotami samostatnost a hédonismus. Předpokládá se, že úroveň konformity je důsledkem stupně socializace a kladením důrazu na bezproblémové vyrůstání dítěte a fungování ve společnosti.

Univerzalismus je u respondentů dalším velmi častým typem zjištěné hodnotové orientace. V rozhovorech se vyznačuje smyslem pro spravedlnost, smyslem pro porozumění, dobročinností, solidaritou, smyslem pro ochranu životního prostředí a sociálním charakterem pro druhé. Podle Schwartze je tento hodnotový typ zaměřen na individuální i kolektivní zájmy (proto je v kruhu umístěn uprostřed, viz str. 55), charakteristickým znakem je jedincovo překročení sebe sama (pro srovnání hodnotový typ tradice a charakteristický znak konzervatismus). Pro respondenty s hodnotami v universalismu (stejně tak v samostatnosti a benevolenci) je přestěhování do Prahy pozitivním rozhodnutím. Ve svých sděleních zmiňovali blaho ostatních lidí, nejen blízkých, zájem o životní prostředí, smysl pro spravedlnost. V životních krocích kladou důraz na toleranci a otevřenost. Mnohdy tento hodnotový typ plynul z životní zkušenosti a následně vlastní snahy o změnu postoje k životu. Součástí universalismu je dobročinnost dle aktuálních možností.

Samostatnost je podle Schwartze hodnotový typ zaměřený na individuální a kolektivní zájmy. Z toho důvodu je stejně jako univerzalismus umístěna u středové čáry v kruhu (str. 55). Až na jednoho respondenta všichni respondenti uvedli, že nepovažují tradice za příliš důležité a preferují vlastní cestu. Typickým znakem je odklonění se od tradičního života, ignorace tlaku okolí a preference vlastní spokojenosti a stability. Samostatnost je podle Schwartzova modelu snášenlivá se

stimulací a s universalismem, jelikož mají podobné motivační cíle. V konfliktu je s konformitou a tradičními hodnotami. Charakteristickým znakem jedinců je otevřenost změnám, což potvrzují i respondenti svými sděleními.

Benevolence je dle Schwartze užší pojetí sociálního typu. Soustřeďuje se spíše na prosperitu a těch, se kterými jsme každodenně v interakci. Je zaměřena na kolektivní zájmy a charakteristickým znakem u jedince je překročení sebe sama. Ve svých sděleních respondenti uvádějí oddanost rodinným příslušníkům, blízkým přátelům, budují pozitivní vztahy a posilují mezilidské hodnoty. Benevolence je dle Schwartzova modelu slučitelná s universalismem, jelikož mají totožný motivační cíl, a to překročení sebe sama. Vzhledem k charakteru výběrového vzorku je tento hodnotový typ velmi častý.

Analýza hodnotových orientací respondentů plynně přechází do druhé části analýzy narativní části, která má za cíl zodpovědět na výzkumné otázky 2, 3, 4, 5. Bude zjišťováno, co vedlo respondenty k migraci do Prahy, jak se vypořádávají s hodnotovými konfrontacemi a jak identifikují se s novým sociálním prostředím.

3.7. Prezentace výsledků narativní části

V této části jsou představeny výsledky analýzy narativní části. Narativní část se týká konkrétních motivací respondentů migrujících do Prahy, jak se vypořádávají s hodnotovými konflikty a jak se identifikují s novým prostředím. Odpovědi na tyto výzkumné cíle budou zjištěny pomocí analýzy Strausse a Corbinové [1999], která se osvědčila i v první části. Analýza dokáže zachytit subjektivní motivace a postoje respondentů, což je jedním z hlavních cílů této práce. Pokud byly některé výpovědi nejasné, byly pokládány respondentům dodatečné otázky telefonicky a přes Messengera.

3.7.1. Stanovení kategorií a podkategorií

3.7.1.1. Otevřené kódování

Níže je představena tabulka s vypsáními kategoriemi a jevy, které se v průběhu analýzy vynořily.

Kategorie: Motiv k migraci

Jev:

- hledání zaměstnání a lepších životních podmínek
- nevyhovující podmínky v dosavadním bydlišti

Kategorie: Konfrontace

Jev:

- odlišné představy v rodině
- stereotypy a předsudky

Kategorie: Identifikace s novým prostředím

Jev:

- bezproblémové přijetí, snadné nalezení přátel a vytvoření sociálního prostředí
- problém s adaptací na nové prostředí → návrat domů

Pomocí otevřeného kódování byly stanoveny kategorie podložené jevy, které se ve výpovědích vyskytovaly nejčastěji. Tyto jevy jsou: Motiv k migraci, konfrontace, identifikace s novým prostředím. Jevy reprezentující kategorie jsou blíže popsány v následující kapitole.

3.7.1.2. Axiální kódování

V této části jsou podrobně rozebrány jednotlivé jevy podle paradigmatického modelu Strausse a Corbinové [1992].

Kategorie: Motiv

Axiální kódování jevu „hledání zaměstnání a lepších životních podmínek“

Příčinné podmínky: **Nemožnost najít práci**

Ambice

Rodinná situace (rozvod)

Touha po lepším životě

Jev: **Hledání zaměstnání a lepších životních podmínek**

Kontext: **Aktivní přístup**

Pasivní přístup

Intervenující podmínky: **Zjišťování informací a možností**

Strategie jednání a interakce: **Rozhodnutí migrovat „za lepším“**

Následky: **Nalezení vhodné práce**

Spokojený život

Závěr: Respondenti ve svých výpovědích uváděli, že hlavní motivací k přestěhování do Prahy bylo nalézt vhodnější zaměstnání než v místě jejich dosavadního bydliště. Tento jev je patrný u všech respondentů.

Vybraná sdělení k tématu hledání zaměstnání a lepších životních podmínek:

Respondentka F: „Už počas štúdií som mala pocit, že Česko poskytuje viacej pracovných príležitostí veterinárom, jako na Slovensku. Keď som sa tak dívala na to, koľko je tu pracovných ponúk v porovnaní so Slovenskom.“

Respondentka E: „Vlastně se mi tady od samého začátku dařilo. Asi jsem měla velké štěstí. Našla jsem si hned skvělou práci, dobře zaplacenou, lépe než rodiče na Slovensku. Měla jsem určitě velké štěstí.“

Respondentka B: „Myslím, že budu asi velmi stručná, ale jediná věc, kvůli které jsem se odstěhovala do Prahy, tak je práce.“

Respondentka A: „Co mě vedlo k tomu se odstěhovat do Prahy, tak určitě práce. Vlastně (...) mi tady vybavila práci v Kauflandu. Takže kvůli tomu jsem přišla. Dělal(a) diplomovou práci, tak mi chyběl jeden předmět. Měla jsem nedostatek kreditu a nemohla jsem řádně zakončit studium. Takže jsem se prostě na to vyprdla a odstěhovala jsem se do Prahy. Původně jsem teda do Kauflandu nastoupila jenom na pár měsíců s tím, že si budu hledat jinou práci. A nakonec na to nějak nebyl čas. A nakonec jsem vlastně skončila v tom Kauflandu několik let.“

Axiální kódování jevu „nevyhovující podmínky v dosavadním bydlišti“

Příčinné podmínky: **Tradiční přístupy**

Národní mentalita

Touha po aktivním životě/nudný život

Jev: Nevyhovující podmínky v dosavadním bydlišti

Kontext: Silně nevyhovující

Středně nevyhovující

Intervenující podmínky: Zjišťování možností a informací

Pozitivní zkušenosti jiných lidí

Strategie jednání a interakce: Rozhodnutí odstěhovat se do velkoměsta

Následky: Spokojený život

Zakotvení otevřenosti jako hodnotové orientace

Závěr: Jiným jevem, který se ve sděleních často opakoval byla nespokojenost většiny respondentů se sociálním životem v dosavadním bydlišti. S touto otázkou souvisí zjištěná hodnotová orientace universalismus v předchozí analýze. Universalismus je v konfliktním vztahu s tradicí a konformismem, což respondenti potvrzují, a to byl jedním z důvodů, proč se rozhodli pro migraci do velkoměsta.

Vybraná sdělení k tématu nevyhovující podmínky v dosavadním bydlišti:

Respondentka A: „Jako je pravda, že jsem mohla dělat práci v Kauflandu i u nás v Kapušanech, to je kousek od Košic. Prostě jsem chtěla jít dál. Když si vzpomenu tak moje představa mého budoucího života byla taková, že dokončím školu, vrátím se zpátky do Kapušan, do rodinného města, a že tam prostě zůstanu celý svůj život, toho jsem se docela bála. V Kapušanech prostě nic není. Možná bych se ani tam nenašla žádného chlapa, protože byli všichni v tu dobu už zadaný anebo odstěhovaný pryč, popřípadě když bych si nějakého chlapa našla, tak už bych ti měla asi dvě děti, a tím by to asi všechno skončilo.“

Respondent D: „Vždycky jsem chtěl do Prahy. Bylo to pro mě uvolňující se sem odstěhovat. Rozhodně to pro mě nebylo nijak složité, naopak se mi ulevilo. Těžké to bylo s dvěma kuframa. Mně strašně vadila ta mentalita slovenská. A potřeboval jsem někam úplně do pryč. Ne do Bratislavy, prostě úplně pryč.“

Respondentka E: „A vlastně mi domov ani nechybí. Mně vlastně i vyhovuje víc česká nátura. Tady jsou ty lidi takový otevřenější, bližší tomu, jak jsme řešily ty otázky, bližší tomu mému pohledu na svět, víc než na Slovensku. Vyhovuje mi česká povaha. I když jsme byli jeden národ, tak jsme byli stejně odlišní.“

Respondentka F: „Důfám, že se na Slovensko nevrátím. Tady to považuju za domov víc než na Slovensku. Sa mi páčí to, jak někoho poznáš a bavíš se s ním o věcech, o kterých by tě nenapadlo, že se budeš ten den bavit. Prostě tohle u nás není a tady je to super. Prostě těch věcí je tady vlna, čo můžeš robit a ani tě nenapadne, že bys vlastně mohla. Třeba na Slovensku to tak není.“

Kategorie: Konfrontace

Axiální kódování jevu „odlišné představy v rodině“

Příčinné podmínky: **Tradiční hodnoty vs. universalistické hodnoty**

Stereotypy

Jev: **Odlišné představy v rodině**

Kontext: **Silně nevyhovující**

Středně nevyhovující

Intervenující podmínky: **Neustálé zasahování do života**

Pocit omezení

Rodinný příslušník v Praze

Strategie jednání a interakce: **Rozhodnutí odstěhovat se do velkoměsta**

Následky: **Odstěhovat se mimo dohled**

Spokojený život

Závěr: Nejednalo se o častý jev, ale část respondentů ve svých výpovědích zmiňovala autoritativní jednání ze strany rodiny. Tento přístup byl pro respondenty dlouhodobě nevyhovující a byl jedním z dalších důvodů, proč migrovat do kosmopolitní Prahy.

Vybraná sdělení k tématu odlišné představy v rodině:

Respondentka A: „Zavedená představa u nás doma je, že teď už bych měla manžela a dvě děti a prostě vedla bych takový ten spořádaný život. Což nemám. Je mi 36 let nejsem vdaná, mám přítele a máme spolu dítě, není to takový ten typický svazek manželství, pokřtěné dítě, který je zavedený u nás doma. Kdybychom byli na Slovensku, tak Anežka už by teď byla určitě pokřtěná, měli bychom s (...) svatbu v kostele. Jako věřím tomu, že kdyby nebyl Covid, a my bychom jezdili na Slovensko častěji, v průběhu toho, co se Anežka narodila, tak už je teď pokřtěná. Když bychom tam přijeli tak máma mi určitě všechno zařídila a Anežka už je dávno po křtinách. Čekám, že až teď pojedeme na Slovensko tak máma vybaví faráře.“

„(...) Já bych teda pokud už by se měla Anežka křtít, tak by to bylo určitě kvůli mámě. Protože ta si myslí, že je to takhle správně. Jako za mě, já bych to nechala prostě na Anežce, když bude chtít tak ať se pokřtí a když ne tak ne.“

Axiální kódování jevu „stereotypy a předsudky“

Příčinné podmínky: **Pověst slovenských univerzit v ČR**

Stereotypní představa v Praze je blaze

Jev: **Stereotypy a předsudky**

Kontext: **Silné**

Střední

Slabé

Intervenující podmínky: **Motivace mít se dobře**

Strategie jednání a interakce: **Nekomunikace**

Zarputilost a houževnatost

Následky: **Nadhled**

Konflikt

Spokojený život

Závěr: Respondenti zmiňovali zkušenost se stereotypy a předsudky jak na Slovensku, tak v Praze jen minimálně. Toto jednání jim činilo překážku hlavně v komunikaci. Respondentka měla například problém s hledáním práce v Praze, když v životopise uvedla, že vystudovala veterinární školu v Košicích. Mnohokrát

se z tohoto důvodu setkala s odmítnutím. Jiný respondent uvádí stereotypní představy o Praze ze strany okolí při návštěvě Slovenska. Přes tyto zkušenosti se však přenesli a po letech jsou schopni reagovat s nadhledem.

Vybraná sdělení k tématu stereotypy a předsudky:

Respondent D: „Mně se prostě líbí, že v Praze nikdo nic neřeší. A když se i s někým potkám, tady se tě nikdo neptá, kolik vyděláváš, už je to blíž západu, už je to lepší. Na Slovensku hned každý, jééé ten je v Praze, ten se má dobře, ten musí mít peněz. Máma například pracovala v Německu, takže ta mě v tom podporovala. Naopak mi říkala, ať jdu co nejvíc na Západ. Jinak když se vrátím zpět na Slovensko třeba na návštěvu, a někdo na mě má takové ty přibližné otázky stereotypní, co a jak v Praze, tak už na to reaguju s humorem. Jezdím tam rád, na dobu určitou, rodiče mě podporovali, takže s těmi stereotypy se vždycky nějak poperu.“

Respondentka F: „Bylo to teda dost náročné si tady najít práci, protože mi bylo několikrát odpovězeno, že studenty z Košické veterinární kliniky nemají chuť přijímat. Že máme pre nich veľmi málo schopností, takže tady byly předsudky, takže najít si tu práci nebylo ze dne na den, takže to nebylo hned. A když už jsem si tu práci našla, tak nebyla dobře zaplacená.“

Kategorie: Identifikace s novým prostředím

Axiální kódování jevu „bezproblémové začlenění a snadné vytvoření sociálního prostředí“

Příčinné podmínky: **Otevřenost**

Schopnost vytvořit si sociální zázemí

Jev: **Bezproblémové začlenění a snadné vytvoření sociálního prostředí**

Kontext: **Silné**

Střední

Slabé

Intervenující podmínky: **Praha jakožto kosmopolitní město**

Strategie jednání a interakce: **Vytvoření sociálních vazeb**

Nalezení manžela, partnera, partnerky

Následky: **Spokojený život**

Závěr: Všichni respondenti až na jednoho uvedli, že neměli problém s adaptací na nové prostředí a dokázali si v Praze vytvořit kvalitní sociální zázemí.

Vybraná sdělení k tématu bezproblémové začlenění a snadné vytvoření sociálního prostředí:

Respondentka E: „Našla jsem si tam vlastně i svého přítele a přišlo mi hrozně vtipné, že on je zo Slovenska (smích). Bola som asi taká nedůverčivá vůči cizím ľuďom, tak jsem nechtěla hned všechno vyprdelit. Ale při pohár vína to šlo dobře (smích).“

Respondentka E: „Takže když jsem přešla sem do Prahy, některé lidi už jsem tady znala, včetně současného manžela. Potkávali jsme se, chodili jsme na vodu, a tak no. Vlastně s manželem se známe od roku 2006 přes online. Takže tak jsem si tady vytvořila nějak to své zázemí. A nevyhledávala jsem lidi z domova.“

Respondentka B: „Znám tady spoustu lidí z Moravy. Takže jako úplně sama tady nejsem, spousta kolegů, se kterými pracuji taky dojíždí, takže se tady určitě necítím nějak jsem odříznutá, a prostě jsem tady spokojená a jsem spokojená i s tím pendlováním.“

Axiální kódování jevu „problém s adaptací na nové prostředí“

Příčinné podmínky: **Silné hodnoty v tradicích**

Silné vazby na rodinu

Problém s otevřeností

Jev: **Problém s adaptací na nové prostředí**

Kontext: **Silné**

Střední

Slabé

Intervenující podmínky: **Nespokojenost**

Zájem o to vrátit se zpět

Strategie jednání a interakce: **Odstěhování zpět na Moravu**

Následky: **Návrat na Moravu → Spokojený život**

Závěr: Problém s adaptací na nové prostředí se vyskytl pouze u jednoho respondenta. Podle předchozí analýzy hodnotových orientací, tento respondent vykazuje hodnoty silně v tradici a konformismu, je možné proto předpokládat, že právě to je jedním z důvodů nemožnosti přizpůsobit se na nové prostředí.

Vybraná sdělení k tématu problém s adaptací na nové prostředí:

Respondent C: „Já jsem se s tou Prahou nikdy neztotožnil. S tím velkoměstem. Ten velkoměstský život nějakým způsobem nekorespondoval s mojou náturou.“

3.8. Výsledky analytického šetření

Využitím analytických postupů zakotvené teorie byly vytvořeny paradigmatické modely, které reprezentují motivace respondentů k migraci z venkova do velkoměsta, okolnosti jejich přesunu, toho, jak se vyrovnávají odlišnými přístupy a jak se dokázali identifikovat s novým prostředím.

První hlavní kategorií je **motiv zahrnující hledání zaměstnání a lepších životních podmínek a nevyhovující podmínky v dosavadních místě bydliště**. Hledání zaměstnání a lepších životních podmínek je hlavním jevem a hlavní motivací zkoumaných respondentů, a důvodem, proč se respondenti rozhodli migrovat do Prahy. Nicméně mnohokrát se ukázalo, že touha po lepším životě a zaměstnání vygradovala dalšími zástupnými důvody jako například rozvod, nuda v místě bydliště, touha po aktivním životě a nemožnost najít práci v oboru. Nevyhovujícími podmínkami v dosavadním bydlišti byly míněny silně tradiční přístupy, stereotypy, pocit omezení, zasahování do života a z toho plynoucí představa Prahy jako kosmopolitního města s vidinou volnosti. Všichni tito respondenti mají dle Schwartzovy typologie hodnoty silně v univerzalizmu, samostatnosti, jejich motivem je překročení sebe sama. Odpovědí na druhou

výzkumnou otázkou, co motivovalo respondenty k migraci do Prahy, je lepší zaměstnání a ambice nalezení lepších životních podmínek.

Druhou kategorií jsou **konfrontace**. Velmi častým jevem ve sděleních byly **odlišné představy respondenta s osobami z blízkého okolí v dosavadním bydlišti**, což vedlo ke konfrontacím. Součástí jsou i **stereotypní představy** o tom, jak blaze je v Praze. Pro respondenty jsou tyto konfrontace především v místě původního bydliště silně nevyhovující. U některých respondentů přešla do omezení komunikace s příbuznými či známými, u některých přešla do nadhledu na danou situaci. Výsledkem je, že migrace do Prahy má za následek tak či onak respondentův pocit spokojeného života a správného rozhodnutí. Odpověď na druhou výzkumnou otázku, jak respondent vnímá hodnotové konfrontace a jak se s nimi vypořádává, je pomocí nadhledu, dialogu a uzavřenosti před rizikovým jednáním. I tito respondenti korespondují s hodnotovými orientacemi v univerzalizmu a samostatnosti. Podmínkou i v tomto případě je, že je jedinec vybaven otevřeností a tradiční představy nepovažuje v životě za stěžejní.

Třetí kategorií je **identifikace s novým prostředím**. Až na případ respondenta D je převažujícím jevem **bezproblémové začlenění a schopnost vytvořit si sociální zázemí**. Respondenti si zde bez problémů našli partnera a někteří založili rodinu. Respondenti až na výjimku nevyhledávali nové přátele skrze sociální sítě ani nemají potřebu vyhledávat osoby z místa původního bydliště. Stejně jako v předchozích případech mají i tito respondenti dle Schwartze hodnoty v universalismu a samostatnosti. Pouze jediný respondent měl problém s adaptací na nové prostředí. Tento respondent má silné hodnoty v tradici. Po 4,5 letech se odstěhoval z Prahy zpět.

ZÁVĚR

Hlavním cílem diplomové práce bylo za pomoci analýzy rozhovorů vysledovat hodnotové orientace lidí migrujících do Prahy, zjistit jejich motivace, jak se srovnávají s novým prostředím a hodnotovými konfrontacemi.

K naplnění tohoto cíle bylo zapotřebí nastudovat velké množství literatury. Teoretických koncepcí na toto téma, stejně tak jako výzkumů, je nepřeberné

množství, ačkoliv se hodnoty ve výzkumech objevují pouhých pár dekád. Ať už teorie hodnot pocházejí od klasických sociologů, či od navazujících současných sociologů, tento teoretický základ poskytl pevné zázemí pro vymezení toho, jak hodnoty vnímat, co máme u respondentů hledat a jak se respondentů ptát. Pomocí toho byl první výzkumný cíl naplněn. S použitím rozhovorů, analýzy zakotvené teorie a Schwartzovy typologie hodnot byly charakterizovány hodnotové orientace výběrového vzorku osob, které migrovaly z venkova do Prahy.

Dalším cílem práce bylo zjistit, jaké jsou motivace osob migrujících do Prahy, jak tyto osoby reagují na konfrontace, které plynou z odlišných přístupů, jak sdílejí svoji sociální identitu a jak se identifikují s novým sociálním prostředím. Jedná se o výhradně analytickou část, ve které bylo zapotřebí silného abstraktního myšlení a teoretické citlivosti. Především díky ochotě a otevřenosti respondentů, se podařilo naplnit i tyto cíle, jelikož témata v rozhovorech byla mnohdy osobního až citlivého charakteru.

SEZNAM LITERATURY

- ALIEVA, Dilbar. 2016. *Sociológia každodennosti. Pocta dielu Dilbar Alievy*. Bratislava: SAV.
- ALLPORT, Gordon W. 2004. *O povaze předsudků*. Praha: Prostor.
- BAUMAN, Zygmunt. 2002. *Úvahy o postmoderní době*. Praha: SLON.
- BAUMAN, Zygmunt. 2004. *Individualizovaná společnost*. Praha: SLON.
- BERGER, Peter L., Thomas Luckmann. *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vědění*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.
- BĚLINA et al. 1998. *Dějiny Prahy II. Od sloučení pražských měst v roce 1874 do současnosti*. Praha: Paseka.
- BROŽÍK, Vladimír. 1985. *Hodnoty a významy*. Bratislava: Pravda.
- ČERMÁK, Zdeněk. 2005. *Migrace a suburbanizační procesy v České republice*.
- DISMAN, Miroslav. 2018. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum.
- DEVITO, Joseph A. 2008. *Základy mezilidské komunikace*. Praha: Grada.
- DURKHEIM, Émile. 2004. *Společenská dělba práce*. Praha: Centrum pro studium demokracie a kultury.
- FRANKL, Viktor E. 1998. *Psychoterapie pro laiky*. Brno: Cesta.
- GIDDENS, Anthony. 1999. *Sociologie*. Praha: Argo.
- HAMPLOVÁ, Dana. 2004. *Životní spokojenost: rodina, práce a další faktory*. Sociologické studie / Sociological Studies 04:06. Praha: Sociologický ústav AV ČR.
- HARTLOVÁ, Helena, Pavel HARTL. *Psychologický slovník*. Praha: Portál.
- HENDL, Jan. 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál.
- HEŘMANOVÁ, Eva. 2012. *Kvalita života a její modely v současném sociálním výzkumu*. In *Sociológia*. Bratislava: SAV. 4(44): 478-496.
- HILLS, Michael D. 2002. *Kluckhohn and Strodtbeck's Values Orientation Theory*. Online Readings in Psychology and Culture [online]. [cit. 2020-11-23]. Dostupné z: <https://scholarworks.gvsu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1040&context=orpc>
- HITLIN, Steven, Jane A. PILIAVIN. 2004. *Values: Reviving a Dormant Concept*.

- Annual Review of Sociology*. Vol. 30:359-393. [cit. 2020-11-26]. Dostupné z: <https://www.annualreviews.org/doi/abs/10.1146/annurev.soc.30.012703.110640>.
- HOFSTEDE, Geert., Jan G. HOFSTEDE. 2007. *Kultury a organizace. Software lidské mysli*. Praha: Linde.
- KOSEK, Jan. 2012. *Právo (n)a předsudek: Historické, filozofické, sociálněpsychologické, kulturní a právní souvislosti stereotypů a předsudků*. Praha: Dokořán.
- KUBÁTOVÁ, Helena a kol. 2013. *Ways of life in the late modernity*. Olomouc: UPOL.
- LIESMANN, Konrad P. 2010. *Hodnota člověka: Filosoficko-politické eseje*. Praha: Kosmas.
- LIESMANN, Konrad P. 2012. *Univerzum věcí. K estetice každodennosti*. Praha: Kosmas.
- LIPOVETSKY, Gilles. 1998. *Éra prázdnoty*. Praha: Kosmas.
- LIPOVETSKY, Gilles. 1999. *Soumrak povinnosti*. Praha: Kosmas.
- LIPOVETSKY, Gilles. 2002. *Říše pomíjivosti*. Praha: Kosmas.
- LIPOVETSKY, Gilles. 2005. *Věčný přepych*. Praha: Kosmas.
- LIPOVETSKY, Gilles. 2007. *Paradoxní štěstí*. Praha: Kosmas.
- LIPOVETSKY, Gilles. 2002. *Říše pomíjivosti*. Praha: Kosmas.
- MÁCHOVÁ, Jiřina. 1974. *Duševní hygiena rodinného života*. Praha: Avicentrum.
- MATĚJČEK, Zdeněk. 2002. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. Praha: Grada.
- MAUR, Eduard, J. Grulich. 2006. *Historická demografie. Dějiny migrací v českých zemích v novověku*. Praha: Sociologický ústav AV ČR.
- MERTON, Robert K. 1957. *Social Theory and Social Structure*. Shibutani, T.: Reference Groups as Perspectives. In: *American Journal of Sociology*, 60, 1955.
- MERTON, Robert K., 2000: *Sociální struktura a anomie*. In: Merton, R. K.: *Studie ze sociologické teorie*. Praha: SLON, pp. 132-177.
- NOVÁK, Tomáš. 2002. *O předsudcích*. Praha: Doplněk.
- PALAŠČÁK, Jan. 2006. *Kritika homo economicus* [online]. Brno: Muni. Dostupné z: <https://theses.cz/id/fd2572/>. Diplomová práce. Masarykova

univerzita, Ekonomicko-správní fakulta. Vedoucí práce Ing. Michal Kvasnička, Ph.D. [cit. 2021-06-15].

PARSONS, Talcott. 1971. *Společnosti: Vývojové a srovnávací hodnocení*. Praha: Svoboda.

PRUDKÝ, Libor. 2009. *Inventura hodnot. Výsledky sociologických výzkumů hodnot ve společnosti České republiky*. Praha: Academia.

PRUDKÝ, Libor. 2010. *Studie o hodnotách*. Plzeň: Aleš a Čeněk.

ROKEACH, Milton. 1973. *Understanding Human Values*. New York: Free Press.

ROKEACH, Milton. 1979. *Understanding Human Values*. New York: Free Press.

RABUŠIČ, Ladislav, Markéta Chromková a kol. 2018. *Hodnoty a postoje v České republice 1991-2017: pramenná publikace European Values Study*. Brno: Masarykova univerzita.

RABUŠIČ, Ladislav, Zuzana KUSÁ a kol. 2019. *Odděleně spolu? Česko a Slovensko optikou vývoje hodnot po roce 1991*. Bratislava: Slovart.

RADIMSKÁ, Radka. 2003. *Individuum a rodina: Teorie soukromého života podle Françoise de Singlyho*. Praha: Sociologický Časopis. 39(5), 667-685. Retrieved June 15, 2021, Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/41131962>.

RYCHLÍKOVÁ, Magdaléna. 2011. *Slováci v Praze*. Praha: Etnologický ústav AV ČR.

SCHELER, Max. 2003. *Můj filosofický pohled na svět*. Praha: Vyšehrad 2003.

SCHWARTZ, Shalom H. 1992. *Universals in the content and structure of values: Theoretical advances and empirical tests in 20 countries* [online]. [cit. 2020-11-23]. Dostupné z:

https://www.academia.edu/29396731/Universals_in_the_content_and_structure_of_values_Theoretical_advances_and_empirical_tests_in_20_countries?email_work_card=view-paper

SCHWARTZ, Shalom H. 1992. *A proposal for measuring value orientations across nations* [online]. [cit. 2021-01-23].

Dostupné z:

https://www.researchgate.net/publication/312444842_A_proposal_for_measuring_value_orientations_across_nations.

- SINGLY, Francois. 1999. *Sociologie současné rodiny*. Vyd. 1. Praha: Portál.
- STRAUSS, Anselm, Juliet CORBIN. 1999. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Sdružení Podané ruce.
- SZALÓ, Csaba., Radim Marada. 2013. *Kulturní sociologie*. Brno: FSS Muni, Sociální studia.
- ŠLEJŠKA, Dragoslav. 1990. *Vývojové procesy lidských hodnot a naše doba*. Praha: ČSAV.
- ŠUBRT, Jiří. 2001. *Postavy a problémy soudobé teoretické sociologie: sociologické teorie druhé poloviny 20. století*. Praha: ISV.
- ŠUBRT, Jiří. 2017. *Homo sociologicus: Co se skrývá za tématem sociálních rolí*. In *Sociología* 49, č. 2. [online]. [cit. 2020-11-23]. Dostupné z: <https://www.sav.sk/journals/uploads/04201142Subrt%20-zalomena%20OK.pdf>
- ŠUBRT, Jiří, N. Maslowski. 2014. *Kolektivní paměť. K teoretickým otázkám*. Praha: Karolinum.
- ŠUBRT, Jiří, Štěpánka Pfeiferová. 2010. *Kolektivní paměť jako předmět historicko-sociologického bádání*. In *Historická sociologie* 1/2010. Praha: Karolinum.
- VAĎUROVÁ, Helena, Pavel MÜHLPACHR. 2005. *Kvalita života: teoretická a metodologická východiska*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita.
- ZICH, František, Petra ANÝŽOVÁ a kol. 2016. *Konfrontace hodnot v pozdní modernitě: Česko a Hlučínsko v evropském kontextu*. Praha: SLON.

OSTATNÍ ZDROJE

Český sociálně-vědní datový archiv Sociologického ústavu AV ČR, v. v. i. [online]. [cit. 2020-11-23]. Dostupné z: <http://nesstar.soc.cas.cz/webview/>.

Český statistický úřad. 2021. Historie sčítání lidu. [Cit. 2021-06-03]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/historie_scitani_lidu_na_uzemi_ceske_republiky_i

=

Český statistický úřad. 2018. *Ženy a muži v Praze*. [Cit. 2021-06-03]. Dostupné z <https://www.czso.cz/documents/10180/91606749/330238.pdf/27dcde6a-b0b1-4988-bd70-2fe176a2760a?version=1.9> Demografie, roč. 47, č. 3, s. 169-176.

Želpage. Fanouškovské stránky železnice. *Řazení vlaků*. [online]. [cit. 2021-06-03] Dostupné z <https://www.zelpage.cz/razeni/17/vlaky/cd-346?lang=cs>.

PŘÍLOHY

Transkripce rozhovorů

Rozhovor č. 1

Respondentka A: žena, 36 let, v Praze 10 let

Datum záznamu 17. 6. 2021

Délka záznamu: 01:39:11

Část 1. Polostrukturovaný rozhovor:

Je pro tebe důležité dělat věci svým vlastním originálním způsobem? Je pro tebe důležité dělat věci po svém?

Ano, dá se říct že ano, tak když mě něco napadne, a chci něco vymyslet, tak z toho nápadu se snažím něco udělat.

A je to teda pro tebe důležité, udělat si věci podle svého vlastního myšlení? Necháváš se ovlivňovat okolím, příbuznými, partnerem? Nebo máš ráda svoji vlastní originalitu?

No většinou si jdu věci podle svých vlastních myšlenek, ale když se někomu něco nelíbí, tak se zeptám, jak by to bylo mohlo vypadat, jestli by to takhle mohlo být. Jestli to, jakože vypadá dobře, jak to má, jakože v plánu udělat, když řekne, že to moje je ok, tak jo, tak si to udělám podle svého.

Můžeš uvést nějaký příklad z práce?

V práci to zase tak neřeším. Co se týče práce, tak tam prostě musíš jít přesně, tak jak ti řeknou, takže tam to prostě neřeším, spíš doma.

No a jak to máš teda doma?

Třeba (...), když řeknu, jak si věci představuji, tak většinou řekne, proč ne, nějak mi neodporuje. Jinak pro mě není důležité, abych si dělala věci vyloženě podle svého. Pokud mám třeba nějaký plán, a někdo mi s tím poradí, a řekne mi třeba prosím tě, zkus to udělat takhle nebo přidej k tomu něco, tak nad tím popřemýšlím, že jo. Řeknu si a proč ne a zkusím to, že jo. Vyzkouším. A když se mi to bude líbit, tak to prostě udělám, proč ne.

Jak se zachováš v případě, když se ti tvoje tvorba líbí, a jsi nadšená z toho, co jsi vytvořila. Ten druhý má na tvůj nápad odlišný názor, jak řešíš tyto situace?

To se mi asi ještě ani nestalo. Většinou teda když, něco vymyslím, tak mám takové nápady, aby se to líbilo i těm ostatním. Když to tak vezmu. Ale zatím se mi to, když se zamyslím, nestalo, že by mě někdo třeba hejtoval za něco.

Jak je pro tebe důležité, abys byla bohatá? Jsou pro tebe důležité peníze?

Ne, vůbec, peníze pro mě nejsou vůbec důležité. Pro mě je nejdůležitější zdraví a rodina. Jako ne, že bych ty peníze neřešila, ale zase já nejsem ten typ, že bych šla po penězích. Pro mě je teda hodně důležité, abych byla zdravá, abych byla spokojená. Jako já si myslím, že i kdybych měla miliony, tak bych stejně žila tak, jak žiji teď. Že bych asi nešla do toho přepychu. Jako já nejsem naučená na to, že když mám prachy, tak prostě puf a rozhazují.

Myslíš si, že je důležité, aby se s každým člověkem na světě zacházelo stejně? Věříš, že každý by měl mít v životě stejné příležitosti?

No jako, já myslím, že určitě jo. Myslím, že je úplně jedno, jestli jsi bílej nebo černej, prostě je to úplně jedno. Třeba na děti z dětských domovů by se taky měla brát ohled, protože spousta těchto dětí je strašně šikovných a bohužel je nikdo nezaměstná, protože je nikdo nechce. A ty možnosti v životě mají těžší. Každý by měl dostat stejný prostor pro to ukázat se, a ne třeba jakože ty koktáš a máš nějakou vadu, tak tě prostě nechceme.

Jak je pro tebe důležité předvádět své schopnosti, chceš, aby lidé obdivovali to, co děláš?

Ne, ani nemusí. Když vím, že já jsem spokojená sama se sebou tak to mi stačí. Jako samozřejmě když mě někdo pochválí, tak jo, tak trošku zrudnu. Je to hezký pocit, když tě někdo pochválí. Tak to jo, ale když já jsem spokojená sama se sebou, tak tady tyhle věci nepotřebuji. Já jsem takový skromný člověk.

Jak je pro tebe důležité žít v bezpečném prostředí. Vyhýbáš se všemu, co by mohlo ohrozit tvoji bezpečnost?

Jako když se necítím v bezpečí a příjemně v nějaké společnosti nebo někde v nějakém prostoru, tak raději prostě odejdu. Asi velmi záleží. Pokud třeba není nějak ta bezpečnost spojená se mnou nebo s mým blízkým okolím, tak to bych se té situaci nevyhýbala, ale jestliže se to netýká bezprostředně mě, tak bych asi preferovala bezpečnost a prostě bych odešla. Jako třeba pamatuji si, kdy můj bývalý nadával na moji mámu a říkal jí kurva východňárská a já na to nic neřekla, protože byl opilej. Moje máma (...) nemusela, že jo. On si to pak stejně nepamatoval, co říkal ani by si nepamatoval to, co bych mu řekla.

Máš ráda překvapení a vždy vyhledáváš nové aktivity? Myslíš si, že je v životě důležité dělat mnoho různých věcí?

Pokud jsou to příjemná překvapení tak jo, ale spíš asi nevyhledávám. Jako mít jenom jednu aktivitu, to je takové na nic mít jenom jednu aktivitu. Já jsem hodně sportovala, když jsem byla mladší. Hrála jsem volejbal, basketbal, hrála jsem frisbee. Kdybychom šly na tu jógu, jak jsme se bavily, tak bych šla i na jógu. Jenomže ty jsi nakonec nešla, takže na jógu jsem nešla, ale neměla jsem problém s tím tu jógu vyzkoušet.

Až bude Anežka větší tak určitě mám v plánu jí koupit kolo. Chtěla bych, aby měla nějaké sportovní aktivity. Po památkách určitě budeme chodit, na turistiku, to máme rádi. Určitě se s ní s ní budeme snažit chodit.

A jak jsi to měla, když jsi byla malá? Dělalí s tebou rodiče aktivity?

No, jako díky tomu, že jsem se narodila, tak rodiče přestali chodit na výlety. Haha. Protože jsem byla třetí dítě, tak už to bylo na rodiče hodně. S mými staršími sourozence naši jezdili na výlety třeba k vodě. Ale pak když jsem se narodila, tak už nebylo tolik času. A máma navíc po půl roce šla stejně zase zpátky do práce, takže nebyl nějak čas na to, aby se mi věnovali a chodili se mnou na výlety. Ale pamatuji si, že každou sobotu jsem s mámou chodila roznášet noviny.

Ale jinak celkově, když se tak zamyslím, tak možná, když jsem byla starší, tak jsem třeba někam vyrazila s kámošema na výlet, ale jinak jsme s rodiči nikam

nejezdili a nic jsem nedělala. Pak jsem vlastně šla na intr a měla jsem své vlastní koníčky, ale když si vzpomenu na to, jak jsem byla malá, tak nic takového neprobíhalo. My jsme měli hlavně aktivity na zahradě. Věnovali jsme se poli, zahradě, takže tam byli asi soustředěny nejvíc naše aktivity.

Proto bych se chtěla věnovat Anežce víc, než mí rodiče se věnovali mně a pokud to zdraví dovolí, tak určitě bych s ní chtěla podnikat mnohem víc věcí.

Věříš, že lidé by měli dělat to, co se jim řekne? Myslíš si, že by lidé měli dodržovat pravidla, i když zrovna v tu chvíli nikdo nepozoruje?

No bylo by to fajn, kdyby to lidi dělali. Třeba dneska jsem stála na tramvajové zastávce tam zákaz kouření a tam normálně týpek na zastávce kouřil.

Taky jsem viděla na zastávce holku, tam prostě cedule zákaz kouření, a ona tam kouřila. Jako proč to dělají? Jako k čemu jsou ty pravidla, když to ty lidi nedodržují? Já se teda jako snažím, když jsou stanovena nějaká pravidla, tak prostě se je snažím dodržovat. Myslím si, že ty pravidla prostě k něčemu jsou. Prostě od toho jsou pravidla. A pak se snažím držet těch pravidel, a ne jakože dělat úplně něco jiného. Podle mě nemá smysl být rebel, někdy to nestojí za to. Zbytečně. Je to pro dobro nejen nás, ale i ostatních, třeba nošení roušek a respirátorů. Na druhou stranu je pravda, že v práci jsme dostali nový callscript, který podle mě vůbec nedává žádný smysl. Měli bychom ho dodržovat, prostě jsou tam nastavené věci, jak mám s těmi lidmi mluvit, a já to teda nedodržuji. Snažím se to dělat trochu oklikou. Celkově se snažím pravidla dodržovat. To rozhodně. I když mi ty pravidla třeba nedávají smysl.

Je pro tebe důležité naslouchat lidem, kteří jsou jiní než ty, i když s nimi nesouhlasíš? Chceš jim přesto porozumět?

Nemám problém s tím, když mi někdo řekne svůj názor. No prostě si ho vyslechnu a já mu řeknu své a tím to pro mě končí. Je pravda, že mě ani nenapadá žádná konkrétní situace, že bych se znala třeba s někým, kdo je jiný než já, ale souhlasil, abych s ním prostě takhle Nemám nikoho takového ve svém okolí ani si nevybavuji nějakou zkušenost. Jako když za mnou přijde třeba můj synovec, který

si chce postěžovat, že něco třeba udělal špatně, tak si ho vyslechnu, ale řeknu mu prostě proč to dělá takhle blbě, když to může udělat jinak. A řeknu mu sorry jako, je to tvoje chyba, jako co s tím. No třeba další příklad, jsi třeba ty, když jsi přišla s tím veganstvím. Prostě slyšíš někde nějakou biomatku a ezo matku a prostě řešíš najednou zdravé věci, jsem prostě nechápala, proč to děláš. No a bavíme se pořád spolu. Prostě dělej si, co chceš, že jo.

Je pro tebe důležité být pokorný a skromný? Nesnažíš se na sebe přitahovat pozornost?

Určitě se nesnažím přitahovat pozornost. Já jsem takový tichý člověk, který nechce přitahovat pozornost, proto raději mlčím. Jako pokud se mě nikdo na nic nezeptal, tak prostě mlčím. Pokud třeba vím, že ten člověk nemá pravdu, jakože jsou třeba věci úplně jinak, tak se ozvu. Ale určitě nejsem ten typ člověka, který by musel být středem pozornosti. A co se týče té pokory a skromnosti, jako pokora nevím, ale jako skromná určitě jsem. A někdy si říkám, jestli třeba nechci moc. Ale je to třeba o tom, že si dám jeden den strašně dobrý, a ne zrovna levný dortík, a další den si řeknu, že bych si ho dala zase a pak se zarazím, a řeknu si, jestli to už není jako moc. Nebo tohle bych si koupila, tamhle to bych si chtěla koupit, a pak si řeknu, no vlastně ne, a na co, stejně mi to bude doma ležet. Takže si třeba ty věci nakonec ani nekoupím. Protože to je zbytečné.

Je pro tebe důležité užívat si života? Dopřáváš si ráda?

Bejvávalo. Jako samozřejmě až na to budu mít zase čas, tak si budu užívat moc ráda. Třeba Anežka, až bude větší, tak (...) jí bude hlídat, a já si zajdu do sauny, do páry, Wellness nebo na koncert.

Je pro tebe důležité, aby ses rozhodovala sama o tom, co děláš? Máš ráda nezávislost na druhých?

No ta nezávislost mi asi moc nejde. Ale je pravda, že když jsem byla sama, tak jsem si to užívala. Na druhou stranu v Praze moc lidí neznám. Zním jenom tebe a pak ještě možná jednoho, dva lidi. Takže já vlastně se tady s nikým moc nevidám.

Což je fakt, když mám jít na koncert, třeba když jsem šla tehdá na to Rockování, tak mám určitě radši, když jde někdo se mnou. Ještě ráno v 10:00 jsem se rozhodovala vlastně jestli na to Rockování půjdu nebo ne. Že když jsem někde sama, tak si to tak neužívám, stejně tak, jako když jsme měli jít společně na tu jógu. A ty jsi nakonec nemohla, tak jsem na tu jógu třeba nešla.

Je pro tebe důležité pomáhat lidem kolem sebe? Staráš se o blaho druhých?

Asi nějak normálně. Pokud jde o vyžádanou pomoc tak samozřejmě se pokusím nějak pomoci. Pokud jde o nevyžádanou pomoc, tak jsem se do této situace asi ještě nedostala. Jako nic si teď zrovna nevybavuji. Jednou jsem pomohla zrovna tomu svému bývalému (...) a doteď ty peníze jsem neviděla, takže asi tak. Další příklad můj synovec (...). Měl nějaké finanční potíže, potřeboval peníze, tak jsme se s mým mužem dohodli, že mu bude muž ručit. No, půl roku nám normálně posílal peníze na účet pravidelně, a teď už nám několik měsíců nic neposílá. Dluží nám už asi 30 tisíc a ta půjčka je asi na 300000 Kč, takže teď řešíme právníky, jak se to vyřeší, abychom nemuseli platit ten dluh za mého synovce.

Je pro tebe důležité být úspěšná? Doufáš, že lidé ocení to, co děláš?

Jako bylo by to asi hezké, kdyby mi třeba rodiče řekli, udělala jsi fakt dobře, že jsi se do té Prahy přestěhovala. Prostě že ti to funguje, že máš muže, dceru, že jsi se tam chytla. To mi asi rodiče neřeknou. Jinak co se týče úspěšnosti, tak to jsem asi nikdy neřešila. Do Prahy jsem přišla kvůli práci. Měla jsem tady (...), to je moje ségra. Takže úplně sama jsem tady nebyla. Jako je pravda, že kdybych tady neměla (...), a neodstěhovala se, tak kdo ví, kde bych byla. Třeba bych byla někdy na Slovensku, trčela bych v Kapušanech a dělala v Lidlu, že jo. A tady jak jsem v Praze, tady je výhoda, že má člověk víc možností. Vlastně je pravda, že jsem původně studovala environmentální inženýrství, mám hotového bakaláře a mohla jsem dělat práci ve svém oboru, který jsem vystudovala. Jenomže to bych musela chtít, já jsem teda tak trošku líná. Že se mi nechce. Pravda je, že mě nakonec ten Kaufland bavil, tak proto jsem tam zůstala tolik let tady (v Praze). Spíš jsem v té práci chtěla jít vždycky výš a výš, a nakonec to dopadlo tak, že jsem odešla. Jako

byla jsem výš, byla jsem vedoucí v Kauflandu. Ale být každý den na koberečku kvůli mým lidem, kteří mě vůbec neposlouchají. A nakonec stejně ta vedoucí řekne něco úplně jinak než já, takže vlastně ti mí podřízení poslechli moji vedoucí, a mě vůbec nerespektovali. Prostě řekla vedoucí udělejte to takhle a ti mí podřízení to tak udělali, a já se potom vypadala jak debil.

Je pro tebe důležité, aby ti vláda zajistila bezpečí před veškerými hrozbami? Chceš, aby byl stát tak silný, aby dokázal ochránit své občany?

Jako je pravda, že si kolikrát představuji, když jsem v metru nebo když jsem v tramvaji a je to přeplněné, co by se teď třeba stalo, kdyby tam byl nějaký terorista s bombou a teď by to tam vylétlo do vzduchu. Hahaha. Nebo co bych třeba dělala, kdyby někdo vytáhl zbraň a začal by střílet. Čekám trošku, aby nás stát nějakým způsobem chránil. Když by přišla nějaká vojna, tak aby stát dal na občany pozor. Nedovedu si sice představit jak, ale určitě.

Vyhledáváš dobrodružství a ráda riskuješ? Chceš mít vzrušující život?

Proto jsem se odstěhovala do Prahy. Ale teď už, co mám malou, tak určitě nemůžu, respektive ani to není tím, že mám malou, ale od té doby, co jsem s (...) tak mám takový hodně klidný život. Ale určitě vzrušující víc, než kdybych zůstala v Kapušanech. Jinak co se týče toho riskování, tak chtěla bych si vyzkoušet bungee jumping, chtěla bych si vyzkoušet skok padákem, ralley. Adrenalin mám ráda, mám to v sobě určitě. Ale zase do určité míry. Mně stačilo, když mě (...) vzal proletět se letadlem. To mi stačilo a říkala jsem si, že do letadla už nikdy víc nevkročím. Jako byl to pro mě zážitek. Byl to pro mě adrenalin, můj synovec se teda u toho pozvracel. Ale co se týče toho riskování, tak jenom do určité míry.

Je pro tebe důležité, aby ses vždy chovala spořádaně? Je pro tebe důležité, aby si lidé o tobě nemysleli špatné věci? Chceš se vyhnout všemu o čem by lidé řekli, že to je špatně?

No třeba takový příklad je to, když jsem chodila s o patnáct nebo dvacet let starším chlapem. S tím (...). Máma s tím samozřejmě nesouhlasila. Tátovi to bylo tak

nějak jedno. Vlastně máma mi po každém telefonu nezapomněla připomenout prostě s kým chodím. Ale i přesto, že s tím máma nesouhlasila, tak jsem s Petrem prostě chodila. Dokonce dítě jsem s ním chtěla mít dítě, ačkoliv se ke mně choval hrozně. Jako mně osobně ten věkový rozdíl vůbec nevadil a nemám s tím vůbec žádný problém i nadále. Vadilo to vlastně jenom našim. Já jsem se vlastně jakýmkoliv rozhovorům na toto téma snažila vyhýbat. Jo, když třeba máma přijela na návštěvu, tak to dala i (...) najevo, že si nepřeje, abysme spolu byli. Kdy jsme se rozešli, tak máma cítila velkou úlevu, že jsme se rozešli a mně se vlastně taky ulevilo, že už to s našima nemusím řešit. Teď je máma strašně spokojená, že mám (...), věkově stejného muže, máme spolu dceru. Takže máma je teď spokojená. Tátovi to bylo jedno. Ten je kamarád vlastně s každým. Jako trošku mně to mrzelo, ale jak říkám prostě, když jsme si s mamkou telefonovali, tak jsem rozhovory na téma (...) a vztah s ním vůbec nezačínala.

Je pro tebe důležité, aby tě lidé respektovali? Chceš, aby lidé dělali vše, co jim řekneš?

Jako když jsem byla vedoucí, tak byli lidi, který mě respektovali, ale zase byli jiní, kteří mě vůbec nerespektovali. Zásadní životní respekt asi nevyžadují.

Je pro tebe důležité být loajální vůči přátelům? Věnuješ se lidem, kteří jsou ti blízcí?

Jako s rodičema si voláme. Tátovi a mámě jsem nainstalovala Messengera, abysme mohli podnikat videohovory, aby mohli vidět malou. Jako občas si zavoláme, ale třeba ségra si s našimi volá denně třeba i 4 hodiny. To já tak nemám. Já jim volám jednou za čas. No, takže si voláme, aby si třeba mamka s taťkou nemysleli, že je zanedbávám, že na ně nemyslím. Tak jim prostě sem tam zavolám. Někdy mám samozřejmě takové myšlenky, naši už jsou přece jenom starší, co by se stalo, kdyby mi teď někdo zavolal, že prostě třeba máma zemřela. Vztah mezi mnou a rodičema je pořád stejný, co jsem se odstěhovala do Prahy. Jsem tady od roku 2011. Naštěstí jsem se neodstěhovala daleko. Je pravda, že naši sem jezdí častěji než já za našima. Máme asi pořád stejný vztah. A máma pořád samozřejmě kecá

do telefonu, prostě co se stalo tam a tak. A spíš ten vztah mezi námi prohloubila Anežka, co se narodila.

Věříš, že by se měli lidé starat o přírodu, je pro tebe otázka životního prostředí důležitá?

Určitě je. Recyklujeme odpad. Je pravda, že když jdu po ulici a vidím plechovku na zemi, tak ji nezvednu.

Je pro tebe tradice důležitá? Snažíš se dodržovat zvyky třeba v souvislosti s náboženstvím nebo zvyky které máte v rodině?

Snažím se. Je pravda, že jsem několik let Vánoce neslavila, protože jsem bydlela sama a ten bývalý, o kterém jsem mluvila, tak s ním se slavit Vánoce nedaly. Takže jsem prostě neměla ani stromek, nic, prostě pět let jsem Vánoce neslavila. Teď se snažím třeba i kombinovat. Máme jiné zvyky na Slovensku. A zase tady v Čechách (...) rodiče to je zase jiný. Na Slovensku třeba dělám hrudku, to třeba (...) vůbec nevěděl, co je.

2. část:

Co tě vedlo k přestěhování do Prahy?

Životní cíle?

Jak se vypořádáváš s odlišnými konflikty?

Vyhledávala jsi nějakou sociální skupinu lidí ze Slovenska?

Co mě vedlo k tomu se odstěhovat do Prahy, tak určitě práce. Vlastně sestra mi tady vybavila práci v Kauflandu. Takže kvůli tomu jsem přišla. Dělala jsem diplomovou práci, tak mi chyběl jeden předmět. Měla jsem nedostatek kreditu a nemohla jsem řádně zakončit studium. Takže jsem se prostě na to vyprdla a odstěhovala jsem se do Prahy. Původně jsem teda do Kauflandu nastoupila jenom na pár měsíců s tím, že si budou hledat jinou práci. A nakonec na to nějak nebyl čas. A nakonec jsem vlastně skončila v tom Kauflandu několik let. Jinak co se týče toho, jestli jsem tady vyhledávala nějaké Slováky, tak jsem byla na internetu

v jedné skupině Pokec.sk, kde se ti ukáže skupina Slováci v Praze. Jsem tady vlastně vůbec nikoho neznala. Takže jsem vlastně koukala, jestli tam někoho nenajdu nebo jestli se tady třeba v Praze nepotkáme. Tak já poznala jednoho svého kamaráda Martina. Já jsem vlastně původně, když jsem šla na ten Pokec.sk, říkala, když už bych si měla najít kluka, tak asi možná nějakého Slováka. Tak jsem právě narazila na tady tohohle Martina. Já jsem si teda uvědomila, když jsem ho zahlédla, tak že teda to bude spíš můj mladší brácha, on teda se mnou chodit chtěl, ale našel jsem si vlastně skvělého kamaráda, se kterým se mohla chodit na akce na koncerty na párty.

No jinak co se týče té práce tak ségra tady žila a pracovala už několik let. Ptala se mě, jestli prostě chci za ní do Prahy. Že mi pomůže najít práci. Tak mi našla práci v Kauflandu. Jako je pravda, že jsem mohla dělat práci v Kauflandu i u nás v Kapušanech, to je kousek od Košic. Prostě jsem chtěla jít dál. Když si vzpomenu tak moje představa mého budoucího života byla taková, že dokončím školu vrátím se zpátky do Kapušan, do rodinného města a že tam prostě zůstanu celý svůj život, toho jsem se docela bála. V Kapušanech prostě nic není. Možná bych se ani tam nenašla žádného chlapa, protože byli všichni v tu dobu už zadaný a nebo odstěhovaný pryč, popřípadě když bych si nějakého chlapa našla, tak už bych ti měla asi dvě děti, a tím by to asi všechno skončilo. Ještě jsem přemýšlela nad tím, že bych se odstěhovala do Košic, tam bych si pronajala byt, ale ta představa mě vůbec nenadchla. Prostě se mi chtělo jet někam dál do většího města. Jako je fakt, že mi děsila skutečnost, že mám blízko rodiče, že mám blízko bráchu, že bych byla našim na očích. A to jsem nechtěla. Tak mi zavolala ségra. Řekla hele tady v Praze ti můžu zařídit práci v Kauflandu, tak jsem neváhala a brala to všemi deseti. Prostě jsem se bála, že zůstanu na Slovensku na východě, Kapušany, Košice, místo do Kauflandu. Je tu větší akce, i větší vzrušo, víc možností, i kulturních, prostě víc všeho. Zavedená představa u nás doma je, že teď už bych měla manžela a dvě děti a prostě vedle bych takový ten spořádaný život. Což nemám. Je mi 36 let nejsem vdaná, mám přítele a máme spolu dítě, není to takový ten typický svazek manželství, pokřtěné dítě, který je zavedený u nás doma. Kdybychom byli na Slovensku, tak Anežka už by teď byla určitě pokřtěná, Měli bychom s (...) svatbu

v kostele. Jako věřím tomu, že kdyby nebyl Covid, a my bychom jezdili na Slovensko častěji, v průběhu toho, co se (...) narodila, tak už je teď pokřtěná. když bychom tam přijeli tak máma mi určitě všechno zařídila a Anežka už je dávno Po křtinách. čekám že až teď pojedeme na Slovensko tak máma vybaví faráře. Jako mně to asi nevadí. (...) pokřtěný není a ten jako fakt nechce, aby byla Anežka pokřtěná. Mně je to asi úplně jedno, jestli bude pokřtěná nebo ne, určitě na tom nelpím. Já bych teda pokud už by se měla Anežka křtít, tak by to bylo určitě kvůli mámě Protože ta si myslí, že je to takhle správně. Jako za mě já bych to nechala prostě na Anežce, když bude chtít tak ať se pokřtí a když ne tak ne. Mně tohle je asi úplně jedno. To samé to tak mám i se svatbou. Vlastně partner mě asi před rokem požádal o ruku. U nás je takový zvyk, že by se měla konat svatba v místě bydliště té nevěsty. Což do tohohle se nám vůbec nechce. Určitě ne partnerovi. On by si představoval mít svatbu na radnici. Já na tom nelpím, jsem otevřená všem možnostem, co bude hezké příjemné. Je mi to asi jedno já, jsem vlastně teď ve fázi, kdy se možná ani vdávat. Vyhovuje mi to tak, tak jak je to teď. Zase na druhou stranu si dovedu představit že, kdyby se měla svatba konat v Praze, tak by přijela jenom máma a táta by zůstal na Slovensku, i přesto že bych měla svatbu, protože máme na Slovensku dům, zahradu, zvěř a kdo by se o to staral. Přitom se může sousedka postarat, že jo.

Odstěhovat se do Prahy bylo dobré rozhodnutí, bylo to správné rozhodnutí. Jako zažila jsem si tady i krušné chvíle, také hezké chvíle, nicméně nelituji a bylo to rozhodně super rozhodnutí.

Rozhovor č. 2

Respondentka B: žena, 27 let, v Praze 2 roky

Datum záznamu 17. 6. 2021

Délka záznamu: 44:20

Děláš ráda věci vlastním originálním způsobem? Je pro tebe hodnotné promýšlení nových myšlenek a tvořivost?

Jo, asi je to pro mě důležité. V práci jedeš podle nějakých zavedených konceptů, ale jako v soukromém životě je to asi pro mě důležité, abych si dělala věci jen po svém. Protože jsi prostě najdeš na nějakou svoji vlnu, která ti vyhovuje. Takže jako jo. Jinak co se týče nějakých jako životních situací, když mi někdo zkritizuje, že dělám něco špatně, tak asi jako fakt jako záleží, už jsem se s tím párkrát setkala, hlavně v práci.

Můžeš být konkrétní?

V případě dělání věcí, tak to spočívalo v mém chování. Sice nechápu, v čem viděli problém, ale dobře, jako že mi bylo řečeno, že jsem taková moc divoká. Moc jsem to teda nepochopila. Já nevím, jak bych to řekla, ale spíš mi bylo řečeno, že tím svým chováním dokážu strhnout veškerou pozornost na sebe, aniž bych teda já chtěla. Něco, co se týče nějaké konfrontace, tak si prostě vyslechnu názory druhých. Ale stejně si pak prostě dělám věci po svém. Zrovna taková poslední situace z práce. Pamatuješ, jak u nás v práci vypadají ty směnáře, jak se tenkrát tiskly takové ty plachty, prostě na začátku měsíce se vytiskne plachta a v průběhu měsíce se z toho stane omalovánka. Tak jsem prostě i s jinými kolegy navrhla našemu vedoucímu, že by se to mohlo udělat v elektronické podobě formou sdíleného excelu, a bylo mi to zamítnuto. Tak jsem po nějaké době používání ty plachty prostě přišla za vedoucím řekla jsem mu, že prostě v tom, aby se prase vyznalo, tak se pak přišlo s tím, že se skutečně ten seminář začal dělat v elektronické excelové podobě. Takže jsem se vlastně prosadila svou.

Je pro tebe důležité, abys byla bohatá? Co pro tebe znamenají peníze?

Hele, kdo by nechtěl, tak částečně jako asi ano. Není to všechno a není to moje stoprocentní priorita. Jako peníze znamenají pohodlí, na jednu stranu jsem se snažím myslet na peníze, ale určitě šetřím. Ale na druhou stranu si užívám, zase nejsem jejich otrokem. Ráda cestuji, ráda navštěvuji wellness, saunu, a něco stojí samozřejmě to, že jsem se teď odstěhovala do Prahy, Takže tady musím platit nájem, prostě výdaje jsou mnohem vyšší, než když jsem platila na Moravě, takže tak.

Myslíš, že by se mělo s každým člověkem na světě zacházet stejně? Měli by mít lidé v životě stejné příležitosti?

Tak s tímhle tím souhlasím stoprocentně. I když vím, že to v životě není, že to tak prostě nefunguje, ale rozhodně si myslím, že by měli mít všichni stejné možnosti, aby to bylo spravedlivé.

Jak moc je pro tebe důležité předvádět své schopnosti? Chceš, aby lidé obdivovali, co děláš?

Ne, to vůbec.

Co tvůj bezpečný prostor? Vyhýbáš se všemu, co by mohlo ohrozit tvoje bezpečí?

Jako ty víš, že konfrontační situace zvládám docela dobře, takže mě nedělá problém se dostat do situace, která vyžaduje nějaký konflikt. Nebojím se těchto situací ani se nebojím společnosti, která by mi zrovna nebyla příjemná, prostě to nějak jako zvládnou a jdu dál. Jako vždycky je ti líp s těmi lidmi, které znáš a se kterými se cítíš víc v pohodě. Já tady tohle mám po tatkově. Že se dokážu přizpůsobit a hrát s lidmi, který mi zrovna nejsou sympatický. Ale dokážu s nimi vycházet a komunikovat. Jestli to je pro mě důležité tak nevím, upřímně řečeno vůbec nikdy jsem nad tím nepřemýšlela.

Máš ráda překvapení a vždy vyhledáváš nové aktivity? Myslíš, že je správné dělat v životě hodně věcí?

Já myslím, že určitě. Člověk by měl rozhodně vyzkoušet úplně mraky věcí, tak aby si zjistila, co tě naplňuje, co tě baví. V životě jsem zkusila lyžování, plavání, bruslení, cestování, jako myslím si, že v dnešní době jako už moc lidí lyžovat neumí. Jezdím na koni, chovám zvířata, dokonce jsem si vyzkoušela řízení letadla, řízení kamionu. Ještě mi chybí řízení vlaku, když už teda dělám u těch drah. Třeba když jsem byla malá, tak na to, že naši nejsou nijak zvlášť extra bohatí, a nikdy nebyli, tak jsme jako děcka jezdili pořád po výletech na kolech na lyže, na dovolené, na hory, což bylo hrozně fajn. Naši mi pořídili koně, mám prostě

zvířectvo doma, takže jako jo naši se snažili a bylo to super. Hrála jsem na piáno asi 6 let, teď teda nějaký rok už zase nehraji, ale začínám zjišťovat, že mi to začíná chybět, takže přemýšlím nad tím, že si piano přestěhuji do Prahy, a že začnu zase hrát.

Věříš, že lidé by měli dělat to, co se jim řekne? Myslíš si, že lidé by měli dodržovat pravidla vždy dokonce, i když ji nikdo nepozoruje?

Jako někdy asi jo, ale někdy ne nejsem úplně komformní typ člověka, že bych dodržovala za každou cenu pravidla. Vezmi si třeba tady tyhle ty debilní roušky, teda respirátory. Jako chápu, že to je úplně na hovno, hlavně teď ve vedru prostě sedět v tramvaji v respirátoru a taky chápu, že Covid je na hovno, takže prostě v té tramvaji ten respirátor prostě nosím. Ale jako když jsem měla nosit respirátory třeba na ulici, tak jsem ho nenosila, protože jsem šla po ulici sama s nikým jsem nemluvila, jakmile jsem začala s někým mluvit, tak jsem si ten respirátor prostě dala. Třeba v práci na respirátory seru, tam prostě respirátory už nenosím, i když je nás tam hodně.

Nasloucháš lidem, kteří jsou jiný než ty? I když s nimi nesouhlasíš, chceš jim porozumět?

Snažím se o to. Asi úplně třeba v mnoha věcech nesouhlasím s (...), jako spoustu věcí bych udělala jinak než ona, ale stejně se snažím ji pochopit. Mám také spoustu lidí i mezi přáteli, které jsou úplně jiný než já, ale stejně se kamarádíme, protože je mám ráda. Snažím se pochopit a prostě to tak je. Jinak by to dopadlo prostě tak, že skončíš skoro sama.

Jsi pokorná a skromná? Snažíš se přitahovat na sebe pozornost?

To je těžký, protože já vím, že na sebe tu pozornost strhávám. Ať už chci nebo ne. To mi říká kámoška i ségra. Jako já si nemyslím o sobě, že jsem nějak zvlášť pokorná a skromná. Ale mám ty věci nastavené asi výchovou, jako jsou pro mě věci, které jsou nepředstavitelné jako například podrazy. Řekla bych, že jsem spíš

až moc poctivá. Jako vždycky přemýšlíš nad tím, jak to bude vypadat na okolo, co si o tom budou lidi myslet. Takže toto jsem si asi odnesla z domu.

Dopřáváš si? Užíváš si ráda?

Jo, tak rozhodně si ráda užívám života a dopřávám si ráda. Jako to rozhodně jo. Neříkám, že to je úplně top příčka, ale rozhodně je to pro mě důležité. Já si třeba dopřávám knížky, jsem hroznej knihomol, takže se topím v knížkách, utopím v tom spoustu peněz, ale prostě odreaguji se u toho.

Máš ráda svobodu a nezávislost na druhých?

Tak asi na devadesát procent ano a deset procent prostě vždycky ti do toho bude někdo kafrat. Třeba to, když jsem se chtěla odstěhovat do Prahy, tak mí rodiče mě prostě podpořili, a řekli ať jedu, určitě se nestalo to, že by mi v tom bránily. V tomhle to máme třeba s našima dobrý, že oni nás vlastně podporují prakticky úplně ve všem. Jako je pravda, že jsme měli teď menší konflikt ohledně toho, že taťka měl infarkt, a já jsem našim řekla, že chci jet teď na podzim na dovolenou do Tuniska a naši mi řekli, jestli bych to nechtěla tento rok vynechat tu dovolenou, tak jsem jim řekla že ne, že se na to prostě těším, a že prostě budou očkovaný, já budu očkovaná, takže prostě nic nepřitáhnu. Tak nakonec mi řekli dobře, tak ať si jedu, ale prostě nadšený z toho nejsou. Ale jinak jakékoliv konflikty, které máme, tak to náš vztah určitě nenaruší.

A co tvoje blízké okolí, staráš se o blaho svých blízkých?

Jako některým lidem, jo, pomůžu a na některých lidech mi vůbec nezáleží. Jako když se bavíme o těch hodnotách, tak určitě přátelé a rodina, jsou pro mě na prvním místě, ten zbytek je mi asi pak už trochu jedno.

Je pro tebe důležité být úspěšná a doufám že okolí ocení to co děláš?

Jo to určitě jo. Určitě je fajn slyšet nějaké uznání jako nemám nějaké konkrétní osoby, kterých bych to čekala, ale určitě bych chtěla být úspěšná. Třeba teď ve škole, abych ukončila úspěšně školu. Abych v životě dělala práci, kterou budu chtít

dělat nebo kam teď momentálně směřuji, abych prostě dělala toho administrátora. Tak ano.

Je pro tebe důležité, aby ti stát zajistil bezpečí před všemi hrozbami? Vyžaduješ, aby byl stát měl chránit své občany?

No to by bylo sice hezké, ale je to utopie. A ani to od státu neočekávám. Sorry, ale prostě to tak je.

Vyhledáváš dobrodružství? Riskuješ ráda? Chceš mít vzrušující život?

Asi tak 50 na 50. Mám chvíle, kdy mám chuť zažívat dobrodružství a pak mám prostě období, kdy chci mít klid, ale jako celkově asi ani netoužím po tom mít nějak jako vzrušující život. Zrovna teď před nějakým časem nastala situace, kdy jsme se vrátili z dovolené a během třech dnů jsme se rozmýšleli, jestli pojedeme na Ukrajinu nebo ne. A nakonec jsme si řekli, že na tu Ukrajinu pojedeme, takže to bylo taky spontánní rozhodnutí. Pak ještě narychlo vyřídil dovolenou. Ale jako že bych chtěla mít obecně dobrodružný život, tak to asi nejspíš jenom takovýhle jako chvílky.

Je pro tebe podstatné, aby ses v životě chovala spořádaně? Dáváš si pozor na to, co děláš, aby ses vyhnula tomu, co si lidi myslí? O čem by lidé řekli, že je špatně? Jak moc ti na tom záleží?

No jako upřímně řečeno, přemýšlím, jestli tady ten jev je u nás u nás ve Vranovicích. Nějak neřešíme, co ten soused dělá anebo jestli žije s muž s mužem nebo žena s ženou, zdali jsou rozvedení, prostě nedrbeme. Nějak to neřeším a myslím si, že už to trošku snad vymizelo. Jako nejčastější konfrontace s našima asi je, když jsem doma a mám jít nakoupit nebo vyhodit odpadky, tak mi naši řeknou, ať se prostě obléknu pořádně, když už jdu teda mezi lidi, ať nechodím v tom vytahaném oblečení. V Praze to vůbec neřeším. Tam prostě natáhnu na sebe věci a je mi jedno jak to vypadá a prostě jdu a u nás doma to naši řeší.

Je pro tebe důležité, aby tě lidi respektovali? Chceš, aby dělali to, co jim řekneš?

Jako asi trošičku jo, už jenom vlastně tím, že studuji management a řízení, tak to v sobě mám. Takovou tu potřebu, aby mě lidi respektovali a já, abych to řídila. Jinak teď vlastně dělám vedoucího směny na call centru Českých drah, tak jsem teda velice překvapená, že ten respekt mezi lidmi mám. Snažím se vyvarovat tomu, co mě vadilo u ostatních. Například ten direktivní přístup, to mi vždycky strašně vadilo, takže se prostě s těmi lidmi snažím bavit pokud možno lidsky. Snažím se hledat kompromisy. Vždycky něco chceš ty a něco chtějí oni. Je taky pravda, že mám v sobě ten otcovský typ. Takže asi jako kecám některým do života a prostě taky asi trošku chci, aby mě lidi respektovali.

Co loajalita vůči přátelům? Chceš se věnovat lidem, kteří jsou ti blízcí?

Jo, tak to já mám asi velkou. Prostě ať už ten můj blízkej je jakékoliv, tak prostě za ním budu stát, prostě to mám tak nějak jasně nastavené. Když to teda nebude v rozporu se zákonem.

Jak je pro tebe důležité péče o životní prostředí?

Ano prosím, to je pro mě velmi důležité. Doma se starám o zvířata a mám koně. Třídíme odpad, tohle pro mě úplně jasná priorita.

Jak je pro tebe důležitá tradice? Snažíš se dodržovat zvyky, které se předávají v náboženství nebo v tvé rodině?

Jakože tradice dodržujeme, i přesto, že taťka pracoval celý život na dráze a měl kolikrát šichty i přes vánoční svátky tak jsme Vánoce nijak zvlášť neprožívali. A prostě jsme to oslavili buď den předtím nebo den potom, takže jako nelpíme nějak extrémně na tradicích. Jako takový to klasický, jak všichni ostatní, tak to asi nemám.

2. část:

Co tě vedlo k přestěhování do Prahy?

Životní cíle?

Jak se vypořádáváš s odlišnými konflikty?

Vyhledávala jsi nějakou sociální skupinu lidí ze Slovenska?

Myslím, že budu asi velmi stručná, ale jediná věc, kvůli které jsem se odstěhovala do Prahy, tak je práce. Vůbec nešlo o to, že by mi na Moravě něco vadilo, nebo že bych odtamtud chtěla odjet nebo že bych si třeba neseseděla s rodinou, o to vůbec nešlo. Já mám Moravu ráda, mám skvělé vztahy s rodinou i s přáteli. Mám to místo ráda a často se tam vracím, ale o jedinou věc, o kterou mi šlo, je mít lepší práci. Navíc Praha není zas tak strašně daleko z Brna, prostě sedneš na vlak a si tam za dvě, tři hodiny. To samé autem po D1, takže to není zas taková tragédie jít pracovat do Prahy. A tím že to je tak blízko, tak mě vlastně baví ty kontrasty, kdy si užívám ten velkoměstský život v Praze, teď teda to byla docela nuda přes Covid, ale prostě obecně je to tady živější a pak prostě sednu do auta anebo sednu na vlak a jedu do Brna, konkrétně do Vranovic a mám tam ten svůj klid. A pak když prostě už toho má klidu příliš tak jedu do Prahy. Jako já si nemyslím, že je nějak neobvyklé přestěhovat se do Prahy, prostě jsme malá země. Praha je kousek a není to nic tragického. Znáám tady spoustu lidí z Moravy. Takže jako úplně sama tady nejsem, spousta kolegů, se kterými pracuji taky dojíždí, takže se tady určitě necítím nějak jsem odříznutá, a prostě jsem tady spokojená, respektive jsem spokojená i s tím pendlováním. Uvidíme, jak dlouho to bude trvat, kde se nakonec usadím, jestli v Praze, mimo Prahu, někde na předměstí nebo se vrátím zpátky na Moravu, to je otázka. Ale v tuhle chvíli mi to vyhovuje tak, jak to je. Rozhodnutí odstěhovat se určitě nelituji. Najít si práci v Brně je určitě těžší a tady to bylo jednodušší. Pravda, že se tady cítím trošičku odříznutá, ale jenom někdy. Ale tak to má asi každý, kdo se takhle odstěhuje z místa bydliště pryč, ale jako sama úplně tady nejsem. Mám tady sestřenku (...), mám tady tebe, kolegy z práce, se kterými mám přátelský vztah. Ale určitě tady nemám nějakou grupu přátel. Nebo že bych vyhledávala lidi z Moravy, to také ne. Ani se neseťkávám s tím, že by mě někdo oslovoval náplavou. Je to tu úplně v pohodě.

Rozhovor č. 3

Respondent C: muž, 33 let, v Praze byl 4,5 roku

Datum záznamu 20. 6. 2021

Délka záznamu: 00:38:45

Hraje promyšlení nových myšlenek a tvořivost ve tvém životě důležitou roli?

Dělám věci rád svým originálním způsobem, ale dělám to s ohledem na ostatní lidi. Abych tím zbytečně moc nikoho nezatěžoval, protože pokud moje myšlenka nějakým způsobem nekoncentruje to, s jakými lidmi žiju, tak to prostě neudělám.

Je pro tebe důležité, abys byl bohatý? Chceš mít hodně peněz a drahé věci?

Není to pro mě důležité. Pro mě jsou prostě důležité duchovní věci, tzn. věci, které jsou výš, než tady tento svět. Protože tady ty věci, které říkáš, jo, tady ty materiální, vycházejou tady z tohoto světa, ale problém je ten, že tady tento život končí, a nový život začíná a ten život je pak věčný. Jo, protože tady tento život je jenom píd', jenom lusknutí prstu, v porovnání s tím, co bude prostě po té věčnosti. Takže tento život je určený k odříkávání, pokání, a hlavně k velebení Pána Boha, který všechno stvořil a tvoří všechno nové a tak dále. A k tomu bychom se měli upínat. Ne k tomu bohatství a konzumu, který nám nabízí současná doba. Samozřejmě ano, bohatství je super, ale mělo by být využíváno k dobrým a duchovním věcem, ne jenom pouze k uspokojování vlastních potřeb.

Myslíš si, že je důležité, aby se s každým člověkem na světě zacházelo stejně?

Věříš, že by měl mít každý v životě stejné možnosti?

Každý člověk má své vlastní nadání. Každý člověk je uzpůsobený ke svému vlastnímu cíli. Jo prostě, každý má svoji vlastní hřivnu. Dostat do života 1 hřivnu, někdo dostane do života 5 hřiven, a je pouze na něm, jestli to zúročí. Jo. Takže jestliže já mám hřivnu třeba na podnikání, nebo na výpravčího, takže ju prostě zúročím, jo. Nemůžu po někom chtít, aby ju zúročil, když na ní nemám. Takže

abych to shrnul, důležité je nadání, a to nadání je nutné dále rozvíjet, a nic nepřemršťovat. Tečka.

Je pro tebe důležité předvádět své schopnosti? Chceš, aby lidé obdivovali, co děláš?

Není to důležité. Člověk to dělá pouze pro to, že tomu byl nějakým způsobem uzpůsobený, jo, a je potřeba si v této chvíli říct, aby se člověk vyhnul nějaké pýchy atd., že nic nepochází od člověka, ale pouze od Pána Boha svého Stvořitele. Jo, tzn. že od něho bereme nějaké ty svoje dary, které my máme a my rozvíjíme, tzn. abysme my nepropadali pýše, a nedávali to na obdiv. Jak třeba teď v restauraci. Jo, prostě golfisti atd., miliardáři, takže je potřeba se tak trochu ponížovat, protože nic nemáme jisté. Protože jak říkám já: “my v tuto dobu máme jisté pouze co? - pouze přítomnost”.

Je pro tebe důležité žít v bezpečném prostředí? Vyhýbáš se všemu, co by mohlo ohrozit tvoji bezpečnost?

To ti můžu říct konkrétní příklad. Když jsme byli tento týden na Máchově jezeře, a říkal jsem si, že bych třeba mohl dát na obdiv to k čemu se hlásím. Tak jsem udělal tohle a vytáhl jsem růženec, že se hlásím ke Kristu. Protože tam byli lidi, kteří prostě měli tetování, prostě byli tam různí lidi a říkal jsem si, proč bych se nemohl já nějakým způsobem vyjádřit, proč bych se měl já za něco stydět. Tak jsem si prostě vytáhl růženec, že se prostě hlásím ke Kristu. Takže prostě je to důležité, není potřeba to skrývat, a i když prostě je člověk nějakým způsobem pronásledovaný, tak si myslím, že i tak má být. Takže se tomu nebezpečnosti nevyhýbám.

Máš rád překvapení a vyhledáváš nové aktivity? Myslíš si, že je důležité v životě dělat hodně různých věcí?

Určitě. Protože to člověka přivádí k novým myšlenkám, k novým příležitostem atd. A především k tvořivosti a poznávání nových věcí. A prostě k vytváření nových obzorů. Já třeba teď hodně to cestování, pak nebýt toho, že jsem oslovil

pana Konička, nebyl bych tam, kde jsem teď a snažím se teď děcka začlenit, aby poznaly tady to okolí atd. Jinak za sebe osobně se snažím žít hlavně duchovně, protože mě to naplňuje a hodně mě to naplňuje.

Věříš, že lidé by měli dělat to, co se jim řekne? Myslíš si, že by měli lidé dodržovat pravidla, dokonce i tehdy, když je nikdo nepozoruje?

Tož záleží, jaké to jsou pravidla. Tam je potřeba rozeznat, jestli je to dobré nebo špatné. Pokud je to dobré, tak si myslím, že v tom nevidím žádný problém, ale pokud by tam byla píď nebo známka něčeho špatného, tak bych to určitě nedodržel. Protože takové pravidla, které někdo zavádí a už se ani neví, odkud tyto pravidla pochází, tak to prostě vede vždycky k tomu špatnému. problém je, že když se neví, odkud to pochází, tak už nevíš, jestli jsou ty pravidla dobrá nebo špatná. To je to, co jsem říkal. Nejhorší je, když prostě jsou lidi v otroctví a vijou to a snaží se z toho dostat, tak to není tak hrozné. Protože ty lidi vijou, že jsou v otroctví. Ale nejhorší je, když ti lidi nevijou proti čemu mají bojovat. Jo že jsou v otroctví, ale to nevijou, že jsou v pohodě. to je ještě horší, než kdyby to věděli. Takže to jsou prostě takové zákony.

Je pro tebe důležité naslouchat lidem, i když jsou jiní než ty? I když s nimi nesouhlasíš, snažíš se je pochopit?

Ano, je to důležité. Protože jsou různé názory, různé kultury, různé rasy. Lidi jsou různí. Ale prostě jak říkám já, když mluvím s lidmi, tam ten je budhista, tam ten je ateista, tam ten je hinduista, já říkám striktně, pravda je pouze jedna. Kristus umřel za nás (pozn. bije se u toho do nohy). Vykoupil nás z hříchu. Vstal z mrtvých. Zajistil nám život věčný. My se nemůžeme soustředit pouze na tento život, ale na musíme se soustředit na život věčný, který daleko přesahuje tento náš život, který je pouze lusknutím prstu. Takže já tvrdím jednu věc, že prostě...Jak byla ta otázka? (tazatelka zopakuje otázku). Jo, poukazuji na pravdu. Je pouze jedna pravda a tisíc nepravd, nebo polopravd, a lží, které od té pravdy odvádí pryč. Tím chci říct, že církev katolická je jediná pravda, a zbytek - buddhismus,

hinduismus, homosexualita, feminismus jsou polopravdy a nepravdy. A tohle všechno od té jediné pravdy odvádí.

Je pro tebe důležité být pokorný a skromný? Nesnažíš se na sebe přitahovat pozornost?

Tak to si myslím, že je určitě důležité, pěstovat si v sobě tu krásnou ctnost pokoru. Protože když je člověk pokorný, tak vlastně v sobě utlumuje ty svoje špatné sklony, protože největším problémem lidí je pýcha, a z té pýchy vyvěrá veškerá špatnost lidství. tzn. že pokora je obrovská ctnost, tzn. že když jsi pokorný člověk, jak bych to řekl, prostě v těch ostatních věcech se ty špatnosti minimalizují. Takže to je opravdu důležité být pokorný a skromný.

Je pro tebe důležité užívat si života? Užíváš si rád?

Je otázka, jaké věci jsou tím myšleny. Tak třeba mám rád cestování, mám rád manželku, mám rád děcka, jsem tady u vás na návštěvě, cítím se skvěle, jako jo. Ale abychom si rozuměli, není to nějaká marnivost nebo nějaká, jak bych to řekl, jo, aby to nebylo utápění v konzumu a tak dále. Takhle je to myšleno.

Je pro tebe důležité, aby sis sám rozhodoval o tom, co rád děláš? Máš rád svoji svobodu a nezávislost na ostatních?

Mám, ale jelikož žiju ve svazku manželském, tak se vždycky musím poradím a když to tomu druhému nevyhovuje, tak to musím zkusit proměnit, a když to ani potom nevyhovuje, tak to musím opět proměnit. Takže je to prostě vždycky na nějakém kompromisu na nějaké dohodě.

Je pro tebe důležité pomáhat lidem kolem sebe? Chceš se starat o jejich blaho?

Jestliže dostaneš nějakou hřivnu, tak tu hřivnu prostě nějakým způsobem dáš. Tzn. ty schopnosti, tak jsem to myslel. Tzn. že když máš deset hřiven, tak musíš dát víc, protože říká se, že ten, kdo hodně dostane, tak se od něho víc očekává. Takže tímto pravidlem se já řídím. Tečka.

Je pro tebe důležité být úspěšný? Doufáš, že lidé ocení, čeho jsi dosáhl?

(smích) To jako, já nepožaduji od nikoho ocenění, to je právě, musíš vědět, teda vlastně nesmíš vědět, co dělá levá ruka, pravá ruka. Ale nějakým způsobem úspěšný, jak bych to řekl. Mně se to nějakým způsobem podařilo být úspěšný, že jsem se nějakým způsobem realizoval, ale naráz prostě přišly další věci, další myšlenky, kterými jsem se zabýval, a vím, že kdybych se například nerealizoval, např. kdyby nepřišel ten pan K., atd. tak by to prostě nebylo a neměl bych takové hloubkové myšlení a prostě bych jen prostě třicet let splácel hypotéku, ale pozor, to že prostě mám např. zaplacenou hypotéku a můžu si dovolit, co chci, a lidi, co třeba platí hypotéku, a pracují, tak jsem na stejné úrovni, ale já mám právě přitěžující okolnost v tom, že už můžu prostě hledět výš. Protože jak se říká: práce to je modlitba muže.

Je pro tebe důležité, aby ti vláda zajistila bezpečí před všemi hrozbami? Měl by stát chránit občany před všemi hrozbami?

Není. To je celé. (smích)

Vyhledáváš dobrodružství a rád riskuješ? Chceš mít vzrušující život?

Nechci. To, když jsem byl mladší, tak třeba jo. Ale to už teď moc neplatí.

Je pro tebe důležité, aby ses vždy choval spořádaně? Chceš se vyhnout všemu, o čem by lidé mohli říct, že je špatně?

Snažím se o to. I když netvrdím, že se mi to vždycky podaří.

Je pro tebe důležité, aby tě lidé respektovali? Chceš, aby lidé dělali, co jim řekneš?

Nechci, ať si každý dělá, co chce. Já pouze nějakým způsobem zjevuju to, co si myslím. Netvrdím, že to říkám správně. Ale netvám na tom, ale to, jestli se tím budou ostatní lidi řídit je na jejich svobodné vůli. Nikoho do ničeho nenutím. Protože žiju s mojou manželkou, ta je ateistka, a asi kdybych do ní valil nějaké

kódy, tak by to asi nefungovalo. Takto je to v pohodě prostě. I otázka víry i to ostatní, vždycky je to o tom, co si o tom, co si v dané situaci můžeš dovolit říct nebo vnútit názor, když je to vhodné, tak prostě to uděláš, v ten daný čas a moment, když to ta daná situace tomu člověku něco přináší. A nejenom člověku, ale i společenství. A když víš, že to není vhodné, tak si ty ty názory prostě necháš pro sebe. Tečka. A nechci, aby mě lidé respektovali.

Je pro tebe důležité být loajální vůči přátelům? Chceš se věnovat lidem, kteří jsou ti blízcí?

No tož je to důležité. Ale nějak to není prioritou. Kamarádi jsou až na nějakém dalším místě. Tak asi.

Věříš, že by se lidé měli starat o přírodu? Myslíš, že životní prostředí je důležitá součást člověka?

No určitě, samozřejmě. Nechcu být ekoterorista. Protože to já nemám rád, že se tady budou zavírat uhelné doly atd. Já s tím nesouhlasím. Ale nějakým způsobem by se mělo životní prostředí ochraňovat, jo amazonské pralesy, prostě přestat kácet, to obrovské bohatství. A těm státům, které mají to obrovské bohatství by se mělo platit nějaké nájemné, aby se např. ty stromy nekácely. Kdyby se tohle dodržovalo, tak by se mohly odpadky házet do jednoho pytle a vůbec nic by se nestalo. Tečka.

Je pro tebe tradice důležitá? Snažíš se dodržovat zvyky, které se předávají v náboženství nebo ve tvé rodině?

Tož to bezesporu. Protože náboženství a kultura, to jsou ty nejdůležitější věci, které člověku kdy můžou být předány. Protože jakmile vykořeníš tady tu kulturu nebo to náboženství z člověka, tak ten člověk neví, kam patří a najednou se z něho stane prostě ztracený člověk, se kterým můžou ti druzí manipulovat. To je hrozně důležité, aby každý člověk věděl, kam patří.

2. část:

Co tě vedlo k přestěhování do Prahy?

Životní cíle?

Jak se vypořádáváš s odlišnými konflikty?

Vyhledávala jsi nějakou sociální skupinu lidí ze Slovenska?

Proč jsem se odstěhoval do Prahy... No rodiče mě přinutili. Neměl jsem práci. Já jsem do Prahy nechtěl no. No příběh. Prostě jsem se vysral na vysokou. Šel jsem do práce, zjistil jsem, že to stálo totálně za hovno, ztratil jsem práci, byl jsem tři čtvrtě roku bez práce, jsem hledal všude možně, naši na mě tlačili, prostě už jsem obvolával i Prahu, a pak jsem se nakonec dostal do Prahy, to bylo celé. V Praze jsem byl asi 4,5 roku. Teď se na celou tu zkušenost dívám jinak. Všechno bylo jinak, ale já jsem se přizpůsobil. Jinak to prostě nešlo. Ale do toho velkoměsta prostě, prostě to tě semele a přinutí tě to dělat to, co to velkoměsto chce. To je prostě ten největší problém toho velkoměsta. Tam je prostě davová psychóza, a já jsem to prostě viděl ráno, kdy jsem šel do práce. Prostě lidi, co šli do metra, cupitali prostě, tisíc lidí do metra a toto, nikdo se s nikým nebavil, a tak no. Nejvíc jsem se asi bavil s lidma z práce. Že jo. Nádražáci, všichni skoro taky dojížděli, tak to šlo, jinak jsem nikoho nevyhledával. Možná to mělo nějaký kladný užitek, že jsem se odstěhoval do Prahy, že si tak člověk vyzkoušel, jak to tam chodí a tak. Pak jsem se odstěhoval na Moravu. Spíš to byla všechno taková náhoda, nevím no. Já jsem se s tou Prahou nikdy neztotožnil. S tím velkoměstem. Ten velkoměstský život nějakým způsobem nekorespondoval s mojou náturou. Já su venkovský člověk no. Mým životním cílem je budovat kolem sebe pokoj a dobro, hlásat Krista a evangelium, což se nedalo skloubit s životem v Praze. I když byla zkušenost v Praze pro mě psycho, tak tak té zkušenosti nelituji. Všechno souvisí se vším, když bych se do Prahy neodstěhoval, kdo ví, kde bych byl teď. Jinak jsem bezesporu šťastný, že jsem se vrátil zpět na Moravu.

Rozhovor č. 4

Respondent D: muž, 52 let, v Praze 19 let

Datum záznamu 21. 6. 2021

Délka záznamu: 00:48:24

Promyšlení nových myšlenek a tvořivost, je to pro tebe důležité? Děláš rád věci svým vlastním originálním způsobem?

Ano.

Můžeš to třeba tak trošku rozvést? Třeba jak se to projevuje v práci v soukromém životě? Máš rád svoji tvořivost i v případě, že se to nikomu jinému nelíbí? Jak to řešíš?

Dialogem. Vždycky dialogem. Protože úplně prosazovat své, nemusíš mít vždycky pravdu. Tobě se to z jednoho pohledu může zdát dobrý, ale z druhého to může vypadat jinak. Takže spíš tady tyhle věci řeším dialogem. Všechno řeším dialogem. Třeba s přítelkyní s mojí Natálií, všechno řeším dialogem. Snažím se jí vysvětlit věci tak, aby viděla situace máma očima. A já kolikrát když něco posuzují, tak se snažím jí vyslechnout, a podívat se na věci jejíma očima.

Je pro tebe důležité být bohatý? Chceš mít v životě hodně drahých věcí a hodně peněz?

Ne. Stačí mi to, co mě zabezpečí. Nepotřebuji mít vilu za 10 milionů. Stačí mi klidně sklep. Peníze pro mě znamenají prostředek a užití. Ne přežití. Protože přežít se dá všelijak. Prostě peníze pro mě znamenají prostředek k tomu, abych si mohl někam cestovat, abych si mohl plus minus dovolit to, co potřebuji. Nepotřebuji si kupovat drahé věci. Kupuji si věci, které potřebuji a které využiji. Nekupuji věci do skříně, které tam budou viset jenom protože je mám. To je úplně na h****. Normální tak, aby mohl člověk žít, až bude nějaká rodinná výchova, takže děti zabezpečit a postarat se. Nepotřebuješ na to miliony.

Myslíš si, že je důležité, aby bylo s každým člověkem na světě zacházeno stejně? Věříš, že každý by měl být v životě stejné příležitosti?

To nejde. Protože každý člověk je z jiného prostředí a je vychováván jinak. A ty nemůžeš zacházet s každým člověkem stejně. Stejně s Evropanem, stejně s Afričanem, stejně s Asiaticem. Protože by to nikdo z nich nepochopil. Je možné zachovat ty základní principy komunikace, ale musíš se chovat úplně jinak.

A jak je to s těmi příležitostmi?

Ne. Každý by měl mít příležitosti, které si přeje mít. Nemůžeš mít prostě stejnou příležitost jako někdo jiný, protože ji prostě nedokážeš využít. Každý by měl mít určitě příležitosti, ale ne stejné. Každý by měl mít stejně pozitivní příležitosti, takhle to nazveme. To znamená pozitivní příležitosti v tom, že toho člověka to nějak posune. Ale nikdy nemůžou být stejné. Protože je stejná příležitost pro každého je nesmysl, že jo. A třeba ty lidi, kteří žijí na periferii nebo v sociálně vyloučených lokalitách, tak ty příležitosti mají také, ale nemusí je vidět.

Je pro tebe důležité předvádět své schopnosti? Chceš, aby lidé obdivovali, co děláš?

Ne. Vůbec ne. Do jisté míry mám okruh svých přátel stejný. Třeba když se mi povede něco ve škole, tak se s tím přátelům moc rád pochlubím, ale nepochlubím s tím v práci. Jo jenom ten okruh přátel, když se mi něco povede, tak jasně, že se chci pochlubit. Jestli čekám uznání, jo, trochu jo. Ale to není jako uznání. Já to spíš beru jako povzbuzení do dalšího. A to tě prostě tak nakopne. Další skriptka mají 100 stran, tak se mi z toho trochu protočily panenky, ale jsem motivovaný to dát.

Je pro tebe důležité žít v bezpečném prostředí? Vyhýbáš se všemu, co by mohlo ohrozit tvoje bezpečí?

Celkem to pro mě důležité je. Zároveň se umím dost dobře přizpůsobit. A nějakému konfliktnímu prostředí se snažím už nějakou dobu vyhýbat. Jako že bych měl problém postavit se face-to-face nějakému problému, nějaké konfrontaci, to problém nemám. Ale preferuji bezpečný prostor. Prostor, ve kterém se cítím

dobře. Ale co se týče konfrontace, tak jí se vyhýbám, spíš jdu do dialogu. Možná kladu někdy důraz, na způsob podání, ale nikdy nezvyšuju hlas.

Máš rád překvapení a vyhledáváš nové aktivity? Myslíš si, že je důležité dělat v životě mnoho věcí různých?

Jo, proč ne. Překvapení mám rád. A velmi rád vyhledávám nové věci. Protože tě to posouvá dál. Zkoušíš nové věci. A současně se i ty tvaruješ. Třeba jsem teď totálně propadl jízdě na kole. Pořídil jsem si kolo a pokud mám volno a chuť, tak sedám na kolo a dám denně 50 až 60 km. Nebo jsem si teď nedávno zkusil v mém věku paddleboard. Taky mě to strašně baví.

Věříš, že by měli dělat lidé to, co se jim řekne? Myslíš si, že by měli lidé dodržovat pravidla i ve chvíli, kdy je někdo nepozoruje?

Záleží to na úhlu pohledu, jak se na danou věc díváš. Pravidla jsou nastavena tak, aby něco formulovala. Proto si myslím, že lidé by měli dodržovat pravidla, i když je někdo nepozoruje. Samozřejmě že některé pravidla se zdají být blbé, nemusí se nám líbit, o tom bychom mohli mluvit do nekonečna, ale podle mého názoru by se určitě měli dodržovat. Já se osobně snažím dodržovat všechna pravidla. Stává se mi někdy třeba v zaměstnání, že mi ta nastavená pravidla, která tam jsou nedávají smysl. Ale to jenom proto, že ty se na ty pravidla díváš jenom ze své pozice. A nevidíš to pozadí, proč jsou ty pravidla nastavené. Takže pro tebe to pravidlo může být nesmyslné, protože nechápeš kontext, jeho důvod, ale jakmile to pochopíš, tak si řekneš že jo, vlastně vždyť to dává smysl. A určitě by se měli pravidla dodržovat případně, že tě nikdo nepozoruje.

Je pro tebe důležité naslouchat lidem, kteří jsou jiní než ty? I když s nimi nesouhlasíš, snažíš se jim porozumět?

Jo. Rozhodně je to důležité. Řeknu ti takový krásný příklad. Koukám se na televizi a (...) mi řeknete, proč se na to koukáš. Vždyť je to taková blbost. Může to být film, talkshow, dokument, cokoliv. Já jí na to řeknu, že nemůžu na to nadávat, když nevím, o čem to bude. Jak si pak vytvořím názor, když se vlastně

na tu věc nedokoukám. Prostě chceš vědět jaké to je, a pak můžeš dělat nějaké závěry.

Je pro tebe důležité být pokorný a skromný? Nesnažíš se na sebe přitahovat pozornost?

Nemyslím si, že bych na sebe chtěl přitahovat pozornost. A pokora a skromnost jsou takové všeobecné termíny, ale určitě pokora a skromnost jsou pro mě důležité a myslím si, že jsem skromný a pokorný. Protože jsem vděčný za všechno. Taky jsem si prošel různými sračkami a byl jsem v situacích, kdy máš prostě výdaje takové, že ti zůstanou dva, tři tisíce na měsíc. A přitáhnout na sebe pozornost, tak to jak kdy a jak v čem. Někdy prostě tu pozornost potřebuješ a chceš ji přitáhnout a někdy to nechceš vůbec. V rámci okolností. A tohle by se měl člověk naučit rozlišovat. Já to mám navíc tak, že jdu po ulici a jsem schopný někoho oslovit, ale já to prostě poznám, jestli si to můžu nebo nemůžu dovolit a oslovit člověka, popřípadě s ním hned tak na první dobrou zavtipkovat.

Jak je pro tebe důležité užívat života? Užíváš si rád?

Jo určitě, je to pro mě důležité. Ano, určitě se rád užívám. Ale není to za odměnu. To pak znamená, že trpíš. To je špatně. Užívání života nemá být za odměnu. Užívání života by měla být přirozená součást života. Měla by být součástí i práce. Může tě bavit, nemusí tě bavit, vyčerpává tě, dobře. Ale potřebuješ jí. A na každé práci se dá najít něco pozitivního. Když jsem dělal taxikáře, tak jsem nikdy o taxikařině nemluvil jako o strašné práci, která by mě nebavila. Taxikařina mě skutečně nebavila, ale snažil jsem se najít vždycky nějaká pozitiva. I když mě taxikařina vůbec nebavila. Nikdy jsem o ní negativně nemluvil. Vždycky jsem vytáhl nějaké perličky z taxíku a bavil lidi. Kdybych o té práci mluvil negativně, tak ubližuju jenom sám sobě. Protože já vytáhnu ty perličky, které se staly, a snažím se v tom hledat něco pozitivního. Tohle je důležité. A užívat života, to je jasné, plavání, kolo, sex, vše musí být. Ve správném mixu a koktejlu.

Je pro tebe důležité, aby sis sám rozhodoval o tom, co děláš? Máš rád svobodu a nezávislost na druhých?

No jasně. Já miluju ten pocit po těch 60 km. Když jedeme spolu s (...), tak uděláme i více. Tzn. z Nuslí na Karlštejn a zpět. Občas na mě padne i únava, ale (...) umírá a já jsem šťastnej. Dokonce se mi to tak zalíbilo, že jezdím i sám bez (...), když mám volno a ona je v práci. Jinak co se týče té nezávislosti, Tak mám obecně problém být sám. Když je (...) nějaký čas na Slovensku, a tak se mi stýská a těším se až se vrátí. A to stejné jsem měl ještě před (...), pokud jsem se měl s někým rozejít, měl jsem s tím strašný problém, protože jsem se bál být sám. A nechtěl jsem být sám, takže jsem kolikrát byl s člověkem, se kterým jsem třeba ani nechtěl strávit celý zbytek života, ale byl jsem s ním jenom proto, abych nebyl sám, takže s tou nezávislostí na druhých mám trochu problém. Je pravda, že mám rád svoji nezávislost tady v Praze, jakože nezávislost na rodičích, jednou za čas za nimi přijedu na návštěvu, ale pak jsem strašně rád, když se vrátím zpátky do Prahy do toho svého, mám rád svůj klid.

Je pro tebe důležité pomáhat lidem kolem sebe? Chceš se starat o jejich blaho?

Jo. Rád pomůžu lidem, kteří jsou mi blízcí. To mám takový příklad zrovna. Byli jsme teď nedávno v Edenu a před hlavním vchodem stojí vždycky takový pán, má klobouček. Není to žádná fetka. Jenomže neměl jsem u sebe žádné drobné. Měl jsem u sebe asi 70 Kč a nějaké stravenky. Tak jsem si říkal, že si za to vlastně taky může koupit jídlo. Takže jsem mu dal těch 70 Kč a tu stravenku. Kdyby si viděla ty oči, úplně jéé, ani tak nevnímал těch 70 korun, jako vnímал tu stravenku. Ale stejně tak, jak poznám, z koho si můžu udělat legraci, slušnou samozřejmě, tak stejně tak umím poznat, komu můžu pomoci. A pomůžu velice rád. (...) byla se mnou. Byly doby, kdy by mě ta stravenka chyběla, i těch 70 Kč. Dneska ne, naštěstí.

Je pro tebe důležité být úspěšný? Chceš, aby lidi ocenili, čeho jsi dosáhl?

Ne. Jasně, že je pro tebe důležitý úspěch, chceš se někam posouvat. Člověk všeobecně je soutěživý, že jo. Takže v podstatě úspěch je soutěž. Takže jako jo, úspěch je super a důležitý, ale ne prvořadý. Prvořadé je být spokojený a zabezpečit všechno, co musíš. Nemusím být první v cíli, ale důležité je, se do toho cíle dostat. Důležité je být spokojený sám se sebou a pak to okolo, rodina, přátelé.

Jak je pro tebe důležité, aby ti vláda zajistila ochranu před všemi hrozbami? Chceš, aby by stát silný tak, že by se postaral o tvé bezpečí a ochránil své občany?

Neochrání tě. Ochrání své zájmy, to je všechno. Ty jsi v podstatě jen číslo, to je celé. Každá hrozba se počítá jako nějaká potencionální ztráta. Třeba se předpokládá 10 % ztráta a jestli v těch 10 % nebudeš, tak je to dobrý, a budeš se těšit, jak tě stát uchránil, ale jinak máš smůlu. To je celé.

Vyhledáváš rád dobrodružství a vyhledáváš adrenalin? Chceš mít vzrušující život?

Vyhledávám rád dobrodružství, ale bojím se výšek jak sviňa. Jinak neriskuju. Respektive riskuju jen do určité míry. Takový příklad je, když jsem jel nedávno na kole ze Zvole do Vraného nad Vltavou. Klikatí se tam cesta, adrenalin mě bavil, ale pak si člověk uvědomí, že ti může vejít něco naproti. A už saháš na ty brzdy. Takže skvělé by bylo jet těch 60 km/h z kopce dolů, ale s rizikem. Takže jsem si to užil s rychlostí 46 km/h, s prstama na brzdě, krásně to foukalo a užil jsem si to. Bylo to fajn, ale opatrně.

Je pro tebe důležité, aby ses choval spořádaně? Chceš se chovat tak, aby o tobě lidi neřekli, že děláš něco špatně?

Ne. Důležité je pro mě, jak se cítím já, a jestli na mě někdo kouká, jestli mám bílé nohy, tak ať kouká. Mně je to jedno. Naopak mu řeknu, hezké co, fuck off. Co se týče názoru, tak si ho řeknu a hlavně vím, kde si ho můžu říct, ty lidi, které mám já rád, ty, který mě znají, a i když mám někdy uštěpačné poznámky, tak mě pochopí

a ví, jak to brát, ale lidi, co mě neznají, tak před nimi nic neříkám, jelikož by to nepochopili. Názor na politickou situaci si řeknu a je mi úplně jedno, kdo si co myslí. Příznivci nějakého politika, o kterém si myslím, že je debil, tak mu to normálně řeknu a je mi to úplně jedno. Nebudu nikomu přitakávat.

Chceš, aby tě lidé respektovali a dělali to, co jim řekneš?

Určitě ne. Respekt ano, částečně jo. Ale ne velkej, aby se lidi nebáli přijít za mnou s nějakým dotazem či problémem. Jasněže když někdo udělá hovadinu, tak na něj nezvýším hlas, to jsem říkal už na začátku, ale řeknu mu, že udělal botu. Protože křičením nedosáhneš respektu, ale strachu. A respekt se má skloubit s vážností. Tak to mám třeba nastavené v práci. Pozice vedoucího nemá přijít do strachu.

Je pro tebe důležité být loajální vůči přátelům? Věnuješ se lidem, kteří jsou ti blízcí?

Ano a je pro mě důležité být loajální. To je základ manželství, partnerství i přátelství. Co se týče přátelství, bude ten můj přítel prodávat drogy, loajální nebudu, ale nebudu zákeřnej. Tzn. že mu řeknu, že to je fakt špatně a tady naše přátelství končí. Takže jsou věci, které netoleruju, ale zbytek je mi jedno.

Věříš, že by se lidé měli starat o přírodu? Je pro tebe péče o životní prostředí důležité?

Určitě jo. Ale nedělám vůbec nic. Osobně si myslím, že celé to starání se o přírodu, snižování emisí a tak, jde úplně špatným směrem. To je něco podobného jako když ve velkém rybníce odtéká voda ve velkém, a ty se zaměříš na jednu malou díрку. Celé je to špatně elektromobily..elektromobily jsou fajn, ale jde to špatným směrem. Auta vyprodukují zhruba 5 % všeho. Jedna nákladní loď, o které se nemluví vyprodukuje víc než všechny auta v ČR, takže to jde úplně špatným směrem. A celé je to postavené na businessu. A oni tě budou jebat za to, že nemáš elektromobil. Když by to celé globálně fungovalo, tak můžeš házet odpadky do jednoho pytle a nic se nestane.

Jak je pro tebe důležitá tradice? Snažíš se dodržovat zvyky, které se předávají v náboženství nebo ve tvé rodině?

Ne. Snažím se ten život uzpůsobit sobě. Tradice, dobře, Vánoce, jako držíme, ale stejně si to uzpůsobíme podle sebe. S (...) vždycky skloubíme něco od nich z východu s tím, co znám já, takže vznikne nějaký hybrid, který prostě chutná. A je to fajn. Tradice tě jakože udržují v něčem, udržují tě u kořenů, ale nemá to pro mě zvláštní význam.

2. část:

Co tě vedlo k přestěhování do Prahy?

Životní cíle?

Jak se vypořádáváš s odlišnými konflikty?

Vyhledávala jsi nějakou sociální skupinu lidí ze Slovenska?

V Praze jsem asi 19 let. A bylo to úplně jednoduché. Jak jsem mluvil o tom, že vidím do lidí, občas teda víc, než bych chtěl. A když jsem tak jednou jel pro svoji exmanželku na sraz spolužáků, tak mě stačí, když se jenom podívám a vidím věci, které nechci, tak jsme přišli domů, ona byla trošku piclá. Tak jsem se jí zeptal, tak co spolužák, ona samozřejmě, že to niic. No a samozřejmě to tak i dopadlo. Dnes je už i s ním rozvedená, mají spolu syna, který mě má nesmírně rád. Tak jsem si sbalil kufry a odjel sem pryč. Mně strašně vadila ta mentalita slovenská. A potřeboval jsem někam úplně do pryč. Ne do Bratislavy, prostě úplně pryč. Vždycky jsem chtěl do Prahy. Bylo to pro mě uvolňující se sem odstěhovat. Rozhodně to pro mě nebylo nijak složité, naopak se mi ulevilo. Těžké to bylo s dvěma kuframa. Práci jsem si našel tak, že jsem jel druhý den ráno na pohovor v Roudnici nad Labem. A já jsem večer v osm nastoupil do auta na Slovensku a jel jsem do Roudnice na pohovor. Přijel jsem do Roudnice na benzinku, tam sprcha, takže super, dal jsem si sprchu, převlíknul jsem se, mezitím jsem si trošku schrupnul, takže jsme se převlíknul do obleku a šel jsem na pohovor. Já jsem se ptal na tu práci, co to obnáší a tak, pověděl jsem, co jsem dělal předtím. Hlásil jsem se na pozici prodejce. A chlap se mě zeptal, kde jsem přespal, tak jsem mu řekl, že

jsem celou noc řídil a že jsem přijel na pohovor a on že odkud. Jsem mu řekl, že z Levic, asi 150 km Bratislavy. A jak jsem bezprostřední, tak jsem mu řekl, že jsem si cestou trochu schrupl, a že tu mají skvělou benzinku, že jsem si ještě dal sprchu a tak. On z toho byl úplně v prdeli. Jsem prostě vycítil, že to můžu říct. Ten pohovor v podstatě skončil stylem, běžte si dát kafe, my si Vás za chvíli zavoláme. Tak jsem šel ven, on za mnou přišel a říká mi, kdy můžete nastoupit? Já no, mně to je jedno, že jediné, co teď musím vyřešit je nějaké bydlení. A on že, a nezajímá Vás, jaký post? Tak jsem se zeptal, a on že vedoucí prodejců. Tak jsem koukal, dal mi 14 dní a za 14 dní jsem byl přestěhovaný v Roudnici. A taky mi zajistili ubytování. Takže takhle jsem začal. V podstatě jsem mu tu Roudnici rozběhl, akorát pak jak to byla obrovská společnost, tak jeho syn tam začal dělat změny, tak se se mnou po letech rozloučili, ale zachovali se ke mně slušně a dali mi odstupné. A pak už to šlo rychle a odstěhoval jsem se do Prahy přímo. Mně se prostě líbí, že v Praze nikdo nic neřeší. A když se i s někým potkám, tady se tě nikdo neptá, kolik vyděláváš, už je to blíž západu, už je to lepší. Na Slovensku hned každý, jééé ten je v Praze, ten se má dobře, ten musí mít peněz. Máma například pracovala v Německu, takže ta mě v tom podporovala. Naopak mi říkala, ať jdu co nejvíc na Západ. Nikoho jsem tady neznal, musel jsem začít od nuly. Ale dlouho to netrvalo, než jsem se s někým seznámil. U mě to jde tak nějak samo. Ani jsem nikoho nevyhledával na sociálních sítích. Nicméně nelituju rozhodnutí se sem přestěhovat. I když to nebylo někdy jednoduché. Jinak když se vrátím zpět na Slovensko třeba na návštěvu, a někdo na mě má takové ty přiblblé otázky stereotypní, co a jak v Praze, tak už na to reaguju s humorem. Jezdím tam rád, na dobu určitou, rodiče mě podporovali, takže s těmi stereotypy se vždycky nějak poperu.

Rozhovor č. 5

Respondentka E: žena, 33 let, v Praze 13 let

Datum záznamu 24. 6. 2021

Délka záznamu: 00:59:28

Promýšlení nových myšlenek a tvořivost jsou pro tebe důležité? Děláš ráda věci svým vlastním originálním způsobem?

Myslím si, že ne. Protože vždycky, když jsem něco dělala, třeba náramky přátelství, tak já mám vždycky ten návod, než abych si vymýšlela to svoje. To samé ty obrazy, mám ráda tutoriály, než abych si k tomu sedla a něco sama vymýšlela. Prostě musím mít nějaký ten svůj pohled, který si namaluju, a musí se mi líbit. Jinak tvořivost pro mě je velmi důležitá. Prakticky pořád něco dělám, šiju, maluju, pečů atd, ale ne jako sama, musím mít nějaký návod. Ne, že bych nějak vymýšlela vlastní vzory.

Je pro tebe důležité, abys byla bohatá? Chceš mít hodně peněz a drahé věci?

Ne. Jako jsem ráda, když máme hodně peněz a můžu si koupit, co chci. Tak. Pamatuješ, jak jsem se rozhodovala, jestli do toho jít s (...). Tak jsem říkala, že i kdybychom měli žrát rohlíky, tak budu raději s (...), který v té době neměl moc peněz než ten (...), který měl prostě dobře našlápnuto a měl hodně peněz, kariéra a tak. Tak prostě ne, ne, ne, protože je skvělejší, a i kdybysme měli být chudí, tak budu s ním. Takže samozřejmě jsem ráda, když máme peníze a můžeme si dovolit spoustu věcí, ale není to pro mě priorita.

Myslíš si, že by se mělo s každým člověkem na světě zacházet stejně? Měl by mít každý na světě stejné příležitosti?

Úplně nevím, jak mám tuto otázku pojmout, ale asi by měli mít lidé stejné příležitosti, ale nevím, jestli je to úplně reálné. Ale jako z principu asi ano.

Je pro tebe důležité předvádět své schopnosti? Chceš, aby lidé obdivovali, co děláš?

Mám ráda, když mě někdo pochválí. Mám to ráda, cítím se dobře, když mě někdo pochválí.

Motivuje tě to k další práci?

Jak kdy. Rozhodně nejsme ten typ, kterému když někdo něco hustí, že má něco udělat, tak to udělám. Naopak, když se mě snaží někdo motivovat, tak mě akorát naštvě a že se jako šprajcnu. Jestli ti pomůže třeba příklad, psala jsem si kdyby blog. Pak kamarád chtěl, abych začala psát články do časopisu, a prostě pak to nešlo, nedokopala jsem se. Nemám to ráda. Na mě už to bylo moc.

Je pro tebe důležité žít v bezpečném prostředí? Vyhýbáš se všemu, co by mohlo ohrozit tvé bezpečí?

Jo, to určitě jo. Vyhýbám se třeba cestování do zemí, kde by mi mohlo hrozit nějaké nebezpečí, hlídám se sama, když jdu nějakou ulicí, kde se necítím dobře, nebo v tramvaji batoh a věci, aby mi je někdo neukradl. A prostě vždycky myslím na to, kde mám batoh, telefon, peněženku, aby to nešlo vytáhnout tašky. Na tohle jsem až úplně psychouš. A ani mě to nijak neomezuje, prostě už to mám zautomatizované. Třeba (...) chce jet na dovolenou do Turecka, do Egypta a já prostě se tam bojím. Třeba bych nebydlela v našem bytě, když bychom tam neměli mříže. Taky se vyhýbám situacím, resp. společnostem, ve které mi není příjemně. Ale zase když mě někdo naštvě, tak se nebojím něco říct.

Máš ráda překvapení? A vždy vyhledáváš nové aktivity? Myslíš si, že je důležité dělat v životě hodně věcí?

Jo, to je na mě asi i vidět, že pořád něco dělám. I když se k těm věcem vracím třeba v nějakých kruzích, ale dělám to a pořád zkouším nové věci. Třeba to šití.

Věříš, že by lidé měli dělat to, co se jim řekne? Myslíš si, že by měli lidé dodržovat pravidla dokonce i tehdy, když je nikdo nepozoruje?

Já třeba osobně rozhodně nerada dělám něco, co mi, kdo řekne. Ale zároveň zákony se snažím dodržovat. Takže první část otázky bych ti řekl, že rozhodně by měli lidi dělat, to, co chtějí oni sami dělat, ne to, co jim, kdo řekne. Na tu druhou část bych řekla, že nastavená pravidla, která obecně fungují se snažím dodržovat, i když na mě nikdo nekouká, si myslím, že jsem čestný člověk, takže tak no. Třeba

roušky jsem nosila v místech, kde jsem cítila, že bych mohla být nějakým ohrožením, např. v tramvaji, metru, ale jinak, když jsem šla sama po ulici, tak jsem ji na sobě neměla. Mně přišla vtipná situace, když jsme my měli roušky a stáli jsme blízko nějakému pánovi a on roušku neměl a on se na nás obořil s tím, že nemáme dvoumetrový rozestup. To byla taková vtipná situace, že jsem si říkala, kdo je větší blbec, jestli mi nebo on.

Je pro tebe důležité naslouchat lidem, kteří jsou jiní než ty? I když jim nerozumíš, snažíš se je pochopit?

Tady bych řekla, že u mě je to asi půl na půl. Asi záleží jak u koho. Jestli si toho člověka vážím nebo si myslím, že to je blbec. Asi jak hodně, jak dělám tu laktační poradkyni, tak součástí té práce je naslouchat a chápat ty klientky a snažit se nejít do opozice i když mám jiný názor, aby se ten člověk nesehnul a nešel do opozice. Jo, když si na Facebooku a tam ti někdo napíše, a můžeš toho člověka poslat do prdele, ale jaký to má efekt ve výsledku. Taky ne moc dobrý. Není to jenom o naslouchání. Je to tak. Vlastně ano, to je ono. Já se často u těch klientek musím smířit s tím, že ty informace, které jim dám, vezmou nějak na vědomí, ale stejně si to udělají podle sebe. A udělají to tak, že to třeba není úplně ideální. A prostě musím to jejich rozhodnutí respektovat, jinak bych o klientky naopak přicházela. Ale musela jsem se to prostě naučit.

Je pro tebe důležité být pokorný a skromný? Snažíš se na sebe přitahovat pozornost?

Asi to pro mě není důležitý. To je spíš takový to, že prostě chci žít tak, abych byla spokojená a cítila se dobře. A jestli to znamená, že budu pro někoho nepokorná a neskromná, tak je to jejich problém.

A co s tou pozorností?

Já myslím, že možná trochu jo. Že to mám někde podvědomě. Že chci být trošku víc vidět. Se mi líbí, že někomu přijdu zajímavá. Ale ne za cenu lacinosti třeba.

Je pro tebe důležité užívat si života? Ráda si dopřáváš?

Jo, to určitě jo. Tak třeba víš, že mám ráda elektroniku, ty hodinky Apple, Iphone. A ráda si i koupím nějakou blbost v obchodě, když se mi líbí. Máme doma spoustu věcí, které nám zjednodušují život. Ráda si je pořídím, když budu vědět, že budu mít víc času na koníčky. Třeba i manžel mi řekl, ať si zařídíme paní na úklid, ať mám prostě víc času na sebe. Takže tak.

Je pro tebe důležité, aby ses sama rozhodovala o tom, co děláš? Máš ráda svobodu a nezávislost na druhých?

Určitě jo, ale ne na úkor (...) a rodiny. Ale když je to třeba na úkor cizích, tak s tím nemám problém. Proto mi třeba vyhovovalo, když jsem běhala, tak jsem běhala sama, ne s někým ve skupině. Preferuji individuální sporty. Nemám ráda chodit každou středu v pět na jógu. A nerada si kupuju kurzy roční.

Je pro tebe důležité pomáhat lidem kolem sebe? Staráš se o blaho lidí kolem sebe?

Záleží asi jak. Třeba takový příklad z tohoto víkendu. Jsme byli na festivalu, kam jezdíme každý rok, pod stan a tak. No a kámoška vyjížděla autem a omylem jí pod kola vlítla dvouletá dcera. Naštěstí se nic nestalo, ta kámoška jela dvacet, takže ji jenom šťouchla. Neměla na sobě ani škrábanec, plakala samozřejmě, ale dobrý, volala se záchranka. Ta dispečerka pochopila, že se to stalo na hlavní silnici, kde ty lidi jezdí fakt jak prasata. Takže přiletěl vrtulník. Takže fakt haló. Nakonec vrtulník odjel bez malý, jen ji převezli sanitkou na rentgen hrudníku a hlavy a fakt se nic nestalo. A to k čemu se chci dostat je to, že jsme se automaticky nabídli, že ji někam odvezeme. A když máme peníze, tak se snažím podporovat nějaké spolky. Takže jako jo, když je možnost, tak ráda pomůžu, ale není to pro mě důležité zase. I to vaření pro šestinedělky. Si vzpomínám, jaké to bylo pro mě, tak se snažím pomáhat jiným rodičkám. Nejsem žádná aktivistka, ale snažím se tak nějak normálně pomáhat.

Je pro tebe důležité být úspěšná? Doufáš, že lidé ocení, čeho jsi dosáhla?

Asi ne. Důležité pro mě je, abych byla já sama spokojená. A nepotřebuju dělat věci, aby...prostě aby mě lidi ocenili. Raději, než abych dělala kariéru, kde bych byla ve stresu, za hodně peněz, tak si budu dělat tabulky za míň peněz a budu v klidu a spokojená. I v tom sportu. Není pro mě důležité vyhrávat, ale zaběhat si a být v pohodě.

Je pro tebe důležité, aby ti vláda zajistila pocit bezpečí a ochránila tě od potencionálního nebezpečí?

Asi jo. Ale ne na úkor svobody. Třeba příklad Orbán, Rusko, kde vlastně ani tu bezpečnost nezajistí. No, takže mám ráda demokracii, mám ráda, když stát funguje, proto mám ráda Piráty, protože mi přijde, že se snažej dělat to tak, aby to bylo funkční, ale ne na úkor svobody. Prostě mi vadí Polsko, vadí mi Maďarsko, vadí mi Slovensko, ty tlaky tam.

Vyhledáváš dobrodružství a ráda riskuješ? Chceš mít vzrušující život?

Ne. No, takže nerada riskuju, nemám to ráda. Chodím raději všude včas, s předstihem, aby mi neujel vlak, letadlo, aby mi neuletělo. Nesnáším nejistotu. Ostatní lidi mě nějak netankujou, ale já to musím mít tip t'op. Prostě žádný risk.

Je pro tebe důležité, aby ses vždy chovala spořádaně? Vyhýbáš se všemu, o čem by lidé řekli, že jsou špatně?

Ano i ne. Ráda žiju spořádaně, ale zase jakým úhlem pohledu. Takže prostě jsem ráda, že jsem vdaná, že jsme se nejdřív vzali a pak měli děti. Snažím se žít slušně a tak, ale zároveň to nedělám kvůli lidem, aby o mně měli dobré mínění. Tohle zrovna nesnáším, takový ty řeči, co si kdo o mně řekne. Dělám to hlavně kvůli sobě, abych já byla spokojená a je mi jedno, co si kdo myslí. Třeba jak dělám tu poradkyni a propaguju kojení, tak jsme pro některé moc, ale mě je to jedno.

Je pro tebe důležité, by tě lidé respektovali? Chceš, aby lidé dělali, co jim řekneš?

Mám ráda, když mě lidi respektují. A třeba mě vytáčí, když vím, že mám pravdu, a lidi mi nevěří. Já prostě vím, že mám pravdu, ale oni mi nevěří nebo si ze mě dělají srandu. Ale zároveň nepotřebuju, aby mě poslouchali, nemám potřebu rozkazovat, ale mám ráda, když mě lidi respektují.

Je pro tebe důležité být loajální vůči přátelům? Věnuješ se lidem, kteří jsou pro tebe blízcí?

Je to pro mě důležité, ale zároveň si uvědomuji, že se nevěnuji a neozývám lidem dostatečně tak, jak bych měla. Ale zároveň vím u nás dvou, že když se nějakou dobu neozveme, tak to nic neznamená, a nic si nevyčítáme. Například moje máma mi pořád vyčítá, že se jí neozvu a nezavolám jí. Ale prostě já nevím, jsem ráda sama, a mám to moc ráda. Nejsem moc společenský člověk. A do toho myslet na to, ty jo a neměla bych jít teď s ní ven, aby na mě nebyla našťvaná? To jako ne no... Asi jsem díky tomuto přišla o spoustu přátelství. Že se mi ti lidi museli vždycky ozývat první. A já na nic. Ale mám pár takových lidí, se kterými se nemusím vidět několik let, pak si napíšeme, jsme spolu nějaký čas v kontaktu a pak zase ne a nebereme si to za zlé. A nedělá mi problém ozvat se např. po roce s tím, že něco potřebuju. Což naopak nemá Michal. I mně se kolikrát ozve někdo, o kom jsem tři roky neslyšela a nevadí mi to.

Věříš, že by se lidé měli starat o přírodu?

Jo, to jo. I jsem sama chodila pomáhat v pubertě jako dobrovolník. Teď třeba na to nemám tolik času, ale aspoň třídím odpad, nekupuju nové věci. A tak.

Je pro tebe důležitá tradice? Snažíš se dodržovat zvyky a tradice, které se předávají v rodině nebo v náboženství?

Asi ne. S manželem si to děláme vše podle sebe. Třeba ty svátky, tak aby byly v klidu, třeba si zajdeme na procházku o Velikonocích, než abychom byli doma a čekali na šlehače.

2. část:

Co tě vedlo k přestěhování do Prahy?

Životní cíle?

Jak se vypořádáváš s odlišnými konflikty?

Vyhledávala jsi nějakou sociální skupinu lidí ze Slovenska?

U nás vlastně celá rodina pochází se Slovenska, ale vlastně už od dědečka, pradědečka jsme hodně propojeni s Českou republikou. Spousta členů rodiny žili v Hrádku nad Nisou, na Moravě v Hluku atd. Babiččiny sestry se vydaly na Moravu. Takže to máme v rodině. Táta pracoval v Čechách, ve Zlíně, jezdili jsme sem od malička. A vlastně když jsem se rozhodovala, kam půjdu na vysokou, tak jsem hrozně moc chtěla do Brna. Prostě se mi moc líbilo Brno. Navíc v šestnácti letech jsem byla na brigádě v Praze a Praha se mi taky moc líbila.

A doma tě to nedrželo?

Doma mě to právě vůbec nedrželo. A vlastně mi domov ani nechybí. Mně vlastně i vyhovuje víc česká nátura. Tady jsou ty lidi takový otevřenější, bližší tomu, jak jsme řešily ty otázky, bližší tomu mému pohledu na svět, víc než na Slovensku. Vyhovuje mi česká povaha. I když jsme byli jeden národ, tak jsme byli stejně odlišní. Ani do domečku za Prahou. Mě to vyhovuje tady ve Vršovicích a je to super. Vlastně mi nikdy ani nevadily paneláky, když jsem bydlela, prostě jsem tady spokojená.

Podporovali tě rodiče v tom odstěhování?

Určitě ano, a myslím, že máma tak nějak počítala s tím, že odejdu. Myslím, že byli spíš naštvaní, že jsem se vyprdla na školu, mi posílali peníze, ale s tím, že jsme začala pracovat a vydělávat mi peníze přestali posílat.

Vlastně se mi tady od samého začátku dařilo. Asi jsem měla velké štěstí. Našla jsem si hned skvělou práci, dobře zaplacenou, lépe než rodiče na Slovensku. Měla jsem určitě velké štěstí. A že jsem se vlastně i bez nějakého speciálního vzdělání uchytila. V Martinu by se mi takto určitě dobře nedařilo. Bych tam byla někde v továrně a nevím, co dál by se mnou bylo. V životě bych se tam neměl tak dobře.

A jak sis tady hledala kamarády?

Já jsem byla vždycky velmi aktivní na sociálních sítích. Na Nyxu, Ragnaroku, hráli jsme online hry. Nebo když jsem chovala potkany, tak jsme měli takovou skupinu, a to byli mí kamarádi. Pořádali jsme potkaní srazy. Takže když jsem přešla sem do Prahy, některé lidi už jsem tady znala, včetně manžela. Potkávali jsme se, chodili jsme na vodu, a tak no. Vlastně s manželem se známe od roku 2006 přes online. Takže tak jsem si tady vytvořila nějak to své zázemí. A nevyhledávala jsem lidi z domova. Ani vlastně nejsem v žádné skupině např. Slováci v Praze. Nevyhledávám slovenskou komunitu. A určitě bych se na Slovensko nechtěla vracet. Spíš bych byla ráda, kdyby se máma přestěhovala sem.

Rozhovor č. 6

Respondent F: žena, 32 let, v Praze je 6 let

Datum záznamu 24. 6. 2021

Délka záznamu: 00:53:14

Promýšlení nových myšlenek a tvořivost jsou pro tebe důležité? Máš ráda svoji vlastní originalitu, děláš věci ráda svým vlastním originálním způsobem?

Ano, určitě. Robím handmade věci, tím pádom v tom vyjadrujem samu seba. Anebo tu tvořivost, jak třeba dělám ty šperky. Už to vlastně dělám asi 12 let. Někomu se moje šperky můžou líbit, někomu ne, ale já se u toho skvěle zrelaxujem. A když něco prodám, tak je to takový bonus.

Jsou pro tebe důležité peníze? Chceš být bohatá, mít hodně peněz a drahé věci?

Nie. Pro mě sú dôležitejši zážitky a ty peníze jsou jen prostředkem k jejich dosahnutí. Určitě je finanční rezerva dobrá, ale nerozhazuju za věci. Spíš si koupím letenku a někam si zaletím a tam si to užijem. Další věc, oblečení, já som dlho zvyklá chodit nakupovat do sekáčov. Vlastně si nové věci vůbec nekupuju.

Takových 70% mého šatníku jsou věci zo sekáčů. Anebo taky moja malá sestra posouvá věci svojí starší sestře.

Myslíš si, že by se mělo s každým člověkem na světě zacházet stejně? Myslíš si, že by měl mít každý na světě stejné příležitosti?

Hmmm. Myslím si, že ano, je asi jedno skadial jsme. Myslím si, že prosto já jsem niečo. Keď neviem osud toho druhého človeka, prečo je tam, kde je, dajme tomu. Takhle to asi vidím já.

Je pro tebe důležité předvádět své schopnosti? Chceš, aby lidé obdivovali, co děláš?

Och. Nevím, či to je obdivovanie, ale moje schopnosti vidí v mojí práci. Tím jako to robím. Či je tam nejaký obdiv, to nedokážem posúdit. Som rada, keď počujem, že moja práca je vykonaná dobre, a že si váží moju prácu. Spíš bych řekla, že to je nějaká vdácnost, lebo si myslím, že pořád je v podvedomí lidí veterinář méněcenný, narozdíl od humánních lékařů. A neberou sa tak vážně, ak ty humánní doktoři. Že třeba nemají tak důležitou vysokou školu jako ty humánní doktoři. Takže je dobré počut jako děkujeme. To je asi tak celé no.

Je pro tebe důležité žít v bezpečném prostoru? Vyhýbáš se všemu, co by mohlo ohrozit tvoji bezpečnost? Myšleno je i to, jestli ti třeba dělá problém pohybovat se ve společnosti, která ti není příjemná.

Záleží na tom, proč bych měla být v kontaktě s lidmi, který mi úplně nesedí. Většinou sa tam vytváří dusno a vytváří se tam pro toho človeka možná zbytečná stresujúcí atmosféra. A zažila som si to na jednom pracovisku. Kde som veděla, že ma kolegyně nesnášá, chodila som se stresom do práce a keď jsem skončila, tak se mi hrozně ulevilo. Takže vytváří to určitě takový vnutorný stres, takže ak není potřeba, tak tyto společnosti nevyhledávám. Asi záleží na tom, ako velmi je to pre teba nepříjemné a kolik jsi schopný sám unést. Prostě nejde to tady, tak jdeš někam jinam, kde to funguje a cítíš se bezpečně. A to je vlastně takto vo všetkom.

Máš ráda překvapení? Vyhledáváš nové aktivity? Myslíš si, že je důležité dělat hodně věcí v životě?

Určitě. Určitě je lepší dělat jednu věc a poriadně. Nové zážitky tě posouvají dál, tak to je taky určitě pravda. Paddleboard, na bycikli po šesti letech zase jezdím, a je to super ty endorfiny, když ti naskočí. Dá sa povedať, že to je fajn, keď na to máš čas a prostor.

Věříš, že by měli lidé dělat to, co se jim řekne? Myslíš, že by lidé měli dodržovat pravidla dokonce i tehdy, pokud je nikdo neporozuje?

Mno, záleží, či sú s tým ztotožnění a že či není to nějak proti jejich nitěrnému přesvědčení. Ale keď je to v práci, tak si myslím, že tam by mala byť nejaká sebadisciplína. Třeba já musím dodržovat, čo sa mi povie v práci, to ani jinak nejde. Přesto nejede vlak. Čo sa týká jiných věcí, to si asi na nic konkrétního nevzpomenem. No jo, jinak ako pokud mě rovna nikdo nepozoruje, tak by se určitě měly pravidla dodržovat, už jenom proto, aby nevznikal nějaký chaos, a nějaké věci, které se začínou v uvozovkách rozpadávat. Neviem, jak to teď rychle vysvětlit, ale pri pracovnom procese určitě je důležité, aby dodržoval věci, aby kolem něho nikdo neplieskal bičom a prostě dělali se věci, tak jak mají. Jsme dospělí máme snad nějakou morálku a sebedisciplínu. Co se týče takových menších věcí jako červená, tak silnici přeběhnu. Rouška myslím, že v tomto som byla fakt zodpovědná.

Je pro tebe důležité naslouchat lidem, kteří jsou jiní než ty? Snažíš se ostatní pochopit, i když s nimi přímo nesouhlasíš?

Myslím si, že to je důležité, ale ak nebudeme počúvať, tak se nic nedozvíme. Tak jako v mnohých věcech se můžeme rozcházet na názor, myslím si, že důležité je vypočut' si názor jiných a pochopit'.

Je pro tebe důležité být pokorná a skromná? Snažíš se na sebe přitahovat pozornost?

Myslím si, že tieto vlastnosti mám. Skromnosť určite. Naučili mňa tak fungovať rodičia. Myslím si, že si to držím odkedy som sem prišla po škole. Rodičia mi vravili, že skač do výšky svojho platu. Tak si myslím, že takto žijú. Pokora si myslím, že ju mám tiež vytrénovanou vďaka práci. Pretože je dôležité byť v té práci pokorný a nemysleť si, že je namachrovaný, alebo každý ded' ho niečo prekvapí. Alebo môže to byť ten istý prípad, ale nikdy to není přes kopírák. Jinak co se týče pozornosti, určite se i na sebe nesnažím přitahovat'. To nikdy nebola moja oblúbená disciplína. Na to mám svoju polovičku (smích).

Je pro tebe důležité užívat si života? Dopřáváš si ráda?

V akom slova smysle si mám užívat života? Určite som si uviedomila, že si mám užívat života viac, ako doteraz. Tzn. s tými zážitkami, možno iba s obyčajnými zážitkami, lebo prechádzka, keď v čase korony, keď jsme nikam nemohli, tak jsem alespoň vypadla někam na prechadzku, nebo si kúpím lepší jiedlo, krevety, kvalitnější maso na steak atd. Aspoň tuto maličkost si doprajem.

A když jsi říkala, že předtím sis neužívala a teď ano, jak si to myslela?

Neměla jsem vela času na seba. Trávila jsem spoustu času v práci, sice práci mam ráda, je to víceméně i můj koníček, ale som si uvedomila, že jsme na seba zabudala. Že člověk by sa mal mať rád. A pak je viac v pohodě. Byla jsem hodně zahrnovaná prací, ani tak nešlo o peníze, ale bylo toho hodně. Takže nějak si uvědomit, že život je příliš krátký na to, aby ho člověk trávil iba v práci.

Je pro tebe důležité, aby sis sama rozhodovala o tom, co děláš? Máš ráda svobodu a nezávislost na druhých?

Jo, mám. Nevím či to vyplývá aj z těch znamení, keď si to přečítáš. Treba vodnár je strašně free a má rád svobodu. A je to tak, že nemám ráda, keď ma někdo nějakým způsobom chce příliš svazovat. Je lepší, keď máš nějakou svoju normálnú svobodu, keď nemám pocit, že ma niekto extrémně hlídá. Ale svobodu mám ráda, mám to ráda určite i na jiných lidech, který mají myšlenkové pochody podobné. Jinak nezávislost na druhých z finančního hlediska tak určite. Co se týče moj

rodiny, když jsem se stěhovala zo Slovenska do Prahy, brala jsem to jako jedno velké dobrodružstvo, nevěděla jsem, co ma bude čakať. Ale povedala som si, že to chcem zkusit a že odýdĕm, a teď když se domů vracám, tak je člověk ve vlaku takový skrúšený a je mu lúto, že opúšťa svoju rodinu, ale trvá mi to tak dĕn, dva a jsme pak v pohodĕ. A už som zasa vo svojom domovĕ sa dá povedať. Už je to šest let. Už je to fakt dlhá doba a člověk si tím vybudoval svoji nezávislosť.

Je pro tebe důležité pomáhat lidem kolem sebe? Chceš se starat o jejich blaho?

Mno, ak bych to řekla, tak dobrý kamarádi jsou kolikrát viac ako tvoja vlastní rodina. Lebo tě nesúdia. Neriešiš tam nějaké vazby, finančné problémy a podobně, tak ako sa rieší v kde kerej rodinĕ. A sú tam nějaké také pandoriné skríňky uzavreté, o čem sa nevraví. A keď má člověk kolem seba dobrých kamarátov, tak chce, aby boli tiež spokojeni a o to blaho se tak nějak zajímáš. Už len to, že člověk niekomu pomúže, ale poprosí o pomoc. To není slabost, ale známka toho, že tomu človĕku důvěřuješ a potrebuje tu pomoc. Takže asi tak no.

Je pro tebe důležité být úspěšná? Doufáš, že lidi ocení, čeho jsi dosáhla?

Neviem, čo sa považuje za úspech. Jako každý má ty hodnoty toho úspechu nastavený jinde. Za mňa myslím že moja rodina na mě může být hrdá a možů být spokojeni tím, čeho jsem dosáhla. A hlavnĕ jako úspech, ja neviem, za mňa už je to jen to, že má pozitivní zpĕtnou vazbu od svých klientov. Keď klienti ocení moju prácu a myslím si, že nikdo víc to asi ocenit nemúže než klienti. Ludia, kterým sa snažím pomoct a jejich miláčikom, keď se jim věnuju, a tak no. Za úspech můžu považovat i to, že jsou v práci lidi, který mi veria prácu, ktorú robím.

Je pro tebe důležité, aby ti vláda zajistila bezpečí před všemi hrozbami? Chceš, aby byl stát natolik silný, aby mohl ochránit své občany?

Určitĕ nespolehám na to, aby se o mnĕ stát postaral. Nemyslím si, že štát je až tak silný, aby toto zvládnul. Je mi lúto, ale asi jinou odpoveď nemám (smích).

Vyhledáváš dobrodružství a ráda riskuješ? Chceš mít vzrušující život?

Mám pocit, že čím som starší, tým som väčší srab (smích).

A souvisí třeba ten vzrušující život s tím, že ses odstěhovala do Prahy?

Nie. Myslím si, že nie. To si nemyslím. Odstěhovala jsem se proto, že jsem tady byla dva roky před ukončením studia a hrozně sa mi tady páčilo. Viděla jsem tu velké možnosti, prosto ty príležitosti. Ani tak ne vzrušení. Praha je tak velmi kosmopolitní, že tě tady prostě nikdo nesúdí. Že se tady nerieší, kdo z kadiaľ je a z jakých podmienok. To Slovensko je asi menšie a veterinari zo Slovenska jsou taká malá skupina, že si prostě dokázali povedať, kdo jsou moja rodina, odkud jsem a jakou mám minulost. A tu som chcela tu svoju anonymitu, vybudovat si svoju karieru na základě svojej vlastnej práce. A ne na tom, že som nikto z nějakej rodiny. A podľa mňa už jen to je ten úspěch. Jinak č osa týká toho vzrušujícího života, myslím, že cestovanie low-cost je vzrušující. To ma třeba strašně baví, lebo kolikrát nevieš, do jakého hostela sa dostaneš (smích). Ale obohatí ho to. Myslím si, že každá cesta v zahraničí člověku otevře oči, s komunikací s ludmi, s nějakou kulturou a keď sa nedostaneš nijak do hĺbky, tak ťa to formuje.

Je pro tebe důležité, aby ses vždy chovala spořádaně? Chceš se vyhnout všemu, o čem by lidé řekli, že je špatně?

Občas je mi jedno, čo si o mně ludia myslia. Ačkoliv s rodiči je to problém. Tam č osa týká rodičov, si dokážu postavit hlavu, aj keď sa jim to nepáčí, už dost dlhou dobu, ale jako čo sa týká toho, čo si o mně kto myslí, nemám chuť se kvůli někomu menit'. Chcem sa cítit sama sebou a nenosiť masku pre někoho.

No a jak jsme vzpomněly ty rodiče, jak to máš?

Mám vztah so starším mužom, ale postavila som sa za něho. Rodiče z toho nejsou nadšení, hlavně mama. A povedala som jim, že chcom byt' s ním. Je to doma takové téma na bodě mrazu a nedokážem to zlomit. Hlavně změnit mamy názor, otec je s tím tak nějak v pohodě.

A vědí rodiče, že jste se zasnoubili?

Nie. Já jsme se nad tím nedávno docela zamýšlela, že to tak mám vlastně od mala. Že jsem před našimi hodně zatlkala, že jsem jim neříkala všechno. Protože jsem věděla, že bude větší klid. Doma nám chybí takového, byť naučený na rozhovor. Myslím si, že s priateľom som sa naučila viac rozprávať a byť otvorená, mlúvit o veciach, ktoré nás serú. Trápia a doma to nevieme. Prostě čo sa týče mojho muža, asi byla doma ta představa iná. Už jsem jim to i párkrát povedala, že prostě budem s mým priateľom. Dost mě to mrzí. Mama mi třeba několikrát povedala, at si najdem nekoho madsího, kto mě bude lubit a bude sa o mně starat a bude mne podporovat. A já jí říkám, že to moj chlap právě takový je. Prostě nepadá do klasického modelu, a keď niechce, tak to člověk nezmení.

Je pro tebe důležité, aby tě lidé respektovali? Chceš, aby lidé dělali, co jim řekneš?

Čo sa týče mojho chlapa, netuším, kam se vyvine nějaký respekt vůči mně. Ale jako respekt je určitě fajn, aby měl z druhej strany, abychom sa respektovali v myšlenkových názoroch a pochodech. Určitě. Naštěstí v práci máme pohodový kolektiv, všichni se respektujeme, na ničom sa nenatahujeme, takže je to v pohodě.

Je pro tebe důležité být loajální vůči přátelům? Chceš se věnovat lidem, kteří jsou ti blízcí?

Člověk ani tak nepotřebuje mít kamarátov, jako priateľov. A sú pre teba jako rodina. A tím pádom chceš bý vůči nim loajální a urobíš dá sa říct všetko, keď t'a o to požádajú. Myslím, že každý má v životě chvílky, kdy něco posral, a i tak by měl člověk zůstat loajální a podržet toho dotyčného. Či sa pametám, že kámoška sa vydala za chlapa, ktorý byl starší, a tak nějak jsme cítili, že to nebude správný chlap pre ňu. Alebo vzhledem k tomu, že to bylo její rozhodnutí, tak to všichni akceptovali, sice to nedopadlo dobře, už je s ním i rozvedená. Aj keď sa jí člověk snažil naznačit, že sa mu na něm niečo nepáčí, tak ona byla v tu dobu zamilovaná a mala růžové okuliare, ale nepomohlo to, no. Myslím si, že síla nějakého přátelstva je v tom, keď ti ludia do očí povedajú, čo si myslí, aj to, čo sa jim na teba nepáčí a možno ti tak otevrú oči. Takže asi tak no.

Věříš, že by se lidé měli starat o přírodu? Je pro tebe péče o životní prostředí důležitá?

Ano je, minimálně tím, že jsa snažím nekupovat si nové oblečení a snažím sa recyklovať. Neplýtvám vodou. Nevyhadzovat odpadky kadě tade. A za mňa jako příroda je úžasná věc, kterou je potřeba opatrovat a měl by si to uvedomit' každý.

Je pro tebe důležitá tradice? Snažíš se dodržovat zvyky, které se předávají v náboženství nebo ve tvé rodině?

Nemám ráda Velikonoce. Ani se nechystám ty tradičné věci na Velikonoce dodržovat. Ale myslím si, že tradice jsou takový minulý odkaz našich předkůtém budoucím generacím. A myslím si, že by sa mali tradicie dodržovat, lebo spousta těch tradic a zvykou už je zabudnutá. A je to možno škoda. Naprieklad keď nejsou nějaká omedzenia, tak se snažím pricestovat domů na nějakou oslavu či tradici, kterou jako rodina máme. Člověka to totiž i zamrzí, pokud není s rodinou. A je to pre mňa důležité být s rodinou.

2. část:

Co tě vedlo k přestěhování do Prahy?

Životní cíle?

Jak se vypořádáváš s hodnotovými konflikty?

Vyhledávala jsi nějakou sociální skupinu lidí ze Slovenska?

Už počas som mala pocit, že Česko poskytuje viacej pracovných prielzitostí veterinárom, jako na Slovensku. Keď som sa tak dívala na to, kolik je tu pracovním ponuk v porovnaní so Slovonskem. To bola jedna věc. Pak jsem taky dva roky, před ukončením navštívila Prahu a říkala jsem si, že by to mohlo být místo, kde není pre mňa velká jazyková bariéra a mohla bysom tu sa uplatnit a pracovat tu. Že je to lepší sbalit kufor a odíst', jako být na východním Slovensku, odkud jsem, kde těch ponúk není vela a plakat, že nemám prácu. Prostě jsem to chtěla zkusit. Byla jsem na Slovensku na několika pohovorech, ale vždycky to skončilo tím, že

sa ma zeptali, zdali jsou rodiče stále ochotni mňa finančně podporovat, že bych tam neměla dobré peníze. Takže to jsem si povedala, že nie. A to jsou moje zkušenosti zo Slovenska. A tých pracovních ponúk tam fakt nebolo. No a v Praze už jsem 6let. Takto dlho. Jinak rodiče s tím určitě souhlasili a podporovali mé rozhodnutí. Protože věděli, že už asi od deseti rokov som chtěla být veterinářkou, takže souhlasili s tím, že bych se přestěhovala do Prahy. Bylo to teda dost náročné si tady najít práci, protože mi bylo několikrát odpovězeno, že studenty z Košické veterinární kliniky nemají chuť přijímat'. Že máme pre nich veľmi málo schopností, takže tady byly předsudky, takže najít si tu práci nebylo ze dne na den, takže to nebylo hned. A když už jsem si tu práci našla, tak nebyla dobře zaplacená. Takže mi zůstávali nějaké 3 tisíčky ne měsíc. Bylo to náročné ty začiatky. Ale člověk se tak nějak postupně posúval, aj pracovně, aj finančně, aj zkušenostně, jako sa vraví, že každá zkušenost je dobrá zkušenost. A ty nezdary prostě zvládneš. Pak člověk dokáže fungovat možná lépe v tom dalším životě. Asi nejhorší bylo, keď mi zůstávaly 3 tisíčky na měsíc a měla jsem toho zaplatit jídlo atd. Kupu věcí mi zaplatili rodiče, což mi nebylo příjemné. Dokonce mi vravili, jestli se nechci vrátit zpět na Slovensko, ale to jsem nechtěla.

A znala jsi tady někoho?

No, ze začátku som tady měla dvě známé z ulice, které tady bydlely, tak jsem u nich přespávala, když jsem chodila na pohovory. Jinak jsem tady prakticky nikoho neznala a začínala jsem od nuly. Vlastně když se zamyslím, tak jsem ani nevyhledávala žádné skupiny na sociálních sítích, za celých 6 let jsem to neudělala. Stačilo, že u nás v domě, kde jsem bydlela, byla taková fajn hospůdka, kde se scházeli fajn lidi, já si tam zašla, abych nebyla sama doma a vlastně jsem se se všemi seznámila a zůstalo nám to. To bylo asi celé. Našla jsem si tam vlastně i svého priateľa a prišlo mi hrozne vtipne, že on je zo Slovenska (smích). Bola som asi taká nedůverčivá vůči cizím ľuďom, tak jsem nechtěla hned všechno vyprdelit. Ale při pohár vína to šlo dobře (smích).

A co hodnotové konflikty? Setkala ses s tím někdy?

Ani ne v Praze, spíš doma. Většinou to začíná tím, že v Praze blaze, kolko tam zarábáš, ale nikdo nevidí ty roky práce, než si se dostala tam kde si, a není to ani

na takové povídání na ulici. Člověk se s tím ani nechce chlubit cizím lidem. Praha je kosmopolitná, Slovensko nie, ani Bratislava nie, takže sú věci, ktoré nám tady absolutně nepripadajú zvláštne, ale Slovákovi ano. Já neviem...příklad...tady běžně potkáš na ulici černochoy a lidi různých národností, ani to už neřešíš, a u nás na Slovensku by z toho bylo haló. A to sa mi nepáčí a neprijde mi to správne. Ludia sa asi cizích věcí bojí, tak asi proto.

Chtěla by ses vrátit na Slovensko?

Důfám, že se na Slovensko nevrátím. Tady to považuju za domov víc než na Slovensku. Sa mi páčí to, jak někoho poznáš a bavíš se s ním o věcech, o kterých by tě nenapadlo, že se budeš ten den bavit. Třeba v Grebovke. Prostě tohle u nás není a tady je to super. Prostě těch věcí je tady vela, čo můžeš robit a ani tě nenapadne, že bys vlastně mohla. Třeba na Slovensku to tak není. Tak přemýšlím, kam mám jít, s kým se budu bavit, co budu dělat. Má to tu prosto takovou správnú rovnováhu. (úsměv)